САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

2022 сыл
Бэс ыйын
9 күнэ
Чэппиэр
22 №
(11995)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

– Олохтоох салайыныы –

Планерка сонуннара

Бэс ыйын 6 к. улуус салайааччыларын планеркатыгар ***ЕДДС салайааччыта Афанасий Кириллин*** баскыһыанньаҕа Чаппанда Саалтаанытыгар барар суол таһыгар чаҕылҕан ВЛ-10 кВ Ньурба-Чаппанда линиятыгар уот баҕанатын төбөтүн суулларан техногеннай майгыннаах уот тура сылдьыбытын, РЭС-кэ уонна Чаппанда баһылыгар этиллэн умуруоруллубутун иһитиннэрдэ. 31.05.22 с. түүн Чуукааргa 1971 с. тутуллубут дьиэ күүлэтэ умайан тахсан, нэһилиэк дьоҕус баһаарынай чааһын үлэһиттэрэ умуруордулар, дьиэни быыһаатылар. Билигин ойуур баһаарын 2 кылаастаах куттала турар, күннэтэ Авиаотделение үлэһиттэрэ көтөн көрөллөр, баскыһыанньаҕа эрэ көппөтөхтөрө, бэнидиэнньиккэ эмиэ көтөн көрүөхтэрэ. МТ баһылыктарыгар баһаарга үлэлиэхтээх мобильнай бөлөхтөрүн күүһүрдэллэригэр этиллибит. 04.06.22 с. Убайаантан А. Сүлэҕэ сатыы баран иһэн мунан, бэйэтэ Быыһыыр сулууспаҕа эрийэн биллэрбит, Быыһыыр сулууспа үлэһиттэрэ тиийэн сотору булбуттара.

Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев социальнай ситимнэринэн тарҕаммыт, АСМ сыбаалкаҕа буолбакка, федеральнай суол кытыытыгар кирдээх уутун тохпут чахчытынан миэрэ ыларга туһааннаах салайааччыларга эттэ. ***Экология кэмитиэтин салайааччыта Герасим Парников*** хоруйдаабытынан, буруйдаах суоппар булулунна, полиция үлэһиттэрэ боротокуоллаатылар, дьыала тэриллэр. Сааскы куһу болтаахын кэмигэр 30-ча административнай боротокуол толорулунна, ол иһигэр 12-тэ - ойуурга уоттан сэрэхтээх буолуу быраабылатын кэһии иһин.

Улуус баһылыгын 1-кы солбуйааччыта Артур Яковлев муниципальнай тэриллиилэргэ "противопожарнай разрыв" 98 % оҥоһуллубутун, Ньурба к. киэнин бүтэрэ охсор наадатын ыйда. ***Ньурба к. баһылыга Александр Иванов*** эппитинэн, манна "РИК Автор" АУо үлэлии сылдьар.

РФ ИДьМ Ньурба оройуонунааҕы отделын бэрэстэбиитэлэ Стас Уаров криминальнай субуокканы билиһиннэрдэ. Ааспыт нэдиэлэ устата 59 сайабылыанньа-биллэрии киирдэ. 7 административнай буруй оҥоһулунна. 1 - киһини эчэтии, 2 өлүк булунна, ол иһигэр 1 - Сатаҕа криминальнай майгыннаах өлүк, масыанныктаахын - 1. Барыта 89 боротокуол толорулунна, ол иһигэр ГАИ отделынан - 64.

Лесничество салайааччыта Владимир Угапьев иһитиннэрбитинэн, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн күн бүгүн 4 ойуур баһаара баар, ол иһигэр Өлүөхүмэ, Ленскэй, Өймөкөөн уонна Сунтаар улуустарыгар. Сунтаарга Нурбаттан 10 киһи үлэлии барда, уот төгүрүтүллүбүт. Ааспыт сылы кытта тэҥниир буоллахха, былырыын баччаҕа өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн 152 ойуур баһаара регистрацияламмыта, оттон быйыл - 29. "Авиалесохрана"-лар Бүлүү улуустарын АН-2 сөмөлүөтүнэн көтөн көрө сылдьаллар. Сүрүннээн бу сайын атырдьах ыйыгар ойуур баһаарын өттүнэн уустук буолара күүтүллэр.

Алексей Иннокентьев бу күннэргэ дьон тыаҕа сынньана тахсыыта элбээбитинэн сибээстээн, хонтуруол үлэтин күүһүрдэргэ сорудахтаата.

Владимир Угапьев эриэйдэлэри оҥоро сылдьалларын эттэ. Субуотаҕа порт кэтэҕэр көҥүлэ суох сыбаалканы ыраастаан субуотуннык ыытылынна, өссө даҕаны бүппэккэ сороҕо хаалла.

"РИК Автодор" АУо гендириэктэрин солбуйааччыта Сергей Никифоров "Бүлүү" федеральнай суолга сыбаалка таһынааҕы 3 км учаастакка биир араҥа аспаал уонна 1,2 км усталаах учаастакка 2 араҥа аспаал уурулубутун иһитиннэрдэ. От ыйын бүтэһигэр диэри бүтүөхтээх. Онтон федеральнай суол кытыытынааҕы нэһилиэктэр уулуссаларын аспаалыгар үлэлээн баран Бүлүүгэ барыахтаахтар.

"ОДьКХ" ГУП Ньурбатааҕы филиалын дириэктэрэ Алексей Тихонов тиэхиньикэ өрөмүөннэнэрин, кэлэр кыстыкка бэлэмнэнэн өрөмүөн ыытыллыахтааҕын, 22 тыһ. туонна чох кэлэрин, уу́һуттар кэлбит чоҕу баарсаттан биэрэккэ сүөккүү тураллардын иһитиннэрдэ.

"Арыылаах" ХЭТ дириэктэрэ Алексей Тихонов быйыл сайын 10-ча мөл. солк. суумалаах өрөмүөн оҥоһуллуохтааҕын, матырыйааллара баарын эттэ. Үөдэйгэ 3 хочуолунайтан биирэ хаалыахтаах. Өҥөлдьөҥү концессияҕа ылбыттар.

КУР бэрэстэбиитэлэ Василий Николаев санитарнай туочукалартан бөҕү хомуйуу барарын, 2 мусоровоз үлэлиирин иһитиннэрдэ.

АТП бэрэстэбиитэлэ үөрэх дьыла бүтэн сырыы аҕыйаабытынан Ньурба к. 2 маршрутнай оптуобус сылдьарын эттэ. Дьокускайга дьону таһар оптуобус сырыыта 06.06.22 с. саҕаланар, спортсменнары таһаллар. Марха куустатын нэһилиэктэригэр оптуобус сылдьа турар, Күндээдэҕэ сылдьа илик, суоппар уоппускаҕа барда. Дьаархан-Маалыкай хайысхатынан салгын олбохтоох суудуна бэнидиэнньиккэ, оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна бээтинсэҕэ сылдьар.

Тыа хаһаайыстыбатын департаменын салайааччыта Иван Егоров иһитиннэрбитинэн, улуус үрдүнэн 597 т үтүтулунна. Өҥөлдьөҕө уонна Чуукааргa эрэ ынахтарын төбөтүгэр 35-тии тыһ. солк субсидия ылбыт чааһынайдар кэпэрэтиип нөҥүө үүттэрин туттараллар. "Ньурбатааҕы сүөһү аһылыгын хампаанньата" барыта 252 гааҕа туорахтаах бурдугу ыһан бүтэрдэ. Эрдэ ыһыллыбыт элбэх сыллаах от ыһыытын киллэрэн туран, барыта кормовойга 1900 гааҕа ыһыллыахтаах. Кормовойга сиилэскэ анаан "Сиибиктэ" баахынай хаһаайыстыба - 40 гааҕа, "Капустин" баахынай хаһаайыстыба - 10 гааҕа, "Күндээдэ" ААУо - 50 гааҕа ыстылар, өссө даҕаны 160 гааҕа бу күннэргэ ыһан бүтэриэҕэ. Сорох баахынай хаһаайыстыбалар бэс ыйын бүтүүтэ ыһыахтара. Тэриллиилээх хаһаайыстыбалар бары сайылыктарыгар көстүлэр. Бүгүн Дьокуускайтан "Саха сүөһүтэ" ГКП салайааччылара айаннаан кэлэллэр.

Социальнай көмүскэл управлениетын салайааччыта Ирина Находкина тустаах салааҕа барар үлэни билиһиннэрдэ. 08.06.22 с. - Социальнай үлэһит күнэ, бу күн манна анаммыт тэрээһиннэр ыытыллыахтара. Тиийинэн олоруу кээмэйэ үрдээтэ, үлэлиир саастаах дьоҥҥо - 22452 солк., биэнсийэлээхтэргэ - 17714 солк. уонна оҕолорго - 21403 солк. буолла. Тиийинэн олоруу кээмэйэ уларыйбытынан сибээстээн, дьон босуобуйа ыларга хаттаан сайабылыанньа биэриэҕин сөп. 5 уонна итинтэн элбэх оҕолоох 17 дьиэ кэргэҥнэ олорор усулуобуйаларын туспараргa СӨ Үлэҕэ уонна социальнай сайдыыга министиэристибэтэ дуогабар түһэрсэр. Төлөбүр кэмэйэ хас биирдии дьиэ кэргэттэригэр чопчуланна. Ити төлөбүрү туһанан Саха сиригэр ханна баҕарар кыбартыыра ылыахтарын эбэтэр дьиэ туттуохтарын сөп. Социальнай хантараагынан урбаан үлэтин сайыннарарга - 300 тыһ. солк., тус көмөлтө хаһаайыстыбатын кэнэттэргэ - 250 тыһ. солк. көрүллэр. Олох уустук балаһыанньатыттан тахсарга федеральнай бүддьөттэн 6 ыйга - 122466 солк. хантараак түһэрсиллэр, 3 ыйга өрөспүүбүлүкэ бүддьөтүттэн - 61233 солк.

Улуустар икки ардыларынааҕы дьиэ кэргэннэ уонна оҕоҕо кэлим көмө киинин дириэктэрэ Марианна Алексеева соторутааҕыта таһынааҕы 2 этээстээх дьиэ септигэ сууллубутугар үөскээбит дьаама буорунан саба кутуллубутун, саҥа септик хаһа сылдьалларын эттэ, Киин территорията бетоннанарын туруоруста. Уруккута "Арчы" приют базатын ким баҕалаахха босхо биэриэхтэрин сөбүн, салгыы быраҕыллан турара сэрэхтээҕин иһитиннэрдэ.

Алексей Иннокентьев Киин территориятын бетоннуурга "РИК Автодор" Ньурбатааҕы филиала Манчаары уул. аспаалланар кэмигэр көмөлөһүөн сөбүн ыйда. "Арчы" приют урукку базатын улуус бүддьөтүгэр ылыллыбат, баҕалаах урбаанньыкка биэрэри нэһилиэк дьаһалтата толкуйдууругар эбэтэр барытын көтүрэргэ эттэ.

Үлэлээх буолуу киинин дириэктэрэ Сахая Столярова "Олохтоох дьону - бырамыысыланнаска" бырайыагынан бырамыысылыннай тэрилтэлэр кыттыылаах үлэ дьаарбаҥкатыгар 62 киһи кыттыбытын, 40-тан тахса үөрэнээччи идэҕэ хайысхалыыр үлэнэн хабыллыбытын иһитиннэрдэ. Хас да сыллаҕыта Үөһээ Муунатааҕы алмаас баайдаах сири туһаҕа таһаарыыга үлэ дьаарбаҥката тэриллэн, 600-чэ киһи кыттыбыта, бу түмүгүнэн 10-ча эрэ киһи үлэҕэ киирбитэ. Быйылгы дьаарбаҥкаҕа дьон кыттыыта аҕыйаҕын итинэн быһаарыахха сөп. Билигин Үлэлээх буолуу киинэ резюме биэрбит дьону үлэҕэ киллэрэргэ үлэлиэҕэ. Ньурбаҕа бу чэппиэргэ Бүлүү улуустарын Үлэлээх буолуу сулууспаларын инспектордара кыттыылаах сэминээр буолар.

Культуура департаменын салайааччыта Розалия Тихонова ыһыахха бэлэмнэнии туһунан билиһиннэрдэ. (*Бу туһунан хаһыакка туспа матырыйаал тахсар*).

Спорт управлениетын испэсэлиитэ Андрей Иннокентьев 03.06.22 с. оҕунан ытыыга СӨ чөмпүйэнээтигэр улуустан 4 спортсмен кыттан 8-с миэстэҕэ тахсан бары Уус Алдаҥҥа СӨ норуоттарын VIII Спортивнай оонньууларыгар путевка ылбыттарын иһитиннэрдэ. 11.06.22 с. РФ боксаҕа кылаабынай тренерэ Ньурбаҕа кэлэрэ күүтүллэр, кинини кытта СӨ Ил Дарханын сүбэһитэ Георгий Балакшин уонна СӨ Спортивнай бэлэмнэниитин киинин дириэктэрэ Михаил Пахомов кэлиэхтээхтэр. 19.06.22 с. улуус сүүмэрдэммит хамаандатын Ньурбаттан атаарыы тэрээһинэ ыытыллар. Билигин путевка ыларга чэпчэки атлетикаҕа күрэхтэһии хаалла. СӨ бастакы чөмпүйэнээтигэр Дьулус Елисеев бастаата, РФ чөмпүйэнээтигэр кыттарга путевканы ылла, кини СӨ норуоттарын VIII Спортивнай оонньууларыгар эмиэ күрэхтэһиэҕэ. Айхаан Антонов, Герман Устинов 23-26.06.22 с. Кызыл к. көҥүл тустууга РФ чөмпүйэнээтигэр кыттыахтаахтар.

Манна эбэн эттэххэ, доруобуйаларынан хааччахтаах спортсменнарга СӨ чөмпүйэнээтигэр биһиги спортсменнарбыт бастакы уонна үһүс миэстэлэри ылаттаан, СӨ норуоттарын VIII Спортивнай оонньууларыгар 8 путевкаҕа тигистилэр.

Ветуправление салайааччыта Матрена Иванова иһитиннэрбитинэн, ынах 65%-на төрөөн турар, биэ төрүөҕэ - 29%. Кыстык устата 39 ынах сүөһү уонна 31 сылгы өллө, бу уопсай өрөспүүбүлүкэ көрдөрүүтүн кытта тэҥнээтэххэ кыра соҕус. Сайын буолан, ыттар ойуурга тахсан куоракка аҕыйаатылар.

Үөрэх управлениетын салайааччыта Алевтина Аргунова үөрэх сонуннарын билиһиннэрдэ. 22.06.22 с. диэри ЕГЭ уонна ОГЭ сүрүн түһүмэҕэ буола турар. 06.06.22 с. сайыҥҥы лаагырдар үлэлэрэ саҕаланна, 22 лааҕырга 635 оҕо хабылынна. СӨ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин 1-кы солбуйааччыта Дмитрий Бердников кэлэн Киров уонна Ньурба 1, 2 №-лээх оскуолаларын хапытаалынай өрөмүөннэрин үлэтин көрдө. Уопсастыбаннай кэмитиэт быһыытынан төрөппүттэр үлэ хаамыытын хонтуруоллуу сылдьалларын сэргээтэ. Бэс ыйыгар өссө кэлэн көрүөхтээх. 29-30.06.22 с. Ньурбаҕа 18-с педагогическай дьаарбаҥка буолар. Өрөспүүбүлүкэ үрдүттэн 3 тыһ. тахса киһи кэлэрэ күүтүллэр. 30.06.22 с. Кыталыкааххa бырайыактары көмүскээһин, төгүрүк остуоллар, мөккүөр былаһааккалара буолуохтара. Бу тэрээһин үөрэх эйгэтин үлэһиттэрин IV сийиэһигэр бэлэмнэнии курдук ыытыллар.

ИСУ салайааччыта-улуус баһылыгын туһууга солбуйааччыта Макар Семенов өрөмүөн уонна тутуу хаамыытын билиһиннэрдэ. Дмитрий Бердников Киров оскуолатын көрөн, 1995 с. тутааччылар үрдүк хаачыстыбалаахтык туппуттарын көрөн сөхпүт. Муостатын арыйан көрбүттэрэ - хара муостата 4 сиринэн сууллубут. 09.06.22 с. матырыйаал - утеплитель, эковата кэлиэхтээх, онуоха диэри хара муостата бүтүөҕэ. "Масстрой" ХЭТ Киров оскуолатын өрөмүөнүн атырдьах ыйын 1 к. диэри бүтэриэхтээх. 2 №-дээх оскуолаҕа демонтаһа бүтэн турар, спорт саалаҕа үлэлии сылдьаллар. Алын Бэстээххэ матырыйаал кэллэ, онтон Ньурбаҕа аҕалыахтара. Түннүктэрин, ламинатын ууран киирэн барыахтаахтар. 1 №-дээх оскуолаҕа иккис-үһүс этээһин штукатурката бүттэ, 1-кы этээскэ бу күннэргэ бүтүөҕэ, түннүктэрин уларытарга бэлэмнээтилэр, матырыйаал бүтүннүү кэлэн иһэр. Чаппанда оскуола-саадын "чистовой отделката" барар, ититиитин систиэмэтэ оҥоһуллар, 15 киһилээх биригээдэ кэлиэхтээх. Оборудованиетын уонна миэбэлин ыларга харчыта барбыт. Күндээдэ 176 миэстэлээх оскуола дьиэтигэр отделкаҕа омуктар, фасадыгар сахалар үлэлии сылдьаллар. Чуукаар оскуола-саадыгар "Сэттэ" ХЭТ кэлэн үлэлии сылдьар, фундамент уларыйар өттө кутуллар. Ньурбатааҕы драмтеатр дьиэтин тутуутугар 60-ча киһи үлэлиии сылдьар. СӨ Суол фондатыттан Сүлэ, Чаппанда, Антоновка уулуссаларын аспааллыырга үп көрүллэр.

Нэһилиэктэр бу нэдиэлэҕэ улууһу кытта боломучуойалары тыырсыы туһунан сөбүлэһиигэ илии баттаһыахтара. Малдьаҕар суолун оҥорорго 1 сыллаах үбү биэрбиттэр, 15 мөл. солк кэллэ. Маарга оҕо уһуйааныгар үлэлии сылдьаллар эрээри, бытаан соҕустар. Дьаархан дьыссаатын буронабивной трубнай сыбаайаҕа көһөрүү бырайыага оҥоһуллан, бу күннэргэ 2 сыллаах өрөмүөн куонкуруһа тахсыаҕа. Дьиэ анныгар сир ириитин дириҥэ 3,5 м тиийбит, ол иһин сыбаайалары туруортаан баран 1 сыл сирэ тоҥорун күүтүөхтэрэ. Антоновкаҕа М.Романова аатынан уул. аспаалланыытыгар бу күннэргэ куонкурус бүтэр. Ньурба к. Манчаары уул., итиэннэ Сүлэ, Чаппанда, Антоновка уулуссаларын аспаалыырга 2 лотунан куонкурус биллэриллиэхтээх.

Улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччыта Анна Уларова иһитиннэрбитинэн, улуус үрдүнэн 8 киһи хамсык дьаҥынан ыалдьар, бары тастан эмтэнэллэр. Сэллиги утары улуустааҕы хамыыһыйа сүбэ мунньаҕа буолан ааспыта. "Ньурба дьиэ кэргэнэ" ийэ хапытаалын барыта 172 ийэ ылла. Итини таһынан "Мин Ньурбаҕа төрөөбүтүм" бэлэх нобуора уонна СӨ "Үйэ оҕото" 100 тыһ. солк. суумалаах сэртипикээттэр бэриллэ тураллар. Ааспыт нэдиэлэҕэ социальнай хайысхалаах коммерческайа суох тэрилтэлэр бырайыактарын көмүскээтилэр, 8 бырайыактан 7-тэ ааста. Ньурбаҕа диализнай отделениеҕа анаан бэриллибит дьиэ өрөмүөнүн симиэтэтэ кэтэһиллэр. "Саха" НКИХ айар биригээдэтэ Ньурбаҕа кэлэн Степан Васильев туһунан документальнай киинэни уһуллулар. Үлуустааҕы көрбөттөр уопсастыбалара Үөһээ Бүлүүгэ бара сырыттылар, көмөлөрүн иһин Көтөр фабрикатын салалтатыгар уонна суоппарыгар махталларын тиэрдэллэр. Холераҕа кэккэ үлэ былаанын оҥорорго дьаһал кэлбит.

Улуус баһылыгын олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыыга солбуйааччыта Алексей Андреев Ньурбаҕа буолуохтаах ОДЬКх министиэристибэтин Коллегията бэс ыйыттан от ыйыгар көһөрүллүбүтүн иһитиннэрдэ. 3 өрүттээх сөбүлэһии туһэрсиллиэхтээх. Бэс ыйын 3-6 кк. Бүлүү ГЭС-ин уутун ыыталлар, онон бэс ыйын 15 к. диэри навигация баар буолар. Чох уонна ньиэп бородуукталар уу суолунан кэлэ тураллар.

Улуус баһылыгын 1-кы солбуйааччыта Артур Яковлев СӨ нэһилиэнньэтин куттала суох олоҕун-дьаһаҕын хааччыйыыга Госкомитетын салайааччыта Дмитрий Лепчиков баһылыктаах бөлөх Украинаҕа тиийэн Луганскай Норуодунай Өрөспүүбүлүкэ биир оройуонун чөлүгэр түһэрсэргэ дуогабардаһа сылдьарын иһитиннэрдэ.

Планеркатын түмүктүүрүгэр Алексей Михайлович Степан Васильев аатынан сылгы собуотун тэрилтэтигэр ылаары "Саха сүөһүтэ" ГКП салайааччыта Александр Артемьев кэлэрин, 07.06.22 с. СӨ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлэ Андрей Тарасенко Ньурбаҕа кэлэ сылдьыахтааҕын иһитиннэрдэ. Үлэ хайысхаларынан салайааччыларга чопчу сорудахтары тиэртэ, инники сыал-сорук туруорда. Бэс ыйын 10 күнүттэн бастакынан Октябрьскай, Дьаархан, Үөдэй нэһилиэктэрин ыһыахтара саҕаланаллар, сарсыныгар - Ньурба к. ыһыаҕа, оттон бэс ыйын 18-19 кк. - улуус ыһыаҕа. Бары тэрээһиннэр үрдүк таһымнаахтык ыытыллыах тустаахтар.

Окко киириигэ тыа хаһаайыстыбатын департамена дьону элбэҕи оттото сатыахтаах, быйыл уу киирдэ, онон от үүнүүтэ куһаҕана суох буолара күүтүллэр. Бэйэ аһынүөлүн оҥорор уонна аһы-үөлү хаһаанар наада. Т/х департаменыгар нэһилиэктэргэ барыларыгар кырата биирдии пресс-подборщик баар буоларын хааччыйарга, манна туһуламмыт нэһилиэктэр бырайыактарын өйүүрүгэр сорудахтанна.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

– Федеральные программы в действии –

Дмитрий Бердников проинспектировал ход капитального ремонта школ

1 июня в Нюрбе побывал первый заместитель председателя правительства РС(Я), заместитель секретаря регионального отделения партии "Единая Россия" Дмитрий Бердников. Целью его визита стала проверка в вилюйской группе районов школ, где проводится капитальный ремонт в рамках программы "Модернизация школьных систем образования" госпрограммы РФ "Развитие образования на 2022-2023 гг."

На капитальный ремонт и оснащение 3 школ Нюрбинского района предусмотрено всего 141,1 млн. руб., в т.ч. на капитальный ремонт - 119,9 млн. руб., на оснащение оборудованием - 21,2 млн. руб. Самый большой объем работ в НСОШ №1 - на сумму 69 млн. руб., это фактически полное обновление здания школы.

Как отмечает руководитель ИСУ - заместитель главы района по строительства Макар Семенов, все подрядчики надежные. ООО "Региональное развитие", который проводит капитальный ремонт НСОШ №1, имеет более 15 лет работы в нашем районе. Работу начали 20 апреля.

Капитальный ремонт Кировской школы осуществляет ООО "Мастрой", один из самых опытных подрядчиков района по деревянному строительству. Демонтажные работы начаты с 21 апреля. Из черного пола вынесен грунт, далее черный пол будет засыпан 30 см угольной трухи, затем зальют 30 см эковаты.

По НСОШ №2 работает ООО "Ива-Строй", которое имеет опыт работы строительства спортзала по федеральной программе в с. Антоновка и ремонта двух спортзалов тоже по федеральной программе. Демонтажные работы начаты с 24 мая, 6 июня полы будут готовы для монтажа нового ламината и 5-камерных новых стеклопакетов. На первом этаже начаты ремонтные работы. Инвестиционно-строительное управление Нюрбинского района как заказчик ведет строительный контроль за работой подрядных организаций.

По словам руководителя филиала ООО "Региональное развитие" Альберта Васильева, строители приступили к демонтажным работам 20 апреля. Сегодня работает бригада в составе 18 чел. Завершен демонтаж 3 и 2 этажей, подровнены стены и оштукатурены стены, заново проведен закрытый монтаж электрики. В помещениях вместо прежних перегородок из гипсокартона и досок возводят полноценные стены из шлакоблока. На первом этаже в понедельника проводится демонтаж. С пятницы будут подвезены материалы из Якутска. В планах - замена всех окон, дверей, внешних входных дверей, монтаж подвесных потолков, обновление сантехники, водоснабжения, канализации и другое.

К 4-5 июня в Якутске ожидается поступление основных материалов из Новосибирска и далее будет завозиться до Нюрбы. Строители планируют завершить работу 15 августа. В процессе возникли дополнительные работы, со стороны администрации района обещали выделить дополнительное финансирование.

По словам Дмитрия Бердникова, в республике проводится капитальный ремонт в рамках программы модернизации системы образования с использованием выделенных федеральных средств в размере почти 3 млрд. руб. Идет ремонт 58 объектов образования в 25 улусах. 38 объектов должны быть завершены в этом году, 20 объектов являются переходными, т.е. часть работ выполняется в этом году и завершается к началу учебного года, и затем продолжится уже в следующем году.

Первый вице-премьер Дмитрий Бердников отметил, что управление образования оперативно отрабатывает вопросы с администрацией района и выразил благодарность руководству района за то, администрация района включилась в вопрос дополнительного финансирования ремонтных работ в школах.

Решены вопросы социально-экономического развития района

В Нюрбинском районе 7 июня т.г. с рабочим визитом побывали Председатель Правительства РС (Я) Андрей Тарасенко, министр сельского хозяйства РС(Я) Александр Атласов, министр транспорта и дорожного хозяйства РС (Я) Владимир Сивцев, первый заместитель министра строительства РС(Я) Галина Новикова, заместитель Председателя Госсобрания (Ил Тумэн) РС(Я) Антонина Григорьева.

Первым делом ознакомились с ходом реконструкции Нюрбинского аэропорта. Есть определенные сложности, но вместе с тем есть четкое понимание дальнейшей работы. Договорились с Нюрбинским производителем работ заменить плитки взлетно-посадочной полосы на заливной бетон. Работа будет продолжена.

Далее рабочая группа осмотрела мелиоративные системы лиманного орошения "Левобережье" (местность Кочай Октябрьского наслега) и "Чаппандинская" (местность Суптурган с.Жархан). Было решено восстановить старые шлюз-регуляторы и установить некоторые в других местах. На данный момент в районе действуют 3 мелиоративные системы лиманного орошения из прежних шести. В перспективе в Нюрбинском районе планируется довести площадь орошаемых сельскохозяйственных угодий до 6 тыс. гектаров.

Также посетили строящиеся объекты образования и культуры. Это школа-сад на 100/50 мест в с.Чаппанда, школа на 176 мест в с.Кюндядя и Нюрбинский драмтеатр на 240 мест. В Чаппандинской школе уже ведутся чистовые отделочные работы, монтаж системы отопления. Ожидается прибытие бригады для облагораживания территории - строительства детской площадки и стадиона. В сентябре дети пойдут уже в новую школу и детсад.

В с.Кюндядя школа будет введена в декабре этого года. Ведутся отделочные и фасадные работы. Имеются проблемы в финансировании, которые решаются на республиканском уровне.

Рабочая группа также внепланово посетила молочный цех сельскохозяйственного производственного кооператива "Влада". Андрей Владимирович предложил заняться изготовлением молочной продукции с применением сухого молока, как альтернатива завозным.

В конце рабочего дня Андрей Тарасенко встретился с предпринимателями Нюрбинского улуса. Андрей Владимирович отметил, что руководство района и республики всегда готовы поддержать новые идеи.

В целом встреча оказалась очень продуктивной. Решены ключевые вопросы в развитии сельского хозяйства, будут решаться вопросы по предпринимательству и ускорены темпы строительства объектов с помощью правительства республики.

Пресс-служба администрации МР.

– Ыһыах-2022 –

Ньурба улууһун "Дойду сурахтаах, Удьуор утумнаах..." Өрөгөй ыһыаҕа

Самаан сайыммыт барахсан сатыылаан, айылҕа мунутаан тупсан саамай үчүгэй кэм үүннэ. Быдан дьыллар мындааларыттан тиийэн кэлбит төрүт итэҕэлбитин кытта ыкса ситимнээх үгэс быһыытынан, саха дьоно кыстыкпытын этэҥҥэ туораатыбыт диэн от-мас көҕөрөн, айылҕабыт уһуктубутун кэннэ Айыыларга анаан, "саҥа дьылбыт" диэн аттаан үөрэн-көтөн ыһыах сиэрин-туомун толороллоро.

Аныгы кэмҥэ СӨ Бастакы Бэрэсидьиэнэ М.Е.Николаев бэс ыйын 21 к. саха төрүт бырааһынныгын - Ыһыах күнүнэн биллэрэн өрөбул күнү олохтообута. Пандемия кэмигэр 2 сыл устата тохтобул кэнниттэн, бу нэдиэлэттэн күүтүүлээх ыһыах кэмэ саҕаланна. Улуус нэһилиэктэриттэн бастакынан бэс ыйын 10 к. - Октябрьскай уонна Дьаархан, бэс ыйын 11 к. - үбүлүөйдээх 25 сыллаах Ньурба к., Чаппанда уонна Үөдэй нэһилиэктэрин ыһыахтара буолар, бэс ыйын 18-19 кк. - улуус ыһыаҕа.

Улуустааҕы культуура департаменын салайааччыта Розалия Тихоновны кытта улуус ыһыаҕын туһунан кэпсэтиибитин таһаарабын.

"Бары билэрбит курдук, быйыл Арассыыйа норуоттарын духуобунай уонна культуурунай нэһилиэстибэлэрин сылынан, Саха сиригэр Ийэ сылынан уонна Ньурба улууһугар Норуот көҕүлээһинин сылынан биллэриллэн турар, - *диир Розалия Михайловна.* - Бу чэрчитинэн бэс ыйын 18-19 кк. Саха АССР тэриллибитэ 100 сылыгар уонна Ньурбаҕа культуура систиэмэтэ тэриллибитэ 100 сылыгар аналлаах, Ньурба улууһун "Дойду сурахтаах, Удьуор утумнаах..." Өрөгөй ыһыаҕын ыһыахпыт. Үрүҥ тунах ыһыахпыт алгысчыта - саха норуотугар киэҥник биллэр Иван Герасимович Васильев-Алгыс Уйбаан. Ыһыах режиссера - эмиэ биир дойдулаахпыт, Үүнэр көлүөнэ тыйаатырын кылаабынай режиссера Александр Титигиров, сценарист - культуура департаменын салайааччытын солбуйааччыта Лена Степанова. Итини сэргэ талба талааннаах дьоммут - Зинаида Петрова, Галина Степанова, Искусство оскуолатын үҥкүүһүттэрэ, үлэһиттэрэ уо.д.а. үлэлэһэ сылдьаллар.

90-с сыллартан киэҥ Ньурбабыт киэлитигэр улуус ыһыахтарын ыһан күн бүгүҥҥэ диэри тиийэн кэллибит. Биллиилээх культуура диэйэтэлэ, учуонай К.Д.Уткин баар буолан, 1990-с сылларга ньурбалар ыһыахпыт өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн биллэрэ-сыаналанара. Мин көрдөхпүнэ, билигин даҕаны Ксенофонт Дмитриевич саҕалаабыт ыһыаҕын сиэрин-туомун Туймаада хочотугар кытта тутталлар.

Ыһыах тосхолун быһыытынан, бэс ыйын 18 к. үүнэр түүнүгэр, 2 ч. 30 м. "Тахсар күнү айхаллыах, үүнэр күнү уруйдуох!" күнү көрсүү сиэрэ-туома ыытыллыаҕа, 11 ч. "Дойду сурахтаах, Удьуор утумнаах..." ыһыах олоҕурбут сиэрэ-туома толоруллуоҕа.

Саха АССР тэриллибитэ - 100, Ньурбаҕа культуура систиэмэтэ тэриллибитэ 100 сылларыгар аналлаах улууспут өрөгөйдөөх ыһыаҕын тосхоло киэҥ уонна далааһыннаах гына былааннанна. Төгүрүк үбүлүөйдээх түгэннэргэ сөп түбэһиннэрэн, 100 түһүлгэ төрүттэниэҕэ, 100 ытык Ньурба оһуордаах оһуохайа дьиэрэйиэҕэ. Алаадьы курдук төбүрүөннээн олорон, күн тахсыытыгар иитиллибит уохтаах кымыспытын иһиэхпит. Кыттыан баҕалаах тэриллэлэр уонна түөлбэлэр бэйэлэрин сайаапкаларын биэрэ олороллор, кинилэрдиин кэпсэтэбит. Ама биһиги, ньурбалар, 100 түһүлгэни төрүттээбэт буолуохпут дуо диэн эрэнэбит. Дойдубут дьонун-сэргэтин барытын көхтөөхтүк кыттаргытыгар ыҥырабыт.

Киэҥник биллибит чулуу норуот ырыаһыттара ыллаан-оһуохайдаан хаалларбыт утумнара хайаан даҕаны салҕаныах тустаах диэн, Саахардаах Дьуона аатынан мэҥэдьэктэр, Сиэдэрэй Сэмэн уонна Прокопий Степанов ааттарынан малдьаҕардар уо.д.а. анаан-минээхэн бириистэри туруораллар. Кинилэр төрөппүт оҕолоро-сиэннэрэ эмиэ кыттыһаллар. Бу бачыымы Мэҥэдьэк нэһилиэгэ көтөхтө, атын нэһилиэктэргэ холобур көрдөрөн көҕүлээтэ. Онон мин Мэҥэдьэк нэһилиэгин баһылыга Егор Пантелеймонович Васильевка, кини солбуйааччыта Елена Федоровна Саввиноваҕа уонна Мэҥэдьэк Дархан этээччитэ Тамара Григорьевна Дмитриеваҕа истиҥник махтанабын. Саха сирин судаарыстыбаннаһа олохтонуоҕуттан, уһун кэм устата бу сахалар Саҥа дьылбытыгар - ыһыахха Ньукутта, Чоомуут курдук талааннаах норуот ырыаһыттара ыллаантуойан аастахтара. Онон бары нэһилиэктэр төһө кыалларынан бэйэлэрин оһуохайдыт биир дойдулаахтарын ааттарын аатаары сылдьалларыттан үөрэбит.

Ыһыахпытыгар аатырбыт-суолурбут Марина Петрова-Тойуктаах Марыына аата хайдах аатаммат буолуоҕай. Тохтор тойукпут сүдү туоната тэриллиэҕэ. Саалтааныттан төрүттээх киэн туттар биир дойдулаахпыт, өрөспүүбүлүкэҕэ ситиһиилээхтик үлэлии-хамсыы сылдьар Евдокия Павлова кэлэн киэргэтиэҕэ.

Итиэннэ мэлдьи буоларын курдук, Никииппэр Сэмиэнэп түүлэй түүнү сырдатар кэнсиэрэ хайаан да буолар. Бэйэбит уолбут Антон Иванов ырыаһыттарын илдьэ кэлиэхтээх. Федор Унаров диэн Никииппэр Сэмиэнэби үтүө холобур оҥостон кини курдук ыллыыр-туойар киһибит, киэн туттар ырыаһыппыт уонна спортсмеммыт Игорь Егоров, Никииппэр уола Юлиан Семенов, "Ньурбачаан" оҕо фольклорнай ансаамбылыттан куорсун анныммыт Тахмина эмиэ кэлэн ыллаан дьонусэргэни үөрдүөхтэрэ.

Саха АССР судаарыстыбаннай диэйэтэлэ В.А.Петрова чиэһигэр "Үлэнэн уруйдаммыт Албан ааккын айхаллаан" диэн Үөдэй, Хаҥалас нэһилиэктэрин холбоһуктаах кэнсиэртэрэ, Саха сирин судаарыстыбанай диэйэтэллэрэ Степан Васильев, Михаил Мегежекскэй, Семен Донской-1 уонна Семен Донской-2 аттарыгар Бордоҥ, Малдьаҕар, Мэҥэдьэк нэһилиэктэрин талба талааннаахтарын кэнсиэртэрэ, өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбанай диэйэтэллэрэ Дора Жиркова, Александр Габышев, Семен Сюльскэй, Александра Овчинникова, Социалистическай Үлэ Дьоруойа Михаил Алексеев чиэстэригэр биир дойдулаахтара - Дьаархан, Октябрьскай нэһилиэк, Өҥөлдьө уонна Сүлэ кыттыгас кэнсиэртэрэ көрөөччүлэр биһирэбиллэрин ылыа диэн бигэтик эрэнэбин. Дьоннорун тустарынан быыстапканы тэрийиэхтэрэ.

Композитор, ырыаһыт Христофор Максимов Ньурба театрыгар үлэлээн ааспыта. Онон "Күнү таптыыбын..." Христофор Максимов аатынан дэгэрэҥ ырыа күрэҕэ ыытыллыаҕа. Киэһэ 10 ч. "Ырыалаах олоҕу төлкөлөөн" Саха АССР тэриллибитэ 100 сылыгар аналлаах туспа театрализованнай оонньуу буолуоҕа. Кэрэхсэбиллээҕэ - ырыаларынан мүзикл курдук буолар.

Иитиэхтээн илдьэ сылдьыбыт ытыспыт ымыыта - хомус күрэҕэ буолуоҕа. Хомус күрэҕин импровизатор-хомусчут, СӨ культууратын туйгуна Айсен Аммосов салайан сыаналыаҕа. Биир дойдулаахпыт К..Д.Уткин хайдахтаах курдук сыралаһан үлэлээн Аан дойдутааҕы хомус түмэлин тэрийбитэй. Ксенофонт Дмитриевич ситиһиилээх үлэтин түмүгүнэн биһиги киэн туттабыт.

Туймаадаҕа Үс Хатыҥҥа аан дойду таһымнаах тэрээһин - 9 араас дойдуттан 39 виртуоз хомусчут күрэхтэрэ буолаары турар. Туймаадаҕа Дьокуускай куорат ыһыаҕар 100 түһүлгэ төрүттэнэриттэн, биир түһүлгэтин мин төрүттүөхтээхпин. Ньурбам аатыттан миэхэ маннык чиэс тиксибитигэр мин олус үөрэбин, холобур курдук инники барыыга кыттыһарбытыттан астынабын.

Оһуохайа, ат сүүрдүүтэ, күрэхтэһиитэ суох ыһыах хайдах даҕаны ыһыах дэммэт. Онон сыспай сиэллээхтэр субулла сүүрүөхтэрэ, күүстээхтэр, быһыйдар күөн көрсүөхтэрэ. "Киэҥ Ньурба боотурдара" сахалыы многоборье, номоххо киирбит чулуу бөҕөспүт, СӨ XX үйэҕэ спордун икки төгүллээх лауреата Юрий Андреев бириистигэр хапсаҕай күрэҕэ, мас тардыһыыта буолуохтара. "Киэргэллээх түһүлгэбит маанылаах таҥаһа" тэрээһин дьон хараҕын үөрдүөҕэ. "Саха буолан сандаарыах" нэһилиэктэр эстафеталарын чэрчитинэн Дьөһөгөй оҕотун маанылаах симэҕин, саха төрүт таҥаһын көрүүкүрэх буолуоҕа.

Биһиги Сэмэн Дьөгүөрэппит - Оһоокой Сэмэн өрөспүүбүлүкэҕэ эрэ буолбакка, Москваҕа Кремльгэ кытта тахсан аан бастакынан сахалар чабырҕахпытын аатырдан турар. Сэмэн Дьөгүөрэп үтүөтүнэн чабырҕахпытын хас ыһыах аайы киллэрэбит. Кини кыыһын тэҥэ биргэ алтыспыт киһитэ Анастасия Кардашевская өрөспүүбүлүкэҕэ чабырҕаҕы илиитин иһигэр тутан сылдьар, улууспут ыһыаҕар Оһоокой Сэмэн аатынан чабырҕах күрэҕэр кэлиэҕэ.

Кэлиҥҥи кэмҥэ тарбах иминэн оонньонор, өйү-санааны сайыннарар өбүгэ мындыр оонньуулара хабылык уонна хаамыска сайыннна, манна күрэхтэр тэриллиэхтэрэ. Нэһилиэктэргэ күрэхтэһиилэргэ элбэх киһи кыттар, бу олус үчүгэй. Итини таһынан икки күн устата туспа тиһигинэн "Алаас оҕолоро" оҕо түһүлгэтэ тэриллэн үлэлиэҕэ.

Биһиги ыһыахпыт хорчуоппатынан эмиэ аатырар, атын улуустар холобур тутталлара баар суол. "Ыһыах уйгулаах сандалыта" хорчуоппа кырдала ыһыахпыт кыттыылаахтарын уонна ыалдьыттарын араас ас эгэлгэтинэн хааччыйыаҕа.

Ыһыах диэн киһи бэйэтэ бэлэми эрэ көрөөрү буолбакка, өйдүүн-саналыын өрө көтөҕүллэн, ыһыахха бары тэрээһиннэригэр ис дуураһыттан баҕаран туран кыттыһан үөрүүтүн-көтүүтүн бэйэтэ оҥостор. Онон салгыны аһара сатарыппакка, айгыр-силик айылҕабыт барахсан мунутаан тупсубут, күн саамай уһаабыт кэрэ кэмигэр Айыыларбыт чугаһаан турдахтарына, ыһыахха үчүгэйи эрэ ыралаан, кэрэни эрэ кэрэхсээн үөрүөҕүҥ-көтүөҕүҥ, үчүгэй энергияны, сырдык өйү-санааны сомсуоҕуҥ диэн истиҥ санаабын этэбин.

Хас биирдии сахабын дэммит киһи ыһыаҕы наһаа суолталыыр кэмэ үүннэ. Аан дойдуга буола турар уустук быһыы-майгы хайдах эрэ намыраан, сиэрдээхтик барыта быһаарыллан хаалара буоллун диэн, оҕолордоох-сиэннэрдээх дьон долгуйабыт. Ыһыахпытыгар күн саамай өрөгөйдөөн турдаҕына көрдөһөр көрдөһүүбүт биир - эйэлээх олох. Кэлэр кэнчээри ыччаттарбыт "маннык ыһыахтыыр этилэр" диэн өйдөрүгэр-сүрэхтэригэр дириҥник иҥэрэн үтүө холобур уонна үөрэх буолан хааларын курдук, үөрэн-көтөн, күүспүтүгэр күүс эбинэн, илгэ-быйаҥ сайыммыт илэ-чахчы илгэлээх буоллун, барыта этэҥҥэ буоллун, үрдүбүтүнэн үргүөр үргүйбэтин диэн алгыс тылларынан түмүктүүбүн".

Геннадий АНТОНОВ.

– Тыа хаһаайыстыбата –

Мелиоратордар сааскы үлэлэргэ былаан туоларыгар эрэллээхтэр

Бэс ыйын 5-с күнэ - Арассыыйаҕа мелиоратордар идэлээх бырааһынныыктара. Бу бэлиэ күн иннэ сэбиэскэй кэм саҕаттан олохтоммута. ССРС Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун Ыйааҕынан бэс ыйын бастакы баскыһыанньата Мелиоратор күнүнэн биллэриллибитэ. Арассыыйаҕа бу бэлиэ күн хаттаан бигэргэтиллэн, 2000 с. тохсунньу 20 к. РФ Бэрэсидиэнин Ыйааҕа тахсыбыта, Мелиоратор күнэ РФ Бырабыыталыстыбатынан бэлэмнэммит идэлээх бырааһынныыктар биир кэлим кэрис-кэлэригэр киллэриллибитэ.

Мелиорация тыа хаһаайыстыбатын биир тутаах салаата буоларын ким даҕаны мэлдьэспэт буолуохтаах. Тыйыс усулуобуйалаах хоту дойдуга күнтэн-дьыл эрэ буолбакка, мелиоратордар үлэлэриттэн сүөһүбүтүгэр-сылгыбытыгар төһө оту бэлэмниэхтээхпит улахан тутулуктааҕын өйдүүбүт.

Ньурба мелиорация салаата өрөспүүбүлүкэҕэ биир саамай сайдыбыт улууһа буолар. 1965 с. Ньурбатааҕы машиннай-мелиоративнай ыстаансыйа (ММС) тэриллибитэ. Биһиги улууспутугар мелиорацияны төрүттээччи, РСФСР үтүөлээх мелиоратора, САССР үтүөлээх зоотехнига, ороҥкэм устата сааскы ууну халытан ходуһалары нүөлсүтэр систиэмэлэр, куурдар, ардахтатар систиэмэлэр тутуллан үлэҕэ киирбиттэрэ, ходуһа сирдэртэн ууну түһэрии, дулҕаны астаран, талаҕы быстаран ходуһа сирдэри тупсаран оҥоруу үлэлэрэ ыытыллыбыттара.

Кэнники сылларга Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтин иһинэн Мелиорация управлениетын Ньурбатааҕы филиалын салайааччытынан Алексей Борисович Васильев ситиһиилээхтик үлэлии сылдьар. Бу субуотаҕа тэрилтэ үлэһиттэрэ уонна бэтэрээннэрэ мустан Кыталыктаахха идэлээх бырааһынныыктарын өрө көтөҕүллүүлээхтик бэлиэтээтилэр.

Алексей Васильевы тэрилтэ билиҥҥи үлэтин-хамнаһын туһунан билиһиннэрэригэр көрдөстүм.

- Билигин тэрилтэҕэ бастайаннай төрүккэ олоҕуран 14 киһи үлэлиир, - *диир Алексей Борисович.* - Ол иһигэр хонтуора үлэһиттэрэ - 7 киһи уоннааҕылар - механизатордар.

Бүгүҥҥү сүрүн үлэбитинэн ходуһаларга ууну киллэрэн нүөлсүтүү буолар. Ньурба улууһугар барыта 3000-тан тахса иэннээх 3 лиманнай мелиоративнай систиэмэ үлэлиир. Быйыл үрэхтэринэн ууну үчүгэйдик киирэ турар. Биһиэхэ 2832 гаҕа ууну халытарга былаан тиэрдиллибитэ. Күн бүгүн 2340 гаҕа уу халыттыбыт. Шлюз-регулятордарга үлэһиттэртэн дьуһуурустуба олохтоон, дьоммут күнүстэри-түүннэри көрө сылдьаллар. Быйыл манна былааннаах сорудахпытын толорорго эрэллээхпит. Улуус салалтатын кытта биир ситимнээхтик үлэлиибит. Нэһилиэктэргэ ууну киллэрэри, түһэрэри уопсай сүбэнэн быһаарар инниттэн, улуус баһылыгын иһинэн Мелиорация сэбиэтэ тэриллэн үлэлиир. Манна нэһилиэктэр баһылыктара киирэллэр.

Быйыл улуустан мелорация үлэтигэр 8 мөл. солк. көрүллүбүтэ. Итинтэн халаан уутун киллэриигэ Хатыы өттүгэр 600 тыһ. солк., Ньурбачаан уонна Сүлэ нэһилиэктэрин сирдэригэр 1 мөл. солк. ордук үп көрүллүбүтэ. Ньурбачаан нэһилиэгэр Ньимискэннээх шлюз-регуляторыгар дьуһуурустуба олохтонон баран, бу соторутааҕыта уһулунна. Итиннэ шлеюз-регуляторга Виктор Егоров дьуһуурустубалаата. Быйыл үрэхтэринэн ууну киириитэ үчүгэй буолан, урут ууну киирбэккэ турбут Сүлэҕэ, Куочайга Мултук анныгар кытта халыттыбыт.

Судаарыстыбаннай сорудахтары толорууну кэпсиир буоллахха, быйыл Муоһааны күөлүттэн Чоҥноон күөлүгэр диэри учаастакка хоруу ыраастаныахтаах. 22500 кубометр буор хаһыллыахтаах. Эрдэтээҥҥи былаан быһыытынан "Чкалов" куурдар систиэмэҕэ Акана нэһилиэгин сиригэр үлэ барыахтаах этэ, 20 тыһ. кубометр буор хаһыллыахтааҕа. Билиҥҥитэ үбүлээһин суох диэн министиэристибэ тохтотон турар. Итини таһынан Сунтаар улууһугар эмиэ үлэлиибит. Элгээйи нэһилиэгин сиригэр "Бордоҥ - 3" диэн 540 гаалаах халааннатар систиэмэлээхпит. Номнуо 450 гаҕа ууну халытан бүттүбүт. Итиэннэ Тойбохой нэһилиэгэр Аччыгый Кулуһуннаах диэн учаастакка хоруу ыраастаан уу түһэриитин үлэтэ баар. Онно 24715 кубометр буор хаһыллыахтаах.

Ньурбабыт улууһугар акционунан былырыыҥҥыттан "Тулаһын" ХЭТ кэлэн "Чаппанда" систиэмэтигэр Дьаархаҥҥа Суптурҕан шлюз-регуляторын хапытаалынай өрөмүөнүн ыыта сылдьар. Бу үлэ уопсай сыаната - 24 мөл. солк. Былырыын 10 мөл. солк. суумалаах үлэ барбыта. Быйыл үлэтэ барыта ситэриллэн хамыыһыйаҕа туттарыллыахтаах.

Түгэнинэн туһанан, өр сыллар тухары үтүө суобастаахтык үлэлээн кэлбит, олус бэриниилээх үлэһиттэрбитин бэлиэтиир тоҕоостоох. Кылаабынай мелиоратор Чымыров Владимир Николаевич, механизатор Монзоев Эдуард Степанович үлэлэрин киниискэлэригэр биир эрэ суруктаахтар. Үлэлэрин суолун саҕалыахтарыттан, харыс да халбарыйбакка, мелиорацияҕа дьүккүөрдээхтик үлэлии сылдьаллар. Эдуард Монзоев хас да сыллааҕыта "Саха Өрөспүүбүлүкэтин бастыҥ мелиоратора" буолбута.

Биир идэлээхтэрбин идэлээх бырааһынныыкпытынан истиҥник эҕэрдэлиибин уонна барыларыгар чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, эппиэтээх үлэлэригэр салгыы ситиһиилэри, дьиэ кэргэттэригэр дьолу-соргуну уонна табыллыыны баҕарабын".

Бээтинсэҕэ айан суолунан баран иһэн көрдөххө, ходуһаларга уу киириитэ үчүгэй. Маанылаах, улахан ходуһаларбытыгар - Куочайга, Арыылаахха даҕаны уу бэркэ киирбит. Бээтинсэттэн саҕалаан салгыы Суптурҕаҥҥа киллэрэ тураллар. Суптурҕан шлюз-регуляторын таһыгар Эдуард Монзоевы кытта Валерий Самсонов дьуһуурустубалаан олороллор.

"Бээтинсэ түүн Арыылаахха шлюз-регуляторы аспыттара, онон бу түүн уу кэлиэҕэ", - диир Эдуард Монзоев. - Суптурҕаҥҥа 10-ча күн ууну тутарбыт буолуо, онтон "сөп буолла" диэтэхтэринэ ыытыахпыт. Бу манна буор быһыт анныыллыбыта. Уу аанан бүттүҕинэ быйыл сайын шлюз-регулятор хапытаалынай өрөмүөнэ бүтүөхтээх".

Геннадий АНТОНОВ.

– Алмаас промышленноһа –

Анаабырга алмааһы хостуурга ыҥыраллар

Бириискэттэн репортаж

Заполярьеҕа баар "Молуода" бириискэ 2013 сыллаахха "иккис тыыннаммыта". Оччолорго "Анаабыр алмаастарыгар" анаан-минээн туспаҕай оҥоһуулаах уопсай дьиэлэрдээх, култуура кииннээх, тренажер саалалаах баанньыктаах, остолобуойдаах аныгы баахта бөһүөлэгин туппуттара. Бөһүөлэккэ суотабай сибээс холбоммута уонна спутниктаах тэлэбиидэнньэ баар буолбута. Суол-иис тупсубута - суоллар уонна муосталар тутуллубуттара. Бу барыта - алмааһы хостооччулар үлэлииллэригэр барыы усулуобуйаны тэрийэр туһугар оҥоһуллубута.

"Молуода" бириискэ дириэктэрэ Евгений Васильев алмааһы хостуур салааҕа тахсыахтаах уларыйыылар тустарынан уонна өрүһү бата күндү таастаах хостонор сирдэргэ алмааһы сууйуу саҥа сезонугар бэлэмнэнии хайдах бара турарын кэпсээтэ.

Молодо остолобуойугар.

Прииска дириэктэрэ кэлэктиибин кытта.

- Молуода диэн производственнай дьоҕус учаастак. Молуода уонна Далдын диэн сир баайдаах сирдэргэ барыта 498 киһи үлэлиир. Биһиги үлэбит дьыл кэмиттэн тутулуктаах. Билигин үс байытар комплекска сайыҥҥы сууйуу сезона саҕаланан эрэр. Хайалаах учаастактарга 21 ыарахан тиэхиньикэ - самосваллар, погрузчиктар уонна бульдозердар үлэлииллэр.

Ааспыт сыл түмүгүнэн хостоохун уонна байытыы былааннарбыт барыта туолбуттара. Бэйэбит кыамтабытын улаатыннарабыт. Быйыл былааммытын аһара баран, 2,4 мөлүйүөн куб хайа маассатын переработкалыахпытын баҕарабыт. 2023 сылга переработканы 2,9 мөлүйүөн кубка диэри улаатыннарыахпыт, оттон 2024 сылга 3 мөлүйүөнтэн тахсыаҕа.

Өскөтүн билигин хостоохуҥҥа үс суортуур-наардыыр фабрика үлэлиир эбит буоллаҕына, 2024 сылтан түөрт фабрика турар буолуоҕа. Ол аата, хостоохун кээмэйэ эмиэ улаатыаҕа. Сүрүн үлэ Далдын өрүскэ ыытыллыаҕа, бөһүөлэкпит онно көһүөҕэ, оттон Үөһээ Молуодаҕа доводка сыахтаах, оттук-оҕунуох матырыйаалаах уонна ыскылааттардаах кыра база хаалыаҕа. Икки ардыгар суоллаах буолан хайа баҕарар төттөрү-таары айанныахпыт.

- Баһаалыста, бэйэҥ уонна хампаанньаҕа хайдах кэлбитиҥ туһунан кэпсээ эрэ.

- Мин 41 саастаахпын, Хаандыгаттан сылдьабын. Игирэм аҥаара "Анаабыр алмаастарыгар" хааччыйыы инженеринэн үлэлиир. Кини Хаандыгаҕа 1 №-дээх орто оскуоланы бүтэрбитэ уонна өрүс училищетыгар киирбитэ. Ол кэнниттэн икки навигацияҕа устата моторист-мотуруохунан уонна хапытаан көмөлөһөөччүтүнэн үлэлээбитэ. Аармыйа кэнниттэн аймахпыт Евдокия Федоровна "Анаабыр алмаастарыгар" үлэлиргэ уонна үрдүк үөрэххэ киирэргэ сүбэлээбитэ.

Мин 2003 сыллаахтан манна үлэбин силиэсэринэн, онтон буровик көмөлөһөөччүтүнэн саҕалаабытым. Үлэ хайдах барарын көрбүтүм, ылларбытым уонна Саха судаарыстыбаннай университетыгар хайа факультетыгар киирбитим. Үлэлии-үлэлии үөрэммитим, хайдах эрэ сатаан дьүөрэлээбитим. Кыһыҥҥы үөрэх уоппускатын кэмигэр буровигынан, сайын суоппарынан үлэлээбитим. Бэл, манипулятор суоппарыгар үөрэммитим. "МАЗ" массыынанан кумах таһарым, билигин итинниктэр суохтар - "БелАЗ"-тар үлэлииллэр.

- Тэхиньичэскэй идэлэри эдэр эрдэххиттэн сөбүлүүрүҥ дуо?

- Биллэн турар. Тиэхиньик - эр киһи дьарыга. Хайа маастарынан, куттал суох буолууга инженеринэн, 2013 сылтан "Молуода" бириискэ дириэктэрин солбуйааччынан, 2018 сылтан дириэктэринэн үлэлээбитим.

- Араана, 500 киһилээх кэлэктииби салайар судургута суоҕа буолуо?

- Бириискэ дириэктэрдэрэ Михаил Митрофанович Макоев, Николай Николаевич Игнатьев үтүө оскуолаларын ааспытым. Биһиги иллээх-эйэлээх кэлэктииптээхпит. Молуодаҕа уонна Майаакка тирэнэр бэйэм бэркэ билэр дьонноохпут. Бу дьону "бэйэ дьоно" диэххэ сөп. Саҥа кэлээччилэр элбэхтэр, тоҕо диэтэххэ, биһиэхэ кинилэри үөрэтэр бырагыраамалар бааллар. Ким эрэ хаалар, ким эрэ маннык үлэ киниэнэ буолбатаҕын өйдүүр. Баахта үлэтэ ыарахан - өр кэмнэ дьиэ кэргэҥҥиттэн, чугас дьоҥҥуттан ыраах сылдьаҕын.

- Арктика улуустарын уолаттара бэйэлэрин хайдах көрдөрдүлэр?

- Бэркэ үлэлииллэр. Бириискэҕэ үлэлии кэлэр дьон сыалларасоруктара биир - Белоруссияттан биитэр Булунтан да кэлбит буол - хамнас өлөрүү. Ол эрэн, биллэн турар, киһи үлэтин сөбүлүөхтээх. Бу кимиттэн уонна хантан сылдьарыттан тутулуга суох.

"Кырдьаҕастар" сыыйа-баайа уурайаллар. Ыччат атаҕар турар, ол аата, саҥа солбук баар буолар. Билигин АЛРОСА хампаанньаҕа ити көстөр. Эдэрдэр кэлэн иһиэхтэрин, уопут ылыахтарын наада - онуоха биһиги бары усулуобуйаны оҥоробут. Үлэҕэ үөрэтии-такайыы эмиэ баар - саҥа үлэһити уопуттааҕы кытары алтыһаннаран үлэлэтэбит. Ардыгар соторутааҕыта эрэ кэлбит эдэр уол номнуо атын эдэр киһини үөрэтэ сылдьар буолар. Үлэлээн сөптөөх хамнаһы аахсыан, бэйэтин миэстэтин булуон уонна тус олоҕун оҥостуон баҕалаах дьоҥҥо аммыт аһаҕас.

Далдын баайдаах сир

Молуода өрүс хаҥас салаата, Далдын өрүс бытархай алмаастаах сирэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Булуҥ улууһун сиригэр-уотугар сытар.

Далдын өрүс тардыытыгар бастакы алмаастар 1961 сыллаахха көстүбүттэр. Бу баайдаах сир алмаастара ювелирнай хаачыстыбаларынан уонна кээмэйдэринэн уратылаахтар.

"Анаабыр алмаастара" геологическай управление Молуода Баһа учаастагы буларга уонна чинчийэргэ элбэх үлэни ыытар. Манна бытархай бырамыысыланнай үлэни ыытар кэскиллээх. Бу - учаастак Далдын өрүс төрдүттэн Молуода өрүс баһыгар диэри 180-220 килэмиэтир уһуннаах сиргэ тайаан сытар. Барыллаан аҕыыынан, баайдаах сир саппааһа уонна кыамтата 2040 сылга диэри тиийэр.

2024 сыллаахха Далдын учаастагар аныгы ирдэбиллэргэ барытыгар эппиэттиир саҥа баахта тупсаҕай бөһүөлэгин тутуута былааннанар. Кумаҕы байытарга түөрт суортуур-наардыыр комплекс үлэлиэҕэ.

Хампаанньа тэрилтэлэригэр үлэҕэ уочараттаах сүүмэрдээһин уонна саҥа бакаансыйалар тустарынан иһитиннэриилэр нэдиэлэ аайы https://vk.com/alrosasakha VK-ҕа АЛРОСА официальнай аккауннарыгар уонна https://t.me/Alrosa_news ТГ-ханаалга, ону сэргэ АЛРОСА тэрилтэлэрин аккауннарыгар бэчээттэнэллэр.

Игорь САВВИНОВ
суруйуутуттан тылбаас.
“АЛРОСА” ПАО.

– Культуура нэһилиэстибэтин сыла –

Кэтэһэбит, эрэнэбит, хамсаныахпыт

Матырыйаалга сыһыаннаах диэн тэйиэстэн саҕалыам. Хас да сыллааҕыта Арассыыйа, СӨ тыатын хаһаайыстыбатын аксакала, киһи киэнэ кэрэмэһэ академик Чугуновтыын сири иилии сэһэргэстибит. Учуонайым үрдүк үөрэхтээһин тиһигэр арҕаанҥы Болонскай систиэмэҕэ көһүүнү ончу ылымматын эппитэ. Кини бакалавриаты бүтэрбиттэр магистраннардааҕар билиилэрэ ситэтэ суох диэбитэ. Специалитет наадатын тоһоҕолообута. Кырдьыга, 4 сыллааҕар биэс аҥар, алта сыл үөрэммиттэр идэлэрин ордук баһылыыллара чуолкай.

Мин туран билигин биһиэхэ өстөөх санаалаах арҕаанҥылар-бын көмүскэһиэхчэ буоллум: ыччаттарбыт аан дойду аһыллыбыт аартыктарынан Американан, Германиянан, Японнаян о.д.а. судаарыстыбаларынан үөрэнэллэр, табыллыбыттара онно үлэлии-олоро хаалаллара куһаҕана суох эбээт диэтим. Өркөн өйдөөх киһим син сөбүлэстэ, ол гынан баран бу көстүүгэ нууччалаатахха "утечка мозгов" баарын өйдүүр ураты суолталааҕын бэлиэтээбитэ. Кини ыччат киинэ түспүт сиригэр туһаны аҕалыахтаах, дойдумсах буолуохтаах (патриот) диэн муос-таас саҥарбыта өйбөр хатанан хаалбыта.

Кэм-кэрдии өрүс дохсун сүүрүгүнүү устар, күннээх-ый анныгар уларыйбакка хаалбыт суох. Ол да курдук арҕаанҥылар дьиҥнээх мөкүттэн-мөкү мөссүөннэрэ бэлтэс гынна, биһиэхэ суоһурҕанар туһата суоҕун мэйииларэ хантан буһарыай.

Дойдубут салалтата Болонскай систиэмэттэн тэйэргэ быһаарынна, урукку сэбиэскэйгэ сүүс бырыһыан көспөтөрбүт да инники улахан уларыйыылар кэтэһэллэр. Биһиэнэ булгуччу табыллыаҕа, эркин курдук эрэниэххэ.

***

Чугунов патриот тыынын иитии төрөөбүт тэлгэһэттэн, уулуссаттан, нэһилиэктэн уонна кини дьонуттан-сэргэтиттэн силис анньарын чопчулаабыта. Уһаппакка эттэххэ, кэнники кэмнэргэ ыччаты дойдумсах тыыныгар иитиигэ көһүүн сыһыан олохтоммута мэлдьэһиллибэт, наар сэбиэскэй идеологияны сиилиирдэн-сэмэлиирдэн ордубатыбыт. Ити түмүгэр, онон-манан сыыс от көхтөөхтүк үүнүөх кэриҥнээх. Маннык буолбатын туһугар Арассыыйаҕа биллэриллибит "Год культурного наследия" быһаччы үчүгэй дьайыыны оҥороругар саарбахтаммат.

Бу күннэргэ Хатыҥ Сыһыылар Нуучча Географическай уопсастыбатын экспедицията таарыйан аанаахтаах диэн долгуйа кэтэһэллэр. Тоҕо? Нэһилиэккэ үйэ саастаах икки улахан тутуу баар, кинилэри өрөспүүбүлүкэтээҕи культуурунай нэһилиэстибэ реестригэр киллэртэрэ сатаабыт киһи дииллэр. Түмүк тылы РГО уонна өрөспүүбүлүкэтээҕи пааматынныыктары харыстыыр департамент экспердэрэ этиэхтэрэ. Тута биир чаанынан быһаарыллыбат дьыала, оттон биһиги кэтэһэртэн кэтэхпит көһүйүө суоҕа.

***

Билигин түмэл буолан турар эргэ оскуола дьиэтигэр киһи хараҕа хайаан да хатанар, сэргии-сөҕө көрүллэр, ол курдук чиргэл турар. Өрөспүүбүлүкэ үтүөлээх учуутала, Хатыҥ Сыһыыга таас оскуоланы дирээлэһэн туттарбыт сууралыбат өҥөлөөх, урукку дириэктэр уонна баһылык И.Н. Иннокентьевтыын итийэ-кутуйа кэпсэттибит.

Иван Николаевич бу курдук диэтэ:

- Бу тутуу 1929 с. саҕаламмыта уонна 1932 с. сэттэ кылаастаах оскуола аана аһыллыбыта. Оччолорго холкуостаахтарга быһар төбөтө 24 см. кэтиттээх маһы суулларан атынан, оҕуһунан Эбэ уҥуортан киллэрэн хатырыктыылларыгар туох да иһин булгуруйбат сорудах, а.э. түһээн түһэрэллэр эбит. Дьон киэнэ хоһуута-тара-чулуулара мас бөҕөнү бэлэмнээтэхтэрэ, былааны аһара түһэрэннэр ордубут бэрэбинэлэрэ балыыһа тутуутугар туһаныллыбыттар. Ити кэмҥэ оройуон салайааччыта Решетников эбит, аны туран тутуу прорабынан Нестер Климович Антонов аҕата үлэлээбит. этэллэринэн кини хас биир мас төбөтүн кээмэйдээн тутар эбит.

Кэлин 1959 с. оскуолаҕа пристрой тутуллар, Марха куустатын оҕолоро интернакка олорон үөрэммиттэрэ. Саҥа таас оскуолабыт үлэҕэ киирэр, оройуон салалтата сылытыыны араарыҥ диир. Презентация буолар, үөрүүкөтүү быыһыгар ытыктанар учуутал Петр Афанасьевич Яковлев уу тоҕо тардыллан дьиэҕэ күлүүс ыйанарын сыыһанан ааҕар, билии кыһата салгыы үлэлиэхтээх диэн туруорсар. Дьолго, презентацияҕа Ньурбаҕа саҥа үлэлии кэлбит легенда-баһылык Варвара Андреевна Петрова баара уонна ол киэһэ айаннаары туран сылытыы араарыллыбатын уонна музей оҥорон туһаныҥ диэн этириэс этэр. Онон музейданнахпыт, оттон пристрой көтүһүллэн учууталлар уопсай дьиэлэрэ буолта.

Оскуолабыт өрөспүүбүлүкэтээҕи нэһилиэстибэҕэ киирэрэ буоллар дии саныыбыт, оччотугар кыралаан өрөмүөн оҥоһуллуо этэ, кини билигин да өр турар кыахтаах.

Патриот тыынын иитиигэ тохтуом. Оскуоланы туппут дьон удьуордарын утумнааччылар нэһилиэкпитигэр аата-ахсаана суох элбэхтэр, кинилэр биһиги өбүгэлэрбит чэрдээх илиилэрин илгийэр итиитэ дьиэ эркинигэр үйэлэргэ хаалта диэн төһөлөөх киэн туттуохтара этэй... Ыччаты төрөөбүт сиргэ иэһи төлүүргэ туһаайыа турдаҕа.

***

Аны иккис тутууну, ити хаартыскаҕа көрөр икки этээстээх сарайа суох дьиэни, таарыйыам. Баҕа сана күүстээх, олохтоохтор бу дьиэни кэлиэхтээх экспердэр көрөллөрө, быһаарыы ылаллара буоллар дэһэллэр. Кырдьыга, экономикабыт уустук, үп-харчы ардахтыы суккуллубат, ону биллэрбит да хайыахпытый. Били, Гоголь Манилова да буолбатарбыт арыый хорутуулаахтык уонна кыаллыан сөп диэн ааҕар буоллахпыт.

Ыскылаат историята маннык. Бу дьиэ 1925 с. тэриллибит "Салҕабыр" диэн кредитнэй табаарыстыба бас билиитэ этэ. Кини Марха өрүс эҥэрин нэһилиэктэрин, Бүлүү уонна Үөһээ Бүлүү оройуоннарын ыһыы бурдуктарын сиэмэтин харайар маҥхаахайа этэ уонна улахан суолталаах тутууга киирсэр. Онон бурдук "көмүс" сиэмэтин харайан, сыа-сым курдук тутан төһөлөөх элбэх дьону аччыктаахынтан өрүһүйбүтүн ама ким ааҕан ситиэй...

Сэбиэскэй тутул сууллаатын кытта кини эмиэ сулууспалаан бүппүтэ, көрүү-харайыы суоҕуттан кинини хаар-ардах харыстаабатаҕа. Сарайа эмэхсийэн сууллубута, оттон бэйэтэ талыы маһынан тутуллан аны да үйэ турар кыахтаах. Тутуута олус интэриэһинэй, киһи чаанынан көрө туруон сөп. Нэһилиэк актыбыыстара уонна дьаһалта бу тутуу сарайын чөлүгэр түһэрэргэ харчы хомуйарга ыҥырыы таһаартара, билиҥҥитэ киһи киһиэхэ хайҕаан кэпсиирэ суох. Баҕар, сыыйа сарай матырыйаалыгар харчы киириэҕэ. Бу тутуу туһунан туох көрүүлээҕин билээри оскуола дириэктэрэ В.Н. Иннокентьевка тиийдим.

Виктор Николаевич маннык диир:

- Оскуолабыт музейа тиргиччи үлэлиир, дьиҥэр кинини сабар туһунан этиилэр бааллара, дирээлэһэн хааллардыбыт. Салгыы да үлэлиэҕэ. Табаарыстыба ыскылаата сэдэх уонна суолталаах тутуулар ахсааннарыгар киириэн сөп. Уопсастыба актыыбынай позициялаах дьоно өскө сарай оҥоһуллуннаҕына (норуот күүһүнэн) аны күрүөтүн-хаһаатын чөлүгэр түһэрэр санаалаахтар. Хас да киһилиин кэпсэттим, толкуйбут биириттэн үөрдүм: кинини аһаҕас халлаан анныгар турар түмэл курдук оҥоруохха сөп, эбэтэр архитектурнай пааматынныыгынан да хааллын. Өскө экспердэр ыскылаат реестргэ кыайан киирбэт диэтэхтэринэ аккаахынан уоскуйбакка санаабыты ситэр наадалаах - сарайдыахха уонна күрүөлүөххэ. "Норуот күүһэ - көмүөл күүһэ" диэн өбүгэлэрбит мээнэҕэ эппэтэхтэрэ...

Аны туран ыччаты патриот тыыныгар иитиигэ кэскиллээх саҥа соруктар турдулар. Холобур, оскуолатааҕы, нэһилиэктэрдээҕи түмэллэр үлэлэрэ үрдүк кэрдиискэ тахсыахтаахтар, биһиэхэ номнуо оннук ыйыы-кэрдии кэлтэ. Түмүккэ. Илиҥҥи омуктар "Бэҕэһээҥнии умуннахха бүгүҥҥү боруорар, сарсыҥҥы саарбахтыйар" диэн этиилэрэ хас биирдиибитигэр сыһыаннааҕын умнумуохха дуу.

...Бэйэбиттэн эбэн этиэм - Конфуций "улахан айан маҥнайгы кыра хардыыттан саҕаланар" диэбиттээх, онон РГО уонна департамент дьоно туох да диэбиттэрин иһин тус бэйэбит сэниэлээхтик уонна түмсүүлээхтик хамсанарбыт эмиэ быһаарар оруоллаах.

Афанасий ИВАНОВ.

– Норуот көҕүлээһинин сыла –

Бырайыактары олохчо киллэриигэ сөбүлэҥ түһэрсилиннэ

Бэс ыйын 3 к. Норуот көҕүлээһинин сылын чэрчитинэн нэһилиэннээ өттүттэн киирбит бырайыактарынан тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар хаһаайыстыбалары, урбаанныыттары уонна кэтэх хаһаайыстыбалары кытта сөбүлэҥи илии баттаһар суолталаах күн үүннэ. 21 киһини кытта барыта 7 мөл. тахса суумаҕа граннарга илии баттаһыыта буолла.

Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев киирии тылыгар Норуот көҕүлээһинин сылын чэрчитинэн хотон, сылгы базаларын тутууга, оҕуруот аһын олордууга, тыа хаһаайыстыбатын оборудованиетын ыларга, түргэнниик ситэр салааны сайыннарыыга бырайыактар улуус салалтатын көрүүтүгэр киирбиттэрин бэлиэтээтэ. 400-500 тыһ. солк. бырйыактар бааллар. Бу төннөрүллэр бырыһыана суох кирэдьиит эҥин буолбатах, улууска алмаастан киирэр үптэн дьон үлэлээх-хамнастаах, дохуоттаах буоларын үрдэтиигэ анаан улуус өттүттэн биир кэмнээх көмө быһыытынан оҥоһуллар. Көрүллүбүт харчы тус аналынан сөптөөхтүк туһаныллыахтааҕын бэлиэтээн туран, баһылык куратордар 3 сыл устата көрүөхтээхтэрин, дьон бырайыактарын олохчо киллэрэллэригэр толору эрэнэрин биллэрдэ.

Улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын департаменын салайааччыта Иван Васильевич Егоров сөбүлэһии илии баттанар түгэнинэн эҕэрдэлээтэ уонна Норуот көҕүлээһинин сылын чэрчитинэн дьон үлэтин-хамнаһын сайыннарарга туһуламмыт бырайыактарын көмүскүүргэ кыах биэрбиттэригэр улуус дьаһалтатыгар уонна Алексей Михайловичка махталын тиэртэ. Тыа хаһаайыстыбатын хайысхатынан 24 бырайыак киирбиттэн 21 бырайыак сүүмэрдээһини ааста. Иван Егоров мустубут дьоҥҥо хас биирдии бу бырайыактарын инникитин өссө сайыннаран-кэҥэтэн, кэлэр сылларга улууспут социальнай-экэнэмиичэскэй сайдыытыгар бэйэлэрин кылааттарын киллэрэллэригэр эрэнэрин эттэ, ситиһиини баҕарда.

Артур Александрович Попов: "Мин 400 тыһ. солк. граны ыллым. Дьонум сүөһү иитэллэр этэ, ону тутан хаалан илдьэ сылдьабын. Хаһаайыстыбабын кэҥэттээри хотон тутуутугар сири арендаҕа көрдөөбүтүм, ылбыт харчыбын ити наадаҕа туттуом. Билигин 20-чэ сүөһүнү кыстатан таһаардым, 4 ыанар ынахтаахпын. Былырыын сүөһү иитиэн баҕалаах дьоҥҥо ньирэй биэртэлээбиттэрэ, онно ылаттаабытым. Ол ньирэйдэрим улааттылар, сүөһү төрдө буолуохтара. Инники былааным - сүөһүнү элбэтэн баанынай хаһаайыстыбаны тэринии. Улуус баһылыгар уонна үлэһиттэригэр улахан махталбын тиэрдэбин".

Захаров Михаил Юрьевич: "Мин түргэнник ситэр салааны тэринэргэ бырайыак көмүскээбитим. Оҕо сааспыттан итиннэ сыһыаннаахпын, дьиҥнээхтик ылсан дьарыктаммытым алта-хас сыл буолла. Эрдэ социальнай хантараагынан ылан дьарыктана сылдьыбытым. Онтон дьыаланы салгыыр-кэҥэтэр санаа киирбитэ. Билигин 10-ча индюк, итиэннэ кустар-хаастар бааллар. Бу бэриллибит грант харчытыгар хотон туттар былааннаахпын. Көтөрдөрү өссө элбэтэн, эккэ анаан иитэн дьоҥҥо атыылыам".

Лена ПЕТРОВА.

– Тыа хаһаайыстыбата –

Ыһыы бара турар

Ньурбатааҕы тыа хаһаайыстыбатын департаменын кылаабынай агронома Павел Семенович Самсонов иһитиннэрэринэн:

- Ньурба оройуонугар бу саас барыта 2512,3 га сиргэ сааскы ыһыы үлэлэрэ ыытыллара былааннанар. «Ньурбатааҕы кормовой хампаанньа» 252 гаа аҕа туорахтаах бурдугу ыһан бүтэрдэ, Сүлэтээҕи госсортоучаастак 10 га сирдээх.

Ону тэҥэ 1926 га сиргэ элбэх сыллаах от ыһыытын киллэрэн туран кормовой ыһыы былааннанан турар. 44 тонна эбиэс - бурдукка анаан, 42 тонна эбиэс кормовой ыһыыга уонна 2 тонна элбэх сыллаах от сиэмэтэ (косторец безостый) суол баарыгар кэлэн улуус сиэмэнэн толору хааччылынна.

Маны тэҥэ улуус үрдүнэн 276 гаа аҕа хортуоппуйу, 47,3 гаа аһаҕас сиргэ оҕуруот аһын олордорго бэлэмнэнэр. Улуус тэриллиилээх, баанынай, фермерскэй хаһаайыстыбаларыгар эбии 34 тонна хортуоппуй сиэмэтин атыылаһан аҕалан түҥэтэн хаһаайыстыбалар сиэмэнэн толору хааччылыннылар. Маны таһынан кэтэх ыалга 8 тонна хортуоппуйу Новосибирскайтан аҕалан сиэмэ гыналларыгар тарҕатылынна.

Субсидияны хортуоскаҕа - 1125149 солкуобайы, оҕуруот аһыгар 376332 солкуобайы хаһаайыстыбаларга тириэрдэн олоробут.

Бу күннэргэ «Ньурбатааҕы кормовой хампаанньа» (директор Илистяров А.И.) 180 гаа сиргэ бурдукка анаан эбиэһи, «Сиибиктэ» баанынай хаһаайыстыба 40 гаа сиргэ сиилэскэ анаан эбиэһи ыстылар.

Улуус үрдүнэн хортуоппуйу олордуу саҕаланна, чаанынай дьон 65 гаа сиргэ хортуоппуйу олортулар, оҕуруот аһын 21 гаа сиргэ ыстылар.

Антонина СЕМЕНОВА.

– Ийэ дойдуга бэриниилээх буолуу –

Оҕону патриотическай өйгө-санааҕа иитии

Саха оҕото уратытын учуоттаан сахалыы тыыҥҥа иитии бу кэм ирдэбилэ буолла. Үйэ сайдан истэҕин аайы араас норуот тыла эрэ буолбакка, культурата, өйө-санаата, майгыта-сигилитэ хардарыта киириитэ дириҥээн иһэр. Оҕо тулалыыр эйгэттэн, алтыһар дьонуттан олус элбэх араас өрүттээх информацияны ылар. Тастан киирэр информация (телевидение, видео, интернет) оҕо уйулҕатын алдьатар, кутун-сүрүн ыһар.

Оҕону сахалыы тыыҥҥа иитиини күүһүрдүөххэ диэн этиилэр сылтан сыл аайы элбээн иһэллэр. Оҕону кыра саахыттан олох муударастарыгар такыйыллыахтаах, өбүгэлэрбит үгэстэрин, сиэрдэрин-туомнарын тутуһан иитиэхтээхпит. Норуот үөрэҕириитэ этэринэн, оҕо аан бастаан олоххо үөрүйэҕи төрөппүттэриттэн ылар. Хас биирдии дьиэ кэргэн олоххо туспа көрүүлээх, онон тугу чорботон, туохха туһаайан, хайдах иитэриттэн оҕо инникитэ улахан тутулуктаах. Ол эрэн оскуола оҕону киһи быһыытынан иитэн таһаарыыга төрөппүттэргэ улахан көмөҥ оҥорор. Оҕону норуот педагогикатын ньымаларынан иитиигэ бары түмсэн биир кэлим үөрэтэр эйгэ буолан сорунуулаахтык үлэлээтэхпитинэ оҕону сиэрдээх гына иитиигэ олохторун оҥкулун оҥордубут дириҥэ тиийиэхпитин сөп.

Оҕону патриот, Ийэ дойдуга бэриниилээх гражданин буола улаатарыгар иитэн таһаарыы боппуруоһа хаһаанҥытааҕар да сытыырхайан турар. Биһиги обществобытыгар патриотическай өй-санаа мөлтөөбүтүн туоһутунан туохха да кыһаллыбат буолуу, ээлдээл сылдьыы, бэйэ-бэйэҕэ кырыктаах (агрессия) сыһыан, байыаннай сулууспаттан куотунуу курдук көстүүлэр буолаллар. Бу проблеманы туоратарга общество араас аранҕалара бары күүскэ ылсан үлэлииллэрэ наадалаах. Ол сыалтан оҕону кыра саахыттан патриотическай өйгө-санааҕа, тыыҥҥа иитии оскуола үлэтин биир сүрүн хайысхатынан буолар. Учуутал утумнаахтык ыытар үлэтин түмүгэр Ийэ дойдутугар бэриниилээх, төрөөбүт нэһилиэгин кытта ыкса сибээстээх, хайдах да балаһыанньа үөскээбитин иһин кини интэриэстэрин көмүскүүргэ бэлэм өйдөөх-санаалаах киһи иитиллэн-такайыллан тахсыахтаах.

Сэбиэскэй Сойуус Геройа Николай Николаевич Чусовской аатынан оскуола быйыл аһыллыбыта 110 сыла туолар. Онон быйыл элбэх үлэ барда, барыахтаах даҕаны: Геройбут оскуола таһыгар турар сквера саҥардыллан оҥоһуллаары турар. Ньурба оройуон салалтата (баһылык Иннокентьев Алексей Михайлович), Октябрьскай нэһилиэк администрацията (баһылык Корякин Семён Александрович) БМП (Боевая машина пехоты) тыыран биэрэн, онтубутун оннутун булан туруорар үлэтэ саҕаланна. Үөрэнээччилэрбит олус астыннылар. Бастакы оройуоннааҕы "Чусовской ааҕыылара" саҕаланнылар. Оҕолор элбэх оскуолалартан НПК-ҕа ситиһиилээхтик кытыннылар. Байыаннай-полевой хомуллууга 10 кылаастан 18 уол ситиһиилээхтик кыттан кэллилэр (сал. Иванов Михаил Иванович, Иванов Алексей Афанасьевич).

Оскуолабытыгар "Патриот" кулуупка үөрэнээччилэр строевой хаамыыны, сэрии сэбин (автомат, граната) тутулун үөрэтэллэр. Сылын аайы "Снежный барс" байыаннай-спортивнай оонньууга кыттабыт. Биирдиилээн үөрэнээччилэрбит араас күрэхтэргэ миэстэлэһэллэр. Бу кулуупка сүрүннээн үөрэнээччилэри кытта физкултуура учуутала Васильев И.Г. үлэлиир.

Оскуолабытыгар иитии сүрүн хайысхаларынан буолаллар:

Дириэктэр Д.А.Федоров үбүлүөйдээх выпускниктары кытта.

Денис, Георгий, эдэр кыраайы үөрэтээччилэр.

Герой Н.Н.Чусовской төрөөбүт күнэ. 10.05.2022 с.

Пионерия күнүгэр. 2022 с.

1. Оҕону патриот буоларга иитии.
2. Оҕону эт-хаан өттүнэн сайыннарыы.
3. Патриотическай кулууп үлэтэ.
4. Оҕону кэрэ эйгэтигэр уһуйуу (эстетическое воспитание).

Эт-хаан өттүнэн сайыннарыыга элбэх тэрээһиннэр, күрэхтэһиилэр буолаллар, секциялар, куруһуоктар үлэлииллэр. Чуолаан тустуу, остуол теннииһэ, дуобат, саахымат, волейбол, уолаттарга күүһү туһанар көрүҥнэргэ секциялар үлэлииллэр. Нэһилиэк иһигэр, оройуоҥҥа, өрөспүүбүлүкэҕэ даҕаны ыытыллар араас спортивнай күрэхтэһиилэргэ биһиги үөрэнээччилэрбит үгүс ситиһиилэрдээхтэр. Саас, күһүн аайы кросстар ыытыллаллар. Манна физкултуура учууталлара элбэх сыраларын биэрэн үлэлииллэр.

Кэрэ эйгэтигэр иитиигэ кылаас таһынан ыытыллар тэрээһиннэр киирэллэр. Араас кэнсиэртэр, күрэхтэр, быыстапкадьаарбаҥкалар ыытыллаллар. Оскуола иһинэн ансаамбыллар тэриллэн үлэлииллэр: "Түһүлгэ киэргэллэрэ" үҥкүү бөлөҕө (салайааччы Васильева Н.Е.), "Айуучэ" КВН бөлөҕө (сал. Матвеева Н.В.), "Уоланнар" ырыа бөлөҕө (сал. музыка учуутала Столярова Н.Н.), "Куланнар" уолаттар бөлөхтөрө (сал. национальнай культура учуутала Федорова Т.Ф.).

Саас, күһүн бөһүөлэк иһинтаһын хомуйууга волонтерскай үлэлэр ыытыллаллар. Аҕам саастаах дьоммутугар тимуровскай үлэлэри тиһэҕин быспакка кылаас салайааччылара уонна оҕо тэрилтэтин салайааччылара тэрийэллэр. Кыайыы күнүгэр уонна Геройбут Н.Н. Чусовской төрөөбүт күнүгэр, ыам ыйын 10күнүгэр, оскуолабытыгар олус күүтүүлээх, долгутуулаах тэрээһиннэр буолаллар. Үөрэнээччилэр Сэбиэскэй Сойуус Геройа Н.Н. Чусовской туһунан ахтан-санаан аахаллар. Ыам ыйыгар оскуолабытыгар Ырыа уонна строй көрүүтэ, "Свеча Памяти", "Бессмертный полк" акциялар ыытыллаллар.

Патриотическай иитии хайысхатыгар кылаас таһынан ыытыллар тэрээһиннэр киирэллэр. Онно үөрэнээччилэр төрөөбүт кыраайдарын историятын кытта билсэллэр, ахтыы суруктары, олохтоох музейга матырыйаал хомуйаллар, тыыл бэтэрээннэрин кытта көрсүһүүлэргэ кытталлар. Ону таһынан кыраайы үөрэтэр кылаас чаастар, музейнай уруоктар, экскурсиялар ыытыллаллар, үөрэнээччилэри патриотическай иитии хайысхатыгар сыраларын биэрэн үлэлииллэр: түмэл салайааччыта Захарова П.М., оскуола бибилэтиэкэрэ Гу-ди Л.Н.

Сэбиэскэй Сойуус Геройа Н.Н. Чусовской аатынан Антоновка орто оскуолата аһыллыбыта быйыл 110 сылын туолар. Онон сибээстээн, быйылгы үлэлэрбитигэр тохтоон аахар тоҕоостоох.

Оскуола музейын быйылгы үөрэх дьылын үлэтин туһунан эттэххэ "Музей дьыалата" дьарыкка оҕолор сылдьаллар, кинилэр Уһук Илиҥҥи уокурук Аҕа дойду сэриитин кыттыылаахтарын туһунан куонкурсугар аан бастаан кытыннылар: Афанасьев Николай, 11 "б" кылаас, Васильева Надежда Тихоновна, Музей сэбиэтин чилиэнэ - сэтинньи ый, 2021 с., Дьокуускай к; САССР 100 сылыгар анаммыт өрөспүүбүлүкэтээҕи Муниципальнай тэриллиилэр музейдарын көрүү-куонкурска кыттыы - сэтинньи, 2021 с.; Антоновка оскуолатын "Поиск" хамааанда кыттыылаахтара "Сибэтиэй ийэлэр" өрөспүүбүлүкэтээҕи күрэхтэ "Саамай үчүгэй музей тэрилтэтэ" номинацияҕа кыайыылааҕынан буолла. Кытыннылар эдэр кыраайы үөрэтээччилэр: Афанасьев Коля, 11 "в", Афанасьев Леонид, 6 "в", Николаева Олеся, 11 "а", Семенов Денис, 7 "а" кылаастар - 2022 с., ыам ыйа.

Урут музейга оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан, музей актыыбыгар дьарыктаммыт выпускниктарбыт Васильева Н.Т., Егоров А.Т. оҕолорго көмөлөһөллөрө кэрэхсэбиллээх. Ону таһынан, музейга дьарыктанар оҕолор өрөспүүбүлүкэтээҕи, оскуола НПК кытыннылар, Сэбиэскэй Сойуус Геройа Николай Николаевич Чусовскойга, сэрии кыттыылааҕа, 20 сыл оскуолабытыгар дириэктэрдээбит Афанасий Титовичка анаммыт, Саха АССР пионерскай тэрилтэтэ 100 сылыгар анаммыт о.д.а. быыстапкалар тэрилиннилэр.

Дириэктэр Федоров Данил Александрович туруорсуутунан, оскуола спортивнай саалата хапытаалынай өрөмүөнэ саҕаланна. Аны кыһын, ахсынньыга 110 сыллаах үбүлүөйбүтүн бэлиэтиирбитигэр саҥа кинигэ күн сирин көрөн, презентацияланыаҕа.

Муус устар 12 күнүгэр сыл аайы оскуолабыт күнүн үөрүүллээхтик ылабыт, уопсастыбаннай үлэҕэ, үөрэхтэригэр үчүгэй оҕолор чиэстэнэллэр. Быйыл оскуоланы 1972 сыллаахха бүтэрбит выпускниктарбыт 50 сыллаах үбүлүөйдэригэр кэлэн, оскуолаларын туһунан сылаас-сымнаҕас тыллары, махталларын эттилэр, оскуола икки выпускниктарыгар көмө харчы туттардылар, банкекка медалист оҕолорго Анал бириэмийэни туттараары былаанналлар. "Антоновка оскуолата" серия 9-ус кинигэтин бэчээттэтэ туттардылар.

Үгэс буолбут Сэбиэскэй Сойуус Геройа Н.Н. Чусовской төрөөбүт күнүгэр, ыам ыйын 10 чыыһылатыгар, "Өлбөөдүйбэт полк" акцияҕа оскуола оҕолоро, үлэһиттэрэ тахсабыт. Сэрии кыттыылаахтарын, тыыл бэтэрээннэрин мэтириэттэрин тутан Герой пааматынньыгар Геройбутун уруйдуубут-айхаллыыбыт. Үчүгэй үөрэхтээх, общественник уол оҕо Герой портретын тутар чиэскэ тиксэр. Бу сырыыга 11 "б" кылаас үөрэнээччитэ Афанасьев Коля тутта.

Быйыл Анал ааттар бириэмийэлэрэ хамсааһыммыт 30 сылын туолла. Бастакы учредителинэн учуонай, биһиги оскуолабыт выпускнига Дмитрий Дмитриевич Саввинов буолар. Бастакы лауреаттар - Герасимов Степан, Чумпурова Вероника, учуутал Мария Герасимовна буолбуттара. Быйыл 61 бириэмийэ, 4 номинация туттарылынна. 800-һыс лауреатынан учуутал Тихонова Наталья Николаевна ааттанна.

Түгэнинэн туһанан учредителлэрбитигэр барҕа махтал тылларын этэбит!!! Лауреаттарга эҕэрдэ буоллун, ситиһиилэри баҕарабыт!!!

Начаалынай кылаас Методическай холбоһуга патриотическай үлэҕэ эмиэ улахан болҕомтотун уурар, ол курдук: оройуоҥҥа ыытыллар ырыа уонна стройунан хаамыы күрэҕэр 4 кылаас үөрэнээччилэрэ сылын аайы бириистээх миэстэни ылаллар, быйыл эмиэ бастакылар. "Юный исследователь", "Открой в себе учёного" научнай-практическай конференцияларга Улуу Кыайыыга аналлаах уонна "Чусовской ааҕыыларыгар" оҕолор чинчийэр үлэ ыытан дакылаатынан ситиһиилээхтик кытталлар. "Уоланнар ааҕыылара" хоһоон күрэҕэ сылын аайы ыытыллар. 2012 сылтан үлэлиир "Сонордьут" бырайыакка 3 кылаас уолаттарын төрөөбүт дойдуга тапталга, булт кистэлэҥнэригэр, кыраайы үөрэтиигэ уһуйуллаллар.

Педагог Столярова Наталья Никифоровна үөрэнээччилэри ырыаҕа уһуйан, быйыл өрөспүүбүлүкэтээҕи дистанционнай байыаннай-патриотическай ырыа күрэҕэр "Уоланнар" (4 кыл.) хор 3 истиэпэннээх дипломунан наҕараадаланна. Саха АССР 100, оскуолабыт 110 сылларыгар аналлаах кылаас кэлэктиийптэрин "Запоёт школа - запоёт вся республика!" куонкуруска 8 "б" кылаас 1 истиэпэннээх лауреат, 8 "в" кылаас "Уоланнар" кэлэктиийптэрэ - 2 истиэпэннээх лауреат. Кылаастар икки ардыларынааҕы "Оҕо саахым уйата - оскуолам барахсан" хор күрэҕэр 250 үөрэнээччи кытынна, бу эмиэ улахан үлэ уонна ситиһии.

Бу барыта оҕо Ийэ дойдуга бэриниилээх патриот, гражданин буола улаатарыгар төһүү күүс буолар.

ИВАНОВА
Алена Афанасьевна,
Антоновка орто оскуолатын
иитэр үлэҕэ дириэктэри
солбуйааччыта,

ЗАХАРОВА
Прасковья Михайловна,
оскуола музейын
салайааччыта.

– Кыайыы 77 сыла –

Хос эһэбинэн киэн туттабын

Мин хос эһэм ааспыт XX-с үйэҕэ төрөөн, олорон ааспыта. Кыһыҥҥы Ньукуолаҕа төрөөбүт буолан, Ньукулай диэн аатталлыбыттар. Кини ийэтэ Ынахсыт кыыһа Мотуукка, аҕата Тыракыыт Уйбаан уола Өлөксөй. Эһэлээх эбэтэ Булгунньах күөлэ диэн кыраһыабай алааска олохтоохтор. Төрөппүттэрэ "Мэҥэдьэк" холкуос тэриллэн, ол холкуос чилиэннэрэ буолан Мэҥэдьэккэ киирэн олорбуттара. Хос эһэм элбэх оҕолоох ыал бастакы оҕото, үс бырааттаах, үс балтылаах. Сэрии иннинэ оҕо оҕо курдук оонньоон, дьэдьэннээн, ынах хомуйан оҕо сааһа дьоллоохтук ааспыта.

Сэрии саҕаланыытыгар төрөппүттэрэ суорума суолланан, оҕолор тулаайах хаалбыттара. Көмүскүүр, харыһыйар киһилэрэ, ыал туллар тутааҕа - улахан убайдара буолбута. Биир бырааттара маһынан уһанан кыра сээкэйи, лаппаахыны, ытыгы о.д.а. оҥорор буолан, онтуктарын аска мэнэйдэһэллэр эбит.

Хос эһэм холкуос үлэтин быыһыгар куобахха сохсолуура. Хата, ол саҕана куобах элбэх буолан абыраабыт. Ол да буоллар ол сэрии аас-туор сылларыгар бырааттара бары хоргуйан өлбүттэр. Ону тыыл бэтэрээнэ Федотов Михаил Семенович харааста кэпсээбитэ "Мэҥэдьэк" кинигэҕэ суруллубут. Кыра кыыс эрэйи-муҥу көрөн аймахтарыгар сылдьыбыт. Икки саҥа улаатан эрэр кыыс инчэҕэй тирбэҕэ быстыбатынан холкуостарыгар үлэлээн сылдьаахтаабыттар. Ол эрэн сэрии кэнниттэн уһаахтаабатахтар. Хос эһэм кыра балтынаан эрэ ордон хаалбыттара.

Хос эһэм сэриигэ 1943 сыллаахха ыҥырыллыбыта. Японияны кытары сэриигэ Маньчжурияҕа автоматчигынан кыттыбыта. Автоматчигын таһынан, хос эһэм сэриигэ саллааттар астарын астаабыт.

Кининэн мин наһаа киэн туттабын. Бу илиҥҥи сэрии кылгас, аҕыйах хонуктаах, ол эрэн кырыктаах этэ. Хос эһэм көхсүгэр баас чэрдэрэ баара, ону ол өстөөх снарядын бытархайдарыттан ылбыт баастарым чэрэ диирэ. Кини сэрии бүппүтүн кэннэ икки сыл буолан баран, 1947 сыллаахха дойдутугар кэлбитэ. Билиэн ылбыт дьоппуоннарын, кыраныыссаны маныыллар эбит.

Сэрии кэнниттэн кэлэн холкуоһуган үлэлээбитэ. Онтон 1950 сылтан 30 сыл эҥкилэ суох үтүө суобастаахтык, ситиһиилээхтик сэбиэккэ, ол аата нэһилиэги салайар тэрилтэҕэ суруксутунан үлэлээбитэ. Кини 1963 сылтан коммунист буолбута, ол аата дойдуну салайар биир партия чилиэнэ этэ.

Кини нэһилиэгин сонунун тиһигин быспакка оройуон хаһыатыгар таһаартарара, селькор дэнэрэ. Кинини батан эдьиийим Антонида Николаевна, эбэм Мирослава Николаевна хаһыакка суруйаллар. Хос эһэм түөрт кылаас үөрэхтээх, сэриигэ барыан иннинэ хоһоон суруйан тэтэрээккэ суруммутун балта Даарыйа илдьэ сылдьыбыт, кэлин сүтэрэн кэбиспит. Ол эрэн биир хоһоонун ол аҕаан баран умнубакка саныы сылдьыбыт тыыл бэтэрээнэ Калакова Анна Егоровна эбэлээх эһэбэр суруттарн хаалларбыта. Ол хоһоон "Умнуом дуо?" диэн аатталлыбыт.

Хос эһэм ирдэбиллээх, эппиэтинэстээх үлэһит, сымнаҕас, үтүө майгылаах, аһара чэнчис, дьээбэлээх, кими баҕарар кытары биир тылы булар киһи. Биһиэхэ, сиэннэригэр анаан төрөппүт оҕолоро, эбэм аах, "Сүрэхпитигэр өрүү бааргыт" диэн ахтыы кинигэни 2016 сыллаахха "Бичик" КК-гар бэчээттэппиттэрэ.

Хос эһэм 100 сааһыгар анаан 2019 сыллаахха, эбэм дьиэтигэр альбом сурунаал оҥорбута. Улуу Кыайыы 75 сылыгар анаммыт өрөспүүбүлүкэтээҕи өйдөбүнньүк кинигэҕэ хос эһэм, хос эбэм, хос эһэм кыра балта, тыыл бэтэрээнэ Иванова Елена Алексеевна тустарынан тахсыбыта.

Сэмира НИКОЛАЕВА,
Н.И. Прокопьев аатынан орто оскуола 6-с кылааһын үөрэнээччитэ.

Мой прадедушка – участник Великого перехода через Гоби и Хинган

Война! Как много связано с этим словом. Сколько жизней унесло, сколько горя повлекло за собой это страшное событие. Страшные события войны не оставили безучастными ни одной советской семьи, забрав на фронт каждого, кто мог принести пользу Советской Армии.

Война оставила большой след в истории и нашей семьи. Эти истории передаются от старших поколений, прошедших это страшное испытание, к младшим, живущим в мирное время.

Я хочу рассказать услышанную мной историю от бабушки об ее отце, о моем прадедушке.

75 лет назад 2 сентября в Токийском заливе на борту линкора "Миссури", принадлежавшем вооруженным силам США, был подписан акт о капитуляции Японии. Участником этой войны был мой прадед Халанников Семен Гаврильевич. В 1943 году был призван в армию из села Чаппанда Нюрбинского района.Тогда ему еще не было и 18-ти лет. Военное обучение прошел в Монголии в местности Ташман Булан. После обучения попал в 386-й запасной стрелковый полк. Служил писарем и стрелком.

В Монголии их полк пробыл несколько месяцев. Солдаты не знали, куда и зачем их отправят дальше. Самым тяжелым воспоминанием для дедушки осталась ужасная 50-тиградусная жара. Раскаленным воздухом невозможно было дышать, и нигде не было даже тени, чтобы спрятаться от палящего солнца.

В составе 386-го полка мой дедушка со своими друзьями-однополчанами прошел через всю пустыню Гоби до китайской границы. Шли ночью, потому что днем по 50-тиградусной жаре идти было невозможно. На день давали всего 300 грамм воды. Три дня армия простояла на границе. По словам дедушки, тогда солдаты еще не знали, что будет дальше, хотя слухи о неизбежности войны с Японией ходили уже давно. А 8 августа войска построили и объявили, что Советский Союз начинает войну с Японией и перед советскими частями стоит задача перейти Хинганский хребет и войти в тыл Квантунской армии.

Об этом переходе вспоминал очень тяжело. Многие не выдержали такой трудный переход. Да, идти было очень трудно. В тех местах, где невозможно было проехать, солдаты прокладывали дорогу. Сложности были еще и в том, что из-за разлива горных рек многие переправы снесло водой и пришлось их прокладывать заново. В день в лучшем случае проезжали километров двадцать.

Мой дедушка был очень молодым и физически подготовленным. Поэтому выдержал этот переход. Но, по мнению историков, действия войск Забайкальского фронта по сей день остаются непревзойденными.

Полк нашего дедушки совершил переход через горный массив Большого Хингана, который японское командование считало непреодолимым естественным рубежом. Этот подвиг вполне сопоставим с Альпийским походом Суворова и переходом Скобелева через Балканы. В результате наши войска совершили глубокий прорыв в тыл Квантунской армии и тем самым решили исход всей операции.

Да, война закончилась давно, но это страница нашей истории, и мы обязаны помнить о бесстрашных подвигах тех людей, которым мы обязаны жизнью. Я горжусь, что одним из них является мой прадедушка. Мы должны ценить мирную жизнь.

СИВЦЕВ Василий,
ученик 5 “а” класса МБОУ “Майинская средняя общеобразовательная школа имени Ф.Г.Охлопкова”.

– Саха АССР 100 сыла –

Олоҥхо алыптаах эйгэтигэр ыалдьыттаатыбыт

Саха омук кэскилин түстүүр, сайдар кыаҕын арыйар төрөөбүт ийэ дойдубут - Саха Өрөспүүбүлүкэтэ - 100 сыллаах өрөгөйдөөх үбүлүөйүнэн сибээстээн, өрөспүүбүлүкэ бары улуустарыгар, тэрилтэлэригэр араас таһымнаах тэрээһиннэр ситимин быспакка ыытылла тураллар. Бу кэрэ-бэлиэ даатанан Саха сирин олохтоохторун Арассыыйа араас муннуктарыттан эҕэрдэлээтилэр, оннооҕор киэҥ куйаар байҕалыгар уста сылдьар космическай станцияттан, үрдүк эппиэтинэстээх үлэлэриттэн быыс-арыт булан, космонавтар Антон Николаевич Шкапер уонна Олег Германович Артемьев итии-истиҥ эҕэрдэ тылларын ыыппыттара олус күндүтүк иһиллибитэ.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннаһын күнүн уонна Саха АССР биир үйэлээх үбүлүөйүн олохтоохтор өрө көтөҕүллэн туран, ньиргиэрдээхтик, киэҥ далааһыннаахтых атаарбыттара. Үбүлүөйдээх даатаҕа кыттыһан Ньурбатааҕы көрбөттөр уопсастыбалара муус устар 26 к. "Үүнэ, сайда тур, Сахам сирэ!" диэн тэрээһини ыыппыттарын туһунан хаһыат эрдэ суруйбута. Онтон салгыы үбүлүөйдээх даата чэрчитинэн уопсастыба өссө биир тэрээһиҥҥэ көхтөөхтүк кытынна.

- Ыам ыйын 26 күнүгэр Ньурбатааҕы көрбөттөр уопсастыбаларын бэрэссэдээтэлэ Яковлева Светлана Семеновна салайааччылаах сэттэ киһилээх делегация ыаллыы улууспутугар Үөһээ Бүлүүгэ Саха АССР төрүттэммитэ 100 сылыгар анаан уонна 15-с олоҥхо ыһыаҕын көрсө, "Библионочь-2022" Бүтүн Араассыыйатааҕы акцияҕа кыттыһан, "Үтүө үгэс үйэлэри уҥуордуур" тэрээһиҥҥэ ыалдьыттаан кэллибит. Бу тэрээһини О.Д. Федорова аатынан киин модельнай бибилэтиэкэ иилээн-саҕалаан ыытта. Айаннаттары Үөһээ Бүлүүтээҕи көрбөттөр уопсастыбаларын бэрэссэдээтэлэ Заболоцкая Аина Николаевна үөрэ-көтө, күлүм аллайа көрүстэ. Ыраах айантан кэлбит дьон толору астаах, итии чэйдээх остуол тула олорон, ирэ-хоро сэһэргэстилэр. Ол кэнниттэн киэҥ бырагыраамалаах "Библионочь" тэрээһинигэр бибилэтиэкэ дьиэтигэр таҕыстыбыт.

Бибилэтиэкэ Далбар хотуна, салайааччыта Наталья Кирилловна Петрова ыалдьыттары айхаллыы көрүстэ. Уон мүнүүтэ антрактаах үс чаас устата "Хабыр киирсиилээх Хабытта Бэргэн" тифлоиспэктээк иһиттибит. Айылҕаттан айдарыылаах алгысчыт, тойуксут, олоҥхохут, биир дойдулаахтара Кирилл Никифоров-Лөкөчөөн олоҥхотун бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ тифлоиспэктээк киэбинэн оҥорбуттар. 3 сылы быһа үлэлээбит үлэлэрэ бу быйыл түмүктэнэн, Олоҥхо ыһыаҕын көрсө дьоһуннаах бэлэх буолбут. Испэктээккэ норуот тыйаатырын артыыстара, норуот ырыаһыттара, бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ кыттыбыттар: олоҥхохут - Алексей Руфов, Хабытта Бэргэн - Дмитрий Дьячковскай, Кылаан Куо - Марианна Хобусарова, Кыыс Ытылба - Айталина Мойтохонова, Адалҕа Буурай - Баппаҕай уола Дьулусхаан Баппаҕай уо.д.а. оруолларга барыта 13 киһи оонньообут. Туруорааччы режиссер - бибилэтиэкэ үлэһитэ Дария Николаевна Павлова, музыкатын таҥааччы - Александр Золотарев, туттуллар реквизиттэргэ эппиэттээх - Василий Тарасов. Испэктээк сүрүн ньымаларын толороччулар - Үөһээ Бүлүүтээҕи киин модельнай бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ.

Истээччилэр анал ачыкы кэтэн олорон олоҥхо алыптаах эйгэтигэр киирдибит. Бу тойуктара, саҥалара чуолкайын, ырааһын, тыаһа-ууһа дьиктитин сэргээн иһиттибит. Анал тэриллэринэн ыыппыт алаадьы сыта, түптэ буруота, үүт оргуйбут минньигэс салгына муннубутугар испэктээк устата саба биэрэн арыаллаата. Сороҕор самыыр ибиирэн да ылла, тыал түһэн да ааста. Быһата, элбэх киһи илиитин сылааһа, кыһамньыта, үтүө баҕата тиийбит сүҥкэн үлэтин истэн итэҕэйдибит. Бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ дойдубут духуобунай баайын барҕардар, олус талааннаах, баай дуу-һалаах уонна үлэлэригэр олус бэриниилээх дьон буолалларын биллибит, итэҕэйдибит.

Бу кэнниттэн бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ бэлэмнээбит сахалыы минньигэс астаах, кырылыы көөнньөр кымыстаах сандалыга ыалдьыттарын ыҥырдылар. Остуол тула олорон истиҥ эҕэрдэлэр, баҕа санаа бастыҥнара этилиннилэр, ырыа-тойук дьиэрэйдэ. Араас маастар-кылаастар, анал атыы быыстапкалара, этихааны сайыннарар йога уо.д.а. тэрээһиннэр тиһигин быспакка буоллулар. Бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ Дария Павлова, Александр Золотарев көрөллөрүнэн хааччахтаах дьоҥҥо аналлаах сааланы, анал тифлотехниканы билиһиннэрдилэр, кэпсээтилэр. Хас да аудиокинигэ таһаарбытын, "Лоокуут уонна Ньургуһун" тифлоиспэктээк туруорбутун Дария Николаевна кэпсээтэ. Бу хайысхаҕа күүстээх үлэ барарын иһиттибит.

Ол кэнниттэн эдэр эрчимнээх Көрбөттөр уопсастыбаларын бэрэссэдэтэлэ Аина Николаевна, кини көмөлөһөччүтэ, сэкиритээрэ Антонина Титовна ыалдьыттары экскурсияҕа илтилэр. Үөһээ Бүлүү бэлиэ сирдэрин, пааматынньыктарын, стадионнарын көрдүбүт, хаартыскаҕа түстүбүт. Олоҥхо ыһыаҕа буолаары турар миэстэтигэр баараҕай Аал Луук Мас турарын көрөн астынныбыт, элбэх саҥа тутуулар баалларын сөҕө көрдүбүт. Киһи сүргэтин көтөҕөр экскурсияттан аһара астынныбыт.

Бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ ыалдьыттарын илии тутуурдаах атаардылар. Ол курдук саҥа тахсыбыт, буруолуу сылдьар Кирилл Никифоров-Лөкөчөөн "Хабытта Бэргэн" олоҥхо диискэтин хас биирдии киһиэхэ бэлэх ууннулар. Бу олоҥхону улахан да дьон, оскуола да оҕото истиэн сөбүн туһунан эттилэр. Олус туһалаах сыыһы буолла диэн, хардарыта ыҥырсан, инникини былааннаан тарҕастыбыт. Сахалыы сайаҕас салгыҥҥа уйдаран, истиҥ иэйиигэ куустаран, суоппарбытыгар да табыллан түүн үөһэ дьиэбитигэр айаннаан кэллибит.

Барҕа махталбытын этэбит Үөһээ Бүлүүтээҕи О.Д. Федорова аатынан киин модельнай бибилэтиэкэ салайааччытыгар Петрова Наталья Кирилловнаҕа, Көрбөттөр уопсастыбаларын бэрэссэдээтэлигэр Заболоцкая Аина Николаевнаҕа, сэкиритээр Иванова Антонина Титовнаҕа.

Бу тэрээһиҥҥэ барарбытыгар айан боппуруоһун быһаарбыт улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Анна Михайловна Улароваҕа, транспорынан хааччыйбыт Ньурбатааҕы көтөр фабрикатын салайааччытыгар Гаврильев Петр Иннокентьевичка махталбытын биллэрэбит. Эһиэхэ барыгытыгар чэгиэн доруобуйаны, табыллыыны, дьолу баҕарабыт, - *диэн үөрэкөтө кэпсиир Ньурбатааҕы көрбөттөр уопсастыбаларын бибилэтиэкэрэ Александра Николаевна Петрова.*

Наталья СЕМЕНОВА.

– Культуура ситимэ төрүттэммитэ 100 сыла –

Кэрэ дорҕоон доҕуһуоллаах олох

"Кыталык" Культуура Дыбарыаһын ыытыллар тэрээһиннэрэ уоттанан-күөстэнэн, тыастанан-уустанан, тылланан-өстөөн, таҥастанан-саптанан, силиктэрэ ситэн көрөөччү дьүүлүгэр тахсыахтарыгар диэри элбэх көстүбэт эйгэ үлэһиттэрэ сыралаһан үлэлииллэр. Олортон олоҕун бүтүннүүтүн бу эйгэҕэ анаабыт СӨ культууратын туйгуна Аркадий Дмитриевич ТИМОФЕЕВ туһунан сэһэргиим.

Аркадий 1978 сыллаахха Антоновка орто оскуолатын ситиһиилээхтик бүтэрэн баран, Калмыкия Киин куоратыгар Элистаҕа олорор улахан эдьиийигэр Александра Дмитриевналаахха үөрэххэ туттарсар сыаллаах айаннаабыта. Кини оҕо эрдэҕиттэн техникаҕа сыстаҕас буолан, теле-радио маастарын идэтигэр үөрэнэн, куораты сөбүлээн, олохтоох радио уонна телевидение киинигэр звукооператорынан үлэлии хаалбыта.

1980-82 с.с. Ийэ дойдутугар ытык иэһин толоро, Сэбиэскэй Аармыйа кэккэтигэр ыҥырыллан Казахстаҥҥа сулууспалаабыта. Ааас омук уолаттарынаан стройбатка сулууспалаабыта. Младшай сержант званиелаах сулууспалаан кэлэн баран, Аркадий салгыы үлэтигэр төннүбүтэ.

Кэлэктиибэ үлэҕэ сыстаҕас, толоругас, эппиэтинэстээх уолу үөрэ-көтө көрсөн, Москва куоракка радио уонна телевидение государственнай Дьиэтигэр стажировкаҕа ыыппыта. Манна кини саҥа аппаратураны баһылыырга үөрэммитэ, элбэх саҥа доҕоттордоммута. Москваттан кэлээтин кытта кинини радио уонна телевидение государственнай кэмитиэтин звукорежиссерун көмөлөһөччүтүнэн анаабыттара. Биир сыл Б.Басангов аатынан Государственнай драматическай тыйаатырга радиһынан, Радио уонна телевидение киинигэр радио сыах старшай электромеханигынан уонна звукозапись инженерынан ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Онон саха уола 17 сыл устата бырааттыы Калмыкия дойдутун иккис дойду оҥостон олорбута, ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Ол туоһутунан Калмыкиятааҕы телевидение уонна радио компаниятын Бочуот дуоскатыгар Аркадий Дмитриевич хаартыската тахсыбыта буолар.

1995 сыллаахха аҕата Дмитрий Семенович өлөн, ийэтигэр көмөлөһө, дойдутугар Ньурбаҕа кэлбитэ. Ол курдук алтыннаах ыйтан кини үлэтин "Кыталык" культуура киинигэр тэрийэр-маассабай үлэ методиһын штатыгар бирикээһэ тахсыбыта уонна тапталлаах звукооператор идэтигэр киирэн айымныылаах үлэтин саҕалаабыта. Оччолорго дириэктэринэн Лариса Викторовна Катеренчук үлэлиирэ. Калмыкияттан кэлбит саҥа үлэһиппит нууччалыы эрэ саҥарар этэ. Аата-ахсаана биллибэт тэрээһиннэр, кэнсиэртэр, ньиргиэрдээх дискотекалар барыта Аркадий Дмитриевич илиитин иһинэн, кини таҥан оҥорбут музыкатынан ыытыллаллара. Аны "Олоҥхо" тыйаатырын режиссера З.Г. Попова Ньурбаҕа 1993 сыллтан саҕалаан, Туругуруу ыһыахтарын тускулун ылынан, Үрдүк Айыыларга сүгүрүйүү ыһыахтара ыытыллыбыттара. 1996 с. "Үрүҥ Аар Тойоҥҥо сүгүрүйэр Улуу Тунах ыһыаҕар" Зоя Гаврильевналыын ыһыахха туттуллар музыканы ыһыах аатыгар, тэтимигэр сөп гына таҥыыга үлэлээбиттэрин, бастакы улахан сүрэхтэниитин ааспытын олох умнубат.

1997 сыллаахха Манчаары оонньуларыгар саҥа стадионнай аппаратура кэлбитэ. Кыахтаах, күүстээх аппаратураҕа үлэлиир ордуга биллэр буоллаҕа. 2005 сыллтан Аркадий Дмитриевич звукоинженерынан үөрэ-көтө үлэлиир. "Биһиги айымныылаах үлэбит аппаратурабытыттан быһаччы тутулуктаах. Ол курдук "АЛРОСА - Нюрба" 10 сыллаах үбүлүөйүнэн "Кыталык" культуура киинигэр аныгы тииптээх аппаратура ылан биэрбитэ олус үөрүүлээх этэ! Ол аппаратурабытыгар билигин да үлэлии олоробут, сыл-хонук аастаҕын аайы кыаҕа кыччыыра, туһатыттан тахсара биллэр. Саҥа аныгы аппаратураҕа үлэлээбит киһи!" - диэн Аркадий Дмитриевич баҕа санаатын үллэстэр.

Культуура үлэһитин быһыытынан бырааһынныыктарга өрөөбөккө, түүн хойукка диэри түбүгүрэ үлэлээбитэ үтүө түмүктээх буолбута. Ол курдук, үйэ анардаах үбүлүөйүгэр Аркадий Дмитриевич СӨ культууратын туйгуна буолбутун үөрүүлээхтик бэлиэтээбиппит.

Аркадий Дмитриевич дьиэтигэр киирдэххэ, аан бастаан кини олус баай библиотекатыгар хараҕыҥ хатанар. Бу кини өр сылларга почтанан сурунан ылан, иллэҥ кэмигэр умсугуйа аахпыт кинигэлэрэ буолаллар. Биһиги Аркадийбыт ордук тугу интэриэһиргээн ааҕар эбитий диэн көрдөххө, үксэ классическай уонна историческай хабааннаах айымныылар буолан биэрдилэр. Аны үлэтигэр дирбиэннээх-дарбааннаах музыканы истэн баран, дьиэтигэр кэлэн классическай музыканы истэн сынньанар эбит. Саас эрдэттэн саҕалаан үүнээйитин, сибэккилэрин ыһан, онтон оҕуруотугар көһөрөн, хортуоскаттан саҕалаан, тыкватыгар тиийэ үүннэрэн, күһүнү күлбүтүнэн көрсөр идэлээх. Онон Аркадийбыт өлгөм үүнүүтүттэн тииһиммит, уос-тиис үлэстибит биир идэлээхтэрэ элбэхпит. Аны сир аһа үүннэ да, Аркадий дьиэтигэр олорбот, айылҕа барахсан тугу бэрсэрин барытын хомуйар. Ол курдук тэҥнээҕин булбатах тэллэйдьит бэрдэ, отоньут аатталаҕа! Онтон хомуйбут тэллэйин олус минньигэстик маринуйдаан, оҕуруотун аһын кэнсиэрбэлээн доҕотторун күндүлүүр идэлээх.

27 сыл биһиги Аркадий Дмитриевичпыт күн аайы үлэтиттэн Тыалыкыга диэри кэлэ-бара, Бүлүү Эбэ биэрэгинэн кыһыҥҥы тымныыны, сааскы тыалы, сайыҥҥы куйааһы, күһүҥҥү ардаҕы аахсыбакка сатыы сылдьар биир үтүө дьарыктаах. "Бу хааман иһэн санаабын саанаһыланабын, киһиэхэ санаа түһүүтэ, хомолто ханна барыай? Эбэм долгуннарын кытта хом санаабын туппакка ыытан кэбиһэбин, эбэтэр үөрүүбүн эмиэ тэҥҥэ үллэстэбин, махтанабын. Ол курдук чэпчээн, холкутуйан, үөрэн-көтөн дьиэбэр, эбэтэр үлэбэр кэлэбин. Киһи ис санаатыттан доруобуйата тутулуктаах эбит. Күн аайы хаамар уонна бэйэм ис санаабын саанаһыланар буоламмын, туругум чөл" - диэн санаатын үллэстибитин сөҕө уонна биһирии иһиттим. Айымныылаах үлэлээх, үгүс интэриэһинэй дьарыктаах биир идэлээҕим туһунан элбэх саҥаны арыйан, эһигиннриин үллэһинним. Аркадий Дмитриевич олоҕо, чахчы да, кэрэ дорҕоон доҕуһуоллаах эбит! - диэн кэпсээммин түмүктүүбүн.

"Талба талааннахтар түһүгэлэрэ" НФК салайааччыта
Р.Н. НИКОЛАЕВА.

– Редакция почтата –

Сир ааттаах, сурт кэриэстээх

Ньурбаҕа киирэ сылдьан биир дойдулаахпын Гек Петровиһы көрсөн, сэлэһэн бэйэбит да билбэппитинэн "Биллээх" диэн үтүөкэн дойдуга тиийэн хааллыбыт.

Киһим оҕо сааһа онно ааспыт эбит. Ийэтэ Мария Степановна Хаҥалаһы булуон иннинэ "Биллээххэ" саһыл иитэр фермаҕа оробуочайынан үлэлээбит. Мин онуманы саҥа сэҥээрэр буолан эрэр кэмнэрбэр, сэттэ уонус сыллар саҥаларыгар аҕабын Григорьев Николай Алексеевиһы-Быралгыны кытта Биллээххэ хаста да барса сылдьыбыттаахпын санаан кэлэн, ол кэрэ дойду туһунан ахтан-санаан аастахпына сатаныыһы диэн оччотооҕу оҕо хараҕынан ойуулаан көрүөм, сороҕун бу билиҥҥи бэйэм тус санааларбын эбиэм.

Бэйэм кыра саастарбар Хаҥаластан билигин эмиэ Биллээх курдук дьылҕаланан турар Сата диэн сиргэ киирэн сайылыыр, кэлин бороохтуйан убайдарбын сайыһан каникул кэмнэригэр эһэм аахха киирсэр этим. Урут Сатаҕа субай сүөһү көрөр эрдэхтэринэ уонча ыал олохсуйан олорбута. Киэһэтин дизелинэн сырдатынар, күннэтэ туттуллар табаардары атыылыыр "Ааҕын" диэн ыал баар этэ...

Онуоха холоотоххо Биллээх отой лаппа сайдыылаах дойду эбит этэ. Хаҥаластан УАЗ массыынаҕа олорсон, өрүскэ хаста да түһэ-түһэ үтэн хаһан туораабыппыт, тибиилээх этэ, онон билигин сылыктаатахпына сааскы уһун өрөбүллэр саҕана буолуо. Эбэни туораан сыыры дабайарбытыгар оҕолор бөҕө сыырга оонньуу сылдьаллара. Дьонум сыыры тахсаат, уҥа диэки маҕаһыын баарыгар тохтообуттара. Мин оҕолору көрөбүн, оҕолор биһиэхэ кэлэн сэҥээрии бөҕө буоллулар. Онно өйдөөн хаалбытым диэн балтаһык тайаҕынан сылдьар уол баара, мин саастыы дуу? дии санаабытым. Дьонум киэҥ уулусса диэххэ, ол баһыгар баар уопсай дьиэҕэ хаҥас өттүнэн баар аанынан Нььыканнаах диэн ыалга киирбиттэрэ. Ити бастакы сырыым өйдөбүллэрэ.

Билигин Биллээҕи оҥорон көрдөхпүнэ маннык. Ол киэҥ уулусса уопсай дьиэҕэ тиийэн мунурданан, ойуурдааҕы суол курдук суол биэрэк өттүнэн бардахха үрдүк олбуор саҕаланар этэ. Онно иһирдьэ эбитэ дуу, таһыгар этэ дуу "куукуна" диэн дьиэ баар этэ. Ол таһыгар туох эрэ тэриллэр бааллара. Саһыллары көрөр баҕалаах этим да көрбөтөҕүм, көрдөрбөтөхтөрө.

Дэриэбинэҕэ төнүннэхпинэ маннык. Хас дьиэ баарын билбэппин, бааллар этэ. Маҕаһыынтан уулуссаны утары уҥуор дьиэ баара. Ол кулуубу утарытынан, уулусса уҥуор диэххэ, кыра дьиэ баарыгар онно сылдьар этим. Хаһаайын ойуурдан миинньик талаҕын сүгэн киирбитэ. Быһата миинньик оҥорон бэлэмниир этэ, онно элбэх этэ. Ити курдук дэриэбинэ туһунан өйдөбүлүм.

Аҕам Хаҥаласка арыы собуотун салайааччытынан үлэлиирэ. Арыы собуота Ойбон Көлүйэ үрдүгэр үрдүк сиргэ турар этэ. Онтон сопхуос буойуната күөл кытыытыгар баара. Аҕам сүөһү өлбүтүн кэннэ үлэтин быыһыгар хараҕынайдааччы, онно буудка дьиэҕэ эдьиийбинээн хоноччубут. Оттуллубут оһоххо кыра хочулуокка кутурук буһарынан тиниктиирбит, тахсан кэрийэн көрөрбүт, ыттар баалларын, суохтарын бэрэбиэркэлиирбит, суордары көтүтэрбит. Дьиэбэр мин сирэйим, илиим күөх штампа арааһа туран тиийэрим "не солена", "первый сорт", "второй сорт"... Ол айдаана буолааччы "эмиэ" диэн.

Собуот ордор холбуу үүтүн, арыы уутун бэрт дьиктитик албастаан тоҥороллоро. Ынах сааҕынан иһит курдук, улахан пиала курдук моһуоннаан, онтуларын аны уунан сайҕаан хас да дьапталҕа гынан баран, сыыр сирэйин диэки туруоран холбуу үүттэрин кутан бараллара, ортотугар модьу соҕус титирик мас уган тутаах ордорон тоҥороллоро, саһылларга диэн ааттаан. Онтуларын кэлин түөрэҥнэтэн илдьэн, сыыр сирэйигэр хаһыллан бэлэмнэммит сиргэ, массыына кэннинэн кэлэн бортатын аһан аҕыс айдаана суох, хаһы да тиэйэн кэбиһэллэрэ. Буойунаттан сүөһү этин, туйах, төбө, хара ис тиэйэн Биллээххэ бараччылар. Аҕам ол отчуотугар иҥин барар эбит дии саныыбын, билигин.

Гектээх ийэлэрэ Моруууса мин кэргэммин кытта оскуолаҕа остуорастаабыттара уонна биһиэхэ сылдьааччы уруккуну ахтааччы, "Биллээххэ олорор эрдэхпинэ..." диэн саҕалаан. Баһын-атаҕын өйдөөн хаалбыппынан сураҕа саһыл фермата Иркутскайтан быһа салаллара үһү. Онно араас дьылҕалаах дьону ыытан үлэлэтэллэрэ диирэ, быһата соҕуруруттан срок ылан олорон баран, сыылкаҕа диэбит курдук. Онон араас омук дьоно алтыһан үлэлииллэрэ эбит. Хааччыллыы Иркутскайтан буолан олус бэркэ олорбуттар, маҕаһыыҥҥа бу түбэҕэ суох табаардар атыыланаллара. Кулуупка көрнар бөҕө буолара, соҕуруруттан кэлбит дьон араас үнүстүрүмүөннэргэ оонньууллара, оннооҕор Моруууса хорумуоскаҕа оонньуу үөрэммит.

Онтон үлэлэригэр төнүннэххэ Моруууса кыһын дробилканы баһылаан үлэлээбит, онно кэлэр туйаҕы, төбөҥү мэлитэн таһаарара, кухняҕа күҥү быһа ас буһаран тахсаллара. Сайын, күһүн бука бары Бүлүү өрүскэ саһылга балыктыыллар, үчүгэй да балыктар бааллар аҕай этэ. Быһата саһыл аһылыга диэн арааһа элбэх буолара. Табаары кытта уу суолунан буочукунан балык сыата, брикеттэр кэлэллэрэ. Саһыл киһитээҕэр үчүгэй аһылыктаах. Аһылыгар сатамматаҕына дьүдьэйэллэр, оҕолоро сатаммат, быһата түүлэрэ сиппэт, стандартка эппиэттээбэт буолуон сөп үһү.

Ийэм Мааппа Калиновна кэпсииринэн саһылга хас да сиртэн түмсэн олорбуттар эбит. Ол курдук Бэс Үрэх диэн түбэттэн 1 Кууну, 2 Кууну диэн сирдэр эрдэ кииннээһиҥҥэ ыһыллан сорохторо Үөһээ Бүлүү өттүн булбуттар, сорохторо бу түбэҕэ, ханна аймахтаахтарынан...

Тайахсыт диэн табанан сылдьан саһылга бултуур киһини Кууну, Бэс үрэх киһитэ диир. Кууну дьоно суоруна таахын, киһи уҥуоҕун, мэҥэ таахы (киһи уҥуоҕун иһигэр суруктаах таас) бэлэмнээн киллэрэллэрэ эбит, Сатанан, Хаҥалаһынан... Мэҥэ тааска Таҥара үлэһитэ суруйан биэрэрин үөрэҕэ суох маннааҕы уус үтүктэн мэҥэ тааска сурук түһэрэрэ буолуо. Ол иһин Үөдэйинэн, I Хаҥалаһынан, II Хаҥалаһынан, Сатанан мэҥэ таастар бааллар эбит.

Биллээх Бүлүү өрүс уҥа өттүгэр үөһэттэн түһэр үрэх. Онтон Сата Бүлүү өрүс хаҥас өттүгэр тайаан сытар түөлбэ.

Түгэн түбэспиччэ "кыра" диэн ааттаан дьон уутуйан дойдубут диэн олорбут түөлбэлэрин өтөх-сүппүттэрэ Сахабыт сиригэр төһөлөөх элбэх буолуой.

Кэлин Маарга СПТУ-га үөрэнэ сылдьан 1985 сыллаахха өрүс уҥуор Биллээх үрэҕин аартыгынан тахсыһан мас кэрдибиппит. Онно оҕо сылдьан көрбүт буоламмын харааста көрбүтүм, көрбүтүм соҕотох дьиэни. Дьэ курус көстүү этэ... Тыаҕа сылдьан Бэс Үрэх үрдүнэн өтөхтөр баалларын "Кууну" холкуос онно диэбиттэрин өйдүүбүн.

Манан ханнык эбит одоҥ-содоҥ да буоллар ахтыыбын түмүктүүбүн.

"Сата", "Биллээх" биир дьылҕаламмыттарын иһин тэҥнэбил тэҥэ тэҥнии тутан суруйдум
ГРИГОРЬЕВ Борис Николаевич, Хаҥалас нэһилиэгин олохтооҕо.

Бэчээккэ тиһэн ыытта Маардааҕы бибилэтиэкэ үлэһитэ Варвара САМСОНОВА, "Звероферма Биллях" бырайыагы тэрийээччи, билсэр тел. 8-967-925-48-64.

– Оскуола –

Билии кыһата

С.П. Алексеев (Боһуут) аатынан Чаппанда оскуолата бэс ыйын 7 күнүгэр 1912 сыллаахха аһыллыбыта. Бастакы үөрэх чааһын сэбиэдэссэйинэн С.И. Попов анаммыта. Сыллар аастахтарын аайы оскуола кылаастара 4, 7, 8, 10 буолтара. Араас сүһүөх кэмнэргэ оскуола дириэктэрдэринан И.И. Мордовской, Е.Е. Борисов, Д.Д. Васильев, Н.З. Ефимов, С.Г. Гаврильев о.д.а. үлэлээбиттэрэ. Урукку өттүгэр оскуолаҕа алын да, үөһэ да кылаастарга эр дьон учуутал элбэх эбит. Холобура, Чаппанда оскуолатыгар мин үөрэнэр бириэмэбэр кыра кылаастарга И.Н. Игнатьев, А.С. Иннокентьев, С.М. Герасимов, Н.А. Мухоплев, Н.И. Тихонов, Т.П. Филиппов үлэлииллэрэ. Үөһэ да кылаастарга эр дьон учуутал элбэх этэ.

1960 сылга оскуола 8-с кылаастаах буолар. 1961 сылтан оскуолаҕа математика, физика уонна физкультура учууталынан ананан тахсабын. Дириэктэр Д.Д. Васильев, үөрэх чааһын солбуааччы А.И. Иванов үтүө көмөлөрүнэн үөрэтэр-иитэр үлэҕэ уопутуран барбытым. Оччолорго куһаҕана суох физика кабинетын оҥорбутум туһунан оройуон хаһыатыгар хайҕаан суруйан турардаахтар. Математикаҕа оҕолору олимпиадаҕа бэлэмниирим. Бүлүү училищетын бүтэрбит тустууга иккис разрядтаах И.И. Николаевтыын оҕолорго тустуу секциятын ыытарбыт. Ону тэҥэ атах оонньуулларыгар киэһэ аайы эрчиллэрбит. Учуутал В.А. Архипов саахымат куруһуогун, дириэктэр солбуйааччыта В.Н. Саввинов дуобат куруһуогун ыытара.

Оскуола оҕотун аҥаарын кэриэтэ спордунан дьарыктаммыттара. Элбэх тустууктар, ол иһигэр Коля Васильев Барнаул куоракка тэҥнээҕин булбатаҕа, Гоша Климов Сэбиэскэй Аармыйаҕа сулууспалыы сылдьан инники күөҥнэ сылдьара. Тустууктар П. Баттахов, К. Баттахов, В. Федоров о.д.а. маастар нуорматын толорбуттара. Онон Чаппандаҕа спортивнай хамсаахыны Иосиф Ивановичтыын саҕалаабыппыт диир кыахтаахпыт.

Ити курдук таһаарыылаахтык үлэлии сырыттахпына Антоновка оскуолатыгар дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччынан аныыллар. Оччолорго улахан уопуттаах Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учуутала Алексей Титович Захаров салайара. Алта сыл устата Титович оскуолатын аастыҥ диэн Чаппандаҕа дириэктэринэн таһаараллар.

1974 сылга Чаппанда 8-с кылаастаах оскуолата орто оскуола буолар. Орто оскуола сыала-соруга диринҥин, улаханын билэр буолан үөрэх оройуоннааҕы салаатын сэбиэдиссэйэ Н.Н. Иннокентьевтыын кадр боппуруоһун быһаарыстыбыт. Ол түмүгэр 14 саҥа учуутал үлэлии тахсар буолла. Мин иннибэр оскуола дириэктэринэн С.Д. Гаврильев олорбута. Кини материальнай базаҕа улахан болҕомтону уурбута. Саҥа 350 миэстэлээх оскуола, учууталлар олорор икки уопсай дьиэлэрэ баар этэ, онон учууталлары олохтуур боппуруос түргэнник быһаарыллыбыта.

Иккис улахан боппуруоһунан төрөппүтү, общественноһы, олохтоох салалтаны оскуола диэки хайыһыннарыы буолбута. Отделение управляющайа П.А. Федоровтыын, нэһилиэк сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ С.Г. Евсеевтыын, балыыһа участковай бырааха В.В. Кимниин ыйга биирдэ мустан былаан ылынар буолбуппут. Оҕо, төрөппүт бэрээдэги кэһиитин боппуруостара төрөппүт кэмитиэтин, административнай хамыыһыйа, табаарыстыы суут холбоһуктаах мунньаҕар көрөргө сөбүлэспиппит. Ыаллар икки ардыларыгар микрозоналары тэрийэн араас күрэхтэһиилэри ыытарга тоһумардастыбыт.

Онон кадр, материальнай база, төрөппүтү, общественноһы, салалтаны оскуола диэки хайыһыннарыы боппуруостара быһаарыллыбыт курдук буоланнар, аны ис кыахтары хайдах туһаныахха диэн боппуруос үөскээн тахсар. Хас биирдии предметка кабинет баар буолуохтаах диэн буолла. Кылгас кэм иһигэр сыыйа кабинеттар баар буолан истилэр. Ордук үчүгэй хааччылыылаах кабинеттарынан буоллулар физика (сэб. Л.Д. Федорова), нуучча тыла (сэб. М.Я. Ефремова), география (сэб. Н.С. Дормидонтов), математика (сэб. В.Н. Саввинов), история (сэб. Ф.П. Расторгуев).

Хас биирдии методическай холбоһуктарга, педсоветтарга, партийнай-профсоюзнай мунньахтарга иитиигэ-үөрэтиигэ хас биирдии учуутал сөптөөх суолу тутуһан чиҥ билиилээх, иитиллиилээх, үлэҕэ-үөрэххэ бэлэмнээх оҕолору иитэн-үөрэтэн таһаарарыгар сыал-сорудах ылбыта. Нэһилиэк иһигэр ыытыллар ханнык баҕарар общественнай-политическай хамсаахыннарга, спортивнай, художественнай самодеятельность күрэхтэригэр оскуола кэлэктиибэ көҕүлээччи, иилээччи-саҕалааччы буолбута. Бу бириэмэҕэ учууталлар идэлэрин үрдэтэр институт история кафедратын сэбиэдиссэйэ М.С. Иванов (Багдарыын Сүлбэ) оскуола салалтатын, биирдиилээн учууталларын кытта кэпсэтэн баран "Кыым" хаһыакка "Көтөҕүллүү" диэн оскуола туһунан улахан ыстатыйаны суруйан турардаах.

Эдэр кэргэннии учууталлар Надежда Алексеевна, Анатолий Михайлович Деминнар омук тылыгар умсугуйан туран үөрэтэллэрэ. Хас биирдии уруокка саҥаттан саҥа оҕо интэриэһин сайыннарар ньымалары тутталлара. Кылаас таһынааҕы эбии үөрэхтэри, оҕо английскайдыы чуолкайдык саҥарарын наадатыгар оруоллаах оонньуулары тэрийэн кэнсиэртэргэ кытыннараллара. Бэйэлэрэ, бары үлэҕэ-хамнаска олус актыыбынай позициялаахтара.

История учуутала Николай Захарович Ефимов урут хомсомуолга үлэлээбит буолан хас биирдии тиэмэни олус итэҕэтиилээхтик быһаарарын киһи эрэ истэн олоруох курдуга. Сороҕор бэйэтин быһаарарын бэйэтэ кытта сэргиирэ. Николай Захарович оскуола дириэктэринэн, пропагандиһынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Оҕолор ортолоругар, нэһилиэккэ улахан аптарытыатынан туһанара, бастыҥ общественник, ырыаһыт.

Географ Николай Семенович Дормидонтов чиҥ билиини ситиһэр сыалтан кабинетын матырыйаалын, хас биирдии судаарыстыба тутулун, кинилэр сыһыаннаһыыларын дьиҥнээх олоххо баар сыыппараларынан чуолкайдык, итэҕэтиилээхтик биэрэрэ. Кылаас таһыгар туризм куруһуоктарын ыытан оройуоҥҥа, өрөспүүбүлүкэҕэ бириистээх миэстэлэри ылара. Хас да сыллар усталарыгар профком бэрэссэдээтэлинэн үлэлиир бириэмэтигэр ис бэрээдэги, сокуоннастары тутуһууга үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Мария Михайловна уонна Федор Павлович Расторгуевтар урут Аммаҕа үлэлии сылдьан кэлбиттэрэ. Мария Михайловна идэтинэн нуучча тылын учуутала уонна үлэлээбит оскуолатыгар дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэлээбитин билэн солбуйааччынан анаабытым. Уопуттаах завуч сотору соҕус методическай кабинеты тэрийдэ. Биирдиилээн учууталларга уруоктарыгар сылдьа-сылдьа ирдэбиллэри туруортаан истэ. Ити бириэмэҕэ учууталларга бастакы аттестация ирдэбиллэрэ кэлэттээбитэ. Барар учууталларга хас биирдиилэригэр характеристика суруллара. Манна элбэхтик Мария Михайловна үлэлээбитэ. Суруллубут докумуоннартан биир да төннүбэтэҕэ. Кэргэнэ Федор Павлович история учуутала, бастыҥ пропагандист, спортсмен.

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, офицер Василий Афанасьевич Архипов оҕолорго үлэ уруоктарын биэрэрэ. Хас биирдии оҕо формалаах, тиэхиникэттэн сэрэхтээх буолуутугар илии баттатан эрэ баран биирдэ уруогу ыытара. Оҕолор чуолкай сорудахтаах, бүттэхтэринэ үлэлээбит миэстэлэрин хомуйан, аныгыскы үөрэххэ бэлэм оҥоруохтаахтар этилэр. Уруок таһыгар Василий Афанасьевич араас сувенирдары оҥорууга куруһуок ыытара. Оҕо оҥоһуктарын быыстапкатыгар оройуоҥҥа куруук инники сылдьыбыта.

Кини бочуоттаах сынньалаҥҥа барбытыгар үлэ уруоктарын Иннокентий Адамович Николаев солбуйар. Үөрэх мастырыскыайа эбии кэҥэтиллэн тракториһы үөрэтэр кабинеты оҥордубут. Онон Иннокентий Адамович үлэ уруоктарын таһынан тракторы үөрэтэр буолла. Элбэх оҕо үөрэнэн быраап ыланнар отделениеларыгар сопхуоска тыраахтыр уруулун туттулар. Үлэ уруоктара өссө таһаарыылаахтык барар буоллулар. Нэһилиэнньэҕэ атыыга барар табаардар оҥоһуллар буоллулар. Иннокентий Адамович үөрэтии-иитии боппуруостарыгар бэйэтэ туспа көрүүлээх, идеялаах буолааччы. Оҕолор, төрөппүттэр ортолоругар улахан аптарытыатынан туһанара, хаста да нэһилиэк сэбиэтин депутатынан талылла сылдьыбыта.

Василий Николаевич Саввинов урукку дириэктэргэ үөрэх чааһыгар солбуйааччы этэ. Кэлин миэхэ иитэр үлэҕэ солбуйааччы буолбута. Кини Ленинградтааҕы Герцен аатынан институту бүтэрбит буолан методика боппуруоһугар олус таһымнааҕа. Ханнык баҕарар уруогу олус ылыннарыылаахтык анаалыстыыра уонна сүбэлэри биэрэрэ. Баяҥҥа олус үчүгэйдик оонньуура, ол иһин ырыа уруоктарын эмиэ ыытыһара.

Василий Николаевич уонна Маргарита Яковлевна култуура, искусство эйгэтигэр сыһыаннаах буоланнар оҕолору ырыаҕа, үҥкүүгэ үөрэтэллэрэ. Кинилэр туруорбут кэнсиэртэрэ, үҥкүүлэрэ улахан ытыс тыаһынан доҕуһуолланара. Оройуон иһигэр, таһыгар да элбэх гастролларга сылдьаннар оскуолаларыгар үп-харчы киллэрэллэрэ. Кинилэргэ үөрэммит, үҥкүүлээбит, ыллаабыт элбэх оҕолоро олохторун-үлэлэрин култуураҕа анаабыттара. Дэлэҕэ даҕаны Ньурба драматическай тыйаатырыгар Чаппандаттан 11 оҕо үлэлиэ дуо?

Кыра кылаастарга Капитолина Константиновна Семенова, Иосиф Иванович Николаев, Елизавета Афанасьевна Пестрякова, Любовь Николаевна Ефремова үөрэппит оҕолоро үөһээ кылаастарга кэбирэхтик үөрэнэллэрэ. К.К. Семенова дуобакка маастарга кандидат, онон күрэхтэһиилэргэ бэйэтин дуоскатыгар кими да инники түһэрбэт. Элбэх оҕо киниэхэ эрчиллэннэр оройуон, өрөспүүбүлүкэ призердара, дуобакка маастарга кандидаттар. Иосиф Иванович тустуук, дуобатчыт, гимнаст, онон эмиэ кини эрчийбит оҕолоруттан улахан спортсменнар бааллар.

Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учуутала, суруйааччы, фольклорист Николай Тарасович Степанов өр сылларга муспут ахтыыларын, чинчийиилэрин, ырытыыларын, суруктарын, кэпсэтиилэрин, хомуйбут айымныыларын түмүгүнэн 1976 сылга фольклорнай-литературнай түмэл аһар. Саха оройуоннарын, нэһилиэктэрин үксүлэрин сатыы аҥаардаах, үрүксээктээх төһөлөөх элбэх киһини кытта кэпсэппитин, сурукка киллэрбитин ааҕан сиппэккин. Үгүс суруйааччылары бэйэтэ көрсөн, кэпсэтэн айымныыларын ылаттаабыта. Бэйэтэ этэринэн Саха сирин суруйааччыларын айымныыларын 90 бырыһыана баар диирэ.

Оройуоҥҥа командировкаҕа кэлбит эрэ барыта Чаппанда түмэлин көрө тахсаллара, ол быыһыгар үгүс суруйааччылар. Оччоҕо обком бастакы сэкиритээрэ Ю.Н. Прокопьев көрөн турардаах. Онон Тарасович түмэлэ оройуон, Чаппанда биир чаҕылхай миэстэтинэн буолбута. Манна кэлэн устудьуоннар курсовой, дипломнай үлэлэрин суруйаллара. Билигин түмэли элбэх кинигэ ааптара, суруйааччы Татьяна Дмитриевна Сидорова салгыы сайыннара, байыта, бэрийэ сылдьар. Николай Тарасович туһунан хас да кинигэни таһаартарда, кини үбүлүөйдэрин Дьокуускайга, Чаппандаҕа, Ньурбаҕа, төрөөбүт Күндээдэтигэр киэҥ ыҥырыылаах, улахан тэрээһиннэри оҥордо.

Оскуолаҕа оччолорго 447 оҕо үөрэнэ сылдьыыбыттара. Дьаархан, Дьиикимдэ, Саалтааны оҕолоругар анаан 50 миэстэлээх интернат үлэлиирэ. Интернат сэбиэдиссэйдэринэн бастаан Александра Васильевна Плотникова, кэлин Тамара Афанасьевна Алексеева үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ.

1975 сылга оскуоланы 58 оҕо ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ. Үгүстэр орто, үрдүк үөрэҕи бүтэрэн оройуон, өрөспүүбүлүкэ тыатын хаһаайыстыбатын араас салааларыгар ситиһиилээхтик үлэлии сылдьаллар. Онтон сорохторо таһаарыылаах урбаанныыттар, үлэһиттэр. Билигин нэһилиэк баһылыга К.Г. Бухолов, оскуола дириэктэр Ю.В. Алексеев, сорох учууталлар, общественнай тэрилтэлэр салайааччылара, сүрүн исписэлиистэрэ олохтоох оскуола выпускниктара. Баһылык Краснослав Григорьевич нэһилиэгин дьонун түмэ тардан оройуоҥҥа ыытыллар араас көрүүлэргэ, куонкурустарга кыттыһыннарар уонна бириистээх миэстэҕэ тиксэллэр. Онон урут даҕаны, билигин даҕаны учууталлар сүргэлэрэ көтөҕүллэн күүстээх үлэҕэ туруналлар.

Билигин нэһилиэк общественнай-политическай хамсаахыннарыгар, спортивнай, художественнай самодеятельность сайдыытыгар олохтоох оскуола иилээччи-саҕалааччы буола сылдьарыттан киһи үөрэр эрэ. Оҕолоргут, учууталларгыт ситиһиилэринэн кынаттана инники диэки өссө дабайан иһиҥ диэн алгыыбын.

Үөрэммит, үлэлээбит, салайбыт оскуолам 110 сааһынан эҕэрдэ буоллун.

П.Н. ЕФРЕМОВ,
1974-1980 сс. оскуола дириэктэрэ,
оройуон, нэһилиэк
Бочуоттаах олохтооҕо.
Дьокуускай к.

– Уопсастыбаннай тэрилтэлэргэ –

Үһүс көлүөнэ оскуолата үлэтин саҕалаата

Бэс ыйын 2 күнүгэр Ф.Г. Сафронов аатынан Киин бибилэтиэкэҕэ Үһүс көлүөнэ оскуолата үлэтин саҕалаата.

Үрүҥ тунах ыһыахтары көрсө Ньурба оройуонун бэтэрээннэрин сэбиэтин салайааччыта Олесова Татьяна Прокопьевна көҕүлээһининэн норуот маастара Наталья Федотовна Трофимова кэлэн олбох тигиитигэр, сиэлтэн тымырдаайы өрөргө уонна сахалыы быысапка ньымаларыгар маастар-кылаас биэрбитэ олус махталлаах.

Бу дьарыкка сылдьан норуот маастара Трофимова Н.Ф. араас өҥү ураннык дьүөрэлээн тикпит тупсаҕай бэйэлээх, дьоҕус оҥоһуктарын илдьэ кэлбитин эт илиибитинэн тутан-хабан, хаартыскаҕа түһэрэн, иис мындыр ньымаларын, үлэ хардыыларын көрөн-билэн астынныбыт. Ыал ийэтэ барахсан өбүгэ үгэһигэр чугаһаан налыччы олорон дуоһуйа иистэннэҕинэ кута-сүрэ сынньанар, санаата да сааһыланар буоллаҕа...

Ытыктабыллаах Наталья Федотовна! Үтүө сүбэҕинэн иискэ холонор далбардары кынаттыы, угуйа мэлдьи үөрэ-көтө, этэҥҥэ сырыт диэн алгыыбыт! Эн мындыр сүбэлэриҥ, иискэ тус бэйэҥ кистэлэҥнэргин арыйан үөрэппитиҥ инникитин биһиэхэ төһүү күүс буолуохтара!

Раиса МАРТЫНОВА.

– СИА иһитиннэрэр –

Саха сиригэр тиийинэн олоруу кээмэйин улаатыннардылар

Саха сиригэр бэс ыйын 1 күнүттэн тиийинэн олоруу кээмэйин 10 бырыһыан улаатыннардылар. Эрдэ 19 108 солк аҕыллара, билигин — 21 019 солк, өрөспүүбүлүкэ парламена иһитиннэрэр.

Үлэлиир нэһилиэнньэҕэ — 22 911 солк (эрдэ 20 828 солк); биэнсийэлээхтэргэ – 18 076 солк (16 433 солк); оҕолорго – 21 839 солк (эрдэ 19 854 солк.).

Тиийинэн олоруу кээмэйэ диэн босуобуйаны, социальнай төлөбүрдэри, МРОТ, ыстыраап уонна нолуок аҕыыстыгар учуоттанар кээмэй. Регион аайы араастаһар, маны сэргэ нэһилиэнньэ үс бөлөҕөр арахсар — оҕолор, биэнсийэлээхтэр уонна үлэлиир дьон.

Үрдэтиллибит биэнсийэни бэс ыйын 3 күнүттэн тутуохтара

Россия биэнсийэтин пуондата 10% үрдэтиллибит биэнсийэни саастаах, үлэлээбэт дьоҥҥо бэс ыйын 3 күнүттэн тиэрдиитэ саҕаланыаҕа. Ол туһунан РФ үлэҕэ миниистирэ Антон Котяков эттэ.

Индексация кэнниттэн биэнсийэ кээмэйэ 19 360 солк буолуоҕа. Эбиллии ортотунан 1900 солк. Бу дьаһалга барыта 35 мөлүйүөн биэнсийэлээх хабыллыаҕа. Тиийинэн олоруу алын кээмэйин кытта сыһыаннаах төлөбүрү 15 мөлүйүөн киһи ылыаҕа.

Үлэлээбэт биэнсийэлээхтэргэ биэнсийэни үрдэтии туһунан быһаарыыны президент Владимир Путин ылбыта.

«Российская газета».

ПОЛОЖЕНИЕ
Открытое соревнование по "Мас-рестлингу" в рамках проведения общегородского ысыаха города Нюрба

1. Цель и задачи:
- Пропаганда и популяризация Мас-рестлинга
- Повышение спортивного мастерства.
- Выявление лучших спортсменов.
2. Общее руководство:
Общее руководство подготовкой проведением соревнования и непосредственно проведение соревнования возлагается на судейскую коллегию, утвержденный администрацией МО "Город Нюрба".
3. Срок и место проведение:
Соревнования проводится: 11 июня 2022 года в городе Нюрба центральная трибуна парка им. Сергея Васильева Борогонского.
Взвешивание участников 11 июня 2022 года. 12 ч : 00 мин центральная трибуна.
Начало соревнования 15 ч :00 мин.
4. Участники:
Взрослые 2004 года рождения и старше выступают в следующих весовых категориях:
Абсолютное первенство до 70 кг, свыше 70 кг
5. Страховка участников.
Страхование участников от несчастных случаев (жизни и здоровья).
6. Условия проведения и определение победителей:
Соревнование проводится в соответствии с действующими правилами федерации РС(Я).
7. Награждение: Победители награждаются медалями и ценными призами.
8. Заявки: Заявки на участие в соревнования подаются в день проведения 11 июня до 11:30 часов
В мандатную комиссию предоставляются: именная заявка участников с визой врача, печатью паспортом, ИНН, пенсионное свидетельство.
9. Справки по телефону: 89244680806 Яковлев Семен Павлович.
10. Финансирование: Расходы, связанные с организацией и проведением соревнований несет оргкомитет. Расходы, связанные с приездом, питанием и проживанием несут командирующие организации.
Настоящее положение является официальным приглашением для участия к соревнованиям.

Сайдыы Ыһыаҕынан!

Ытык-мааны Нюрба куорат олохтоохторун, ытык кырдьаҕастарын, эдэр ыччаттарын, ыраахтан-чугастан кэлбит күүтүүлээх ыалдьыттарын Нюрба куоратын бэс ыйын 11 күнүгэр ыһыллар Саха Автономиятын 100, Нюрба куорат 25 үбүлүөйдээх Нюрба Патриотун сылларыгар аналлаах төрүт үгэһи тутуһар, сиэри-туому ситэрэр, ситиһиигэ кынаттыыр Сайдыы Ыһыаҕынан итиитик-истинник эҕэрдэлиибин!

Ыһыах - бу былыр былыргыттан күн бүгүнүгэр диэри кэлбит өбүгэлэрбит саамай сөбүлүүр, күүтэр кэрэ кэмнэрэ. Биһиэхэ сахаларга Ыһыах диэн Үрдүкү Айыыларга, Үрүҥ Күҥнэ сүгүрүйэр, айылҕабытын кытта биир ситимнэ киирэр ураты дьоһуннаах күммут. Төрүт культуурабыт, омукпут итэҕэлэ, үгэстэрэ Ыһыахха уруйданаллар, кэлэр көлүөнэҕэ холобур буолан хатаналлар. Ыһыах түһүлгэтигэр күүстээхтэр, быһыйдар күөн көрсөллөр, кэрэ куолар ким туох сатабыллаҕынан, дьоҕурдааҕынан, кэрэ килбиэннээҕинэн аат былдьаһаллар. Бу күн дьон-сэргэ күннүүн тэҥнэ мичилийэр, күөх сирэм ортотугар сибиэһэй салгыҥа көччүйэн, сайыны уруйдаанүөрэр-көтөр.

***Күндү Нюрбам дьоно-сэргэтэ, маанылаах ыалдьыттара!** Нюрбабыт Сайдыы Ыһыаҕын Алгыһа хас биирдиибитигэр тиийэн, ыра санааны кынаттаатын, инникигэ эрэли сахтын! Самаан сайын салаллыбыт үөрүүтүн уруйдаан, бука бары дойдубут сайдар кэскилин туһугар туруулаһа туруоххайыҥ, куппут-сүрбут чөл буоларын ситиһиэххэйиҥ, өйбүтүн-санаабытын мунутуурдук сайыннарыаххайыҥ! Өҥ дьыл үүнэн, олох туһсар кэскиллэннин, өй-санаа сырдык тыына саргыннан туоллун! Дьоллоох буолуҥ, айхаллаах буолуҥ!*

Нюрба куорат баһылыга
Александр Игнатьевич ИВАНОВ.

Саха Автономиятын 100, Нюрба куорат 25 үбүлүөйдээх Нюрба Патриотун сылларыгар аналлаах Төрүт үгэһи тутуһар, сиэри-туому ситэрэр, ситиһиигэ кынаттыыр Сайдыы ыһыаҕын ТОСХОЛО

Буолар сирэ: С. Васильев - Бороҕоонускай аатынан сынньалаҥ паарката.
Буолар кэмэ: 2022 с. бэс ыйын 10-11 күннэрэ.

Бэс ыйын 10 күнэ

11 ч. 00 м. - Х-с "Хотугу кустук" Аан дойдутааҕы фольклорнай фестиваль аһыллыыта, конкурснай көрүүлэр. - Киин түһүлгэ.
12 ч. 00 м. - Нюрба куорат үбүлүөйдээх сылын сэргэтин туруоруутун сиэрэ - туома. - ПКиО.

Бэс ыйын 11 күнэ

12 ч. 00 м. - Төрүт үгэһи тутуһар, сиэри - туому ситэрэр, ситиһиигэ кынаттыыр Сайдыы ыһыаҕын аһыллыыта. Сиэр-туом толоруута. - Киин түһүлгэ.
13 ч. 00 м. - "Эҕэрдэ эһиэхэ, бар дьоммут!" Сайдыы ыһыаҕын кэнсиэрэ. - Киин түһүлгэ.
13 ч. 30 м. - Күүстээхтэр, быһыйдар, сымсалар күрэстэрэ:
- Мас тардыһыыта, **13 ч. 30 м.**
- Хапсаҕай, **15 ч. 00 м.** - Киин түһүлгэ.
14 ч. 00 м. - "Оһуокай үҥкүүтэ - түһүлгэ үөрүүтэ" оһуокай күрэҕин аһыллыытын сиэрэ-туома. - Оһуокай кырдала.
14 ч. 00 м. - Уран оҥоһук быыстапкадьаарбаҥката "Уус ыллыгынан" - Аллея.
16 ч. 00 м. - Сахалыы таҥас күрэҕэ "Түһүлгэ киэргэлэ - Далбар таҥас" - Арт - зона.
17 ч. 00 м. - Нюрба куората 25 сылыгар аналлаах "Нюрба Нюргуһуна" кэрэ аҥардарга аналлаах күөн күрэс. - Киин түһүлгэ.
20 ч. 00 м. - Москубаттан "Намгар" этно-фьюжн бөлөх, Саха сирин сулустара Альбина Дегтярева, Лэгэнтэй, Евдокия Павлова кыттыылаах Х-с "Хотугу кустук" Аан дойдутааҕы фольклорнай фестиваль кыайыылаахтарын Гала-кэнсиэрэ. - Киин түһүлгэ.
21 ч. 00 м. - Оһуокай күрэҕин түмүктүүр түһүмэҕэ. - Оһуокай кырдала.
23 ч. 30 м. - Ыһыаҕы үөрүүлээхтик түмүктээһин. - Киин түһүлгэ.
00 ч. 00 м. - Үрүҥ түүн үҥкүүтэ. "Мин ыллыы кэлиэҕим" Никииппэр Сэмиэнэп кэриэһигэр аналлаах ырыа түһүлгэтэ. - Киин түһүлгэ.
Күнү быһа "Байдам олох түһэ - байылыат сандалы". - Хорчуоппа түһүлгэтэ.
Күнү быһа - Аттракционнар, оонньуулар. - Оҕо түһүлгэтэ.

ПОЛОЖЕНИЕ
Конкурса красоты и спортивного мастерства "Нюрба Нюргуһуна" проводимого в рамках юбилейных мероприятий, приуроченных к 25-летию города Нюрба

1. Общие положения
1.1.Настоящее положение регулирует порядок организации и проведения конкурса красоты и спортивного мастерства "Нюрба Нюргуһуна" (далее - Положение), устанавливает требования к его участницам, регламентирует порядок определения победителей и призёров и их награждения.
1.2.Организатором конкурса красоты и спортивного мастерства "Нюрба Нюргуһуна" (далее - конкурс) является администрация МО "Город Нюрба", МАУ "Дирекция развития общественных пространств" (далее - Организатор)
1.3.Решение вопросов, не нашедших отражение в настоящем Положении, находится в ведении Организатора конкурса.
1.4. Призовой фонд конкурса формируется за счет средств Организатора, средств спонсоров конкурса и партнеров, привлеченных Организатором конкурса.
1.5. Дата проведения мероприятия 03.06.2022г.
2. Цели конкурса
2.1. Задачей конкурса является пропаганда красоты, гармонии и совершенства личности, формирования гуманистического мировоззрения, воспитания эстетического вкуса, пропаганда здорового образа жизни, приобщение к национальным видам спорта.
2.2. Создание новой идеологии в общественной среде - образа девушки, успешно реализующей себя в профессии, общественной жизни, спорте, политике, в семье, творчестве и бизнесе.
2.3. Формирование у жителей города Нюрба активной жизненной позиции, современных и позитивных духовных ценностей (здорового образа жизни, гармоничного развития личности, стремления к духовному и физическому совершенству, патриотического настроения).
2.4. Воспитание в обществе правильного воспитания образа красоты девушки, сочетающей в себе внешнюю привлекательность, интеллект, целеустремленность и женственность.
2.5. Поддержка семейных ценностей в обществе, укрепления авторитета и поддержка института семьи.
3. Организатор конкурса
3.1. Организатор осуществляет общее руководство подготовкой и проведением конкурса:
- утверждает программу и календарный план проведения этапов Мероприятия;
-рассчитывает бюджет;
-привлекает спонсоров;
-определяет план рекламной кампании;
- утверждает состав жюри;
-решает иные организационные вопросы.
3.2. Организатор конкурса оставляет за собой право оперативно вносить дополнения и изменения в состав настоящего положения и прочие документы, регламентирующие процесс подготовки и проведения конкурса.
3.3. Организатор обладает правами на фото, видео и печатные материалы, проведенные по его заказу в рамках подготовки и проведения мероприятия.
3.4. Организатор оставляет за собой право в безапелляционном порядке исключить из числа конкурсанток участниц, не выполняющих распорядок мероприятий конкурса, нарушающих правила конкурса и настоящее Положение, а также по иным причинам по решению Организатора.
3.5. Организатор конкурса имеет право в любой момент в одностороннем порядке вносить изменения в настоящее Положение.
Все танцевальные выходы, дефиле, ставятся хореографом конкурса, видео презентации и образы кино героев согласовываются с ответственным лицом конкурса.
4. Условия участия в конкурсе
4.1. В конкурсе принимают участие девушки в возрасте от 18 до 35 лет, претендующие на признание обществом их индивидуальной красоты и талантов, изъявившие желание принять участие в конкурсе, согласные с условиями и правилами его проведения. Участницы конкурса обязуются:
- вести себя корректно и дружелюбно, не курить, не распивать спиртные напитки, не выражаться нецензурно в любых ситуациях, в которых личность участницы конкурса сопоставляется с конкурсом, так как участницы конкурса являются признанным эталоном красоты, женственности, культуры и должны нести этот образ в массы;
- не осуществлять любые иные действия, которые могут в любой степени опорочить, как деловую репутацию организаторов конкурса, так и создать негативное отношение к конкурсу со стороны общественности.
4.2. Участие в конкурсе - бесплатное.
4.3.Для участия в конкурсе необходимо предоставить в адрес Организатора:
- анкету (Приложение №1);
- презентационный видеоролик;
- фотографию крупно анфас с улыбкой;
- копию паспорта.
4.4. Прием конкурсной документации осуществляется Организатором конкурса по э/адресу: direkcia.nyurba@gmail.ru до 30.05.2022 г.
5. Этапы конкурса
5.1. Визитка:
Представление участниц, посредством рассказа о себе, своем любимом деле (хобби, увлечение)
5.2. Талант:
Участницам конкурса необходимо подготовить творческое выступление по одному из направлений: вокал, танец, художественное слово, оригинальный жанр, игра на музыкальных инструментах. (регламент - не более 5 минут).
5.3. Авангардная мода:
Участницам конкурса необходимо подготовить одну модель авангардной моды на тему "Сааскы Нюргуһун"
Спортивные этапы:
5.4. "Бег с ведрами по припятствиям"
Участницам необходимо пробежать дистанцию с двумя ведрами воды по бревну.
5.5. "Стрельба из традиционного лука"
Участницы обязаны выступать в национальных костюмах. Разрешается стрелять из традиционных луков производства любой страны, без прицела и выемки на рукояти лука. Применяются деревянные стрелы с натуральными оперениями и набалдашником (диаметр не менее 18 мм и не более 30 мм).
Участницы выполняют 3 серии по 3 выстрела. Всего выставляется три мишени (заяц, утка, белка). Заяц - 1 очко, утка - 2 очка, белка - 3 очка. Дистанция для стрельбы - 15 метров.
При равенстве очков победитель определяется в перестрелке 3 по 3.
5.6. "Распиловка полубруса на время"
Участницам необходимо распилить полубрус ручной пилой на время.
5.7. Национальные прыжки "Ус тогул ус".
5.8. Мас-рестлинг.
5.9. Финальный выход в национальных костюмах.
6. Определение победителей.
6.1. Призовые места в конкурсе определяются по сумме очков, набранных во всех этапах конкурса.
7. Награждение
7.1. Победители и призеры конкурса награждаются ценными призами, дипломами и грамотами.
7.2. Всем участницам конкурса присваиваются номинации, победительнице конкурса присваивается звание "Нюрба Нюргуһуна-2022".
Данное положение является официальным вызовом к конкурсу.

ПОЛОЖЕНИЕ
Открытое соревнование по борьбе "Хапсагай" в рамках проведения общегородского ысыаха

1. Цель и задачи:
- Пропаганда и популяризация борьбы "Хапсагай"
- Повышение спортивного мастерства.
- Выявление лучших спортсменов.
2. Общее руководство: Общее руководство подготовкой проведением соревнования и непосредственно проведение соревнования возлагается на судейскую коллегию, утвержденный администрацией МО "Город Нюрба"
3. Срок и место проведения: Ссоревнование проводится: 11 июня 2022 года в городе Нюрба центральная трибуна парка им. Сергея Васильева-Борогонского.
Взвешивание участников 11 июня 2022 года. 12 ч : 00 мин центральная трибуна.
Начало соревнования 14 ч :00 мин.
4. Участники:
Взрослые 2004 года рождения и старше выступают в следующих весовых категориях: Абсолютное первенство до 70 кг, свыше 70 кг.
5.Страховка участников.
Страхование участников от несчастных случаев (жизни и здоровья).
6. Условия проведения и определение победителей:
Соревнование проводится в соответствии с действующими правилами федерации РС(Я).
7. Награждение: Победители награждаются медалями и ценными призами.
8. Заявки: Заявки на участие в соревнования подаются в день проведения 11 июня до 11:30 часов. В мандатную комиссию предоставляются: именная заявка участников с визой врача, печатью паспортом, ИНН, пенсионное свидетельство.
9. Справки по телефону: 89244680806 Яковлев Семен Павлович.
10. Финансирование: Расходы, связанные с организацией и проведением соревнований несет оргкомитет. Расходы, связанные с приездом, питанием и проживанием несут командирующие организации.
Настоящее положение является официальным приглашением для участия к соревнованиям.

"Түһүлгэ киэргэлэ - Далбар таҥас" сахалыы таҥас күрэҕин балаһыанньата

Ыытыллар күнэ-дьыла: 2022 сыл, бэс ыйын 11 күнэ, 16 ч.
Ыытыллар миэстэтэ: Нюрба куорат Сергей Бороҕуонускай аатынан култуура уонна сынньалаҥ паарката, Арт - зона.
Күрэх сыала-соруга:
- сахалыы төрүт таҥаһы үйэтитии, сахалыы таҥаһы пропагандалааһын, кэрэхсэбилин үрдэтии;
- саха норуота үйэттэн үйэҕэ илдьэ кэлбит ойуутун-оһуорун ыччакка тиэрдии;
- саха таҥаһын саҥалыы көрүү.
Күрэх ирдэбиллэрэ:
- Күрэххэ сааһыттан тутулуга суох ыһыахха сахалыы таҥнан кэлбит Нюрба олохтоохторо уонна ыалдьыттара кытталлар;
- Күрэххэ төрүт үгэһинэн уонна аныгылыы ньыманан тигиллибит саха таҥаһа ирдэнэр.
Күрэх 2 түһүмэҕинэн ыытыллар:
I түһүмэх:
Анал хамыыһыйа, ыһыахха сахалыы таҥнансимэнэн кэлбит, ирдэбилгэ эппиэттиир таҥастаах-саптаах ыһыах ыалдьыттарыгар ыҥырыы сурук туттарар.
II түһүмэх:
Талыллыбыт моделлар, сахалыы таҥастарын 16 ч. сыанаҕа хааман-сиимэн, кэпсээн-ипсээн көрөөччү биһирэбилигэр, Дьүүллүүр Сүбэ көрүүтүгэр, сыанабылыгар таһааралар.
Күрэх ыытыллар көрүҥнэрэ:
1. Эр киһи төрүт үгэһинэн тигиллибит сахалыы таҥаһа;
2. Эр киһи аныгылыы ньыманан тигиллибит сахалыы таҥаһа;
3. Дьахтар төрүт үгэһинэн тигиллибит сахалыы таҥаһа;
4. Дьахтар аныгылыы ньыманан тигиллибит сахалыы таҥаһа;
5. Оҕо-аймах төрүт үгэһинэн тигиллибит сахалыы таҥаһа;
6. Оҕо-аймах аныгылыы ньыманан тигиллибит сахалыы таҥаһа.
Күрэх түмүгэ. Дьүүллүүр сүбэ күөн күрэс түмүгүнэн кыайыылаахтарга анал номинациялары туттарар, бириинэн наҕараадалыыр.
Билсэр тел.: 89248778034 Римма Ивановна, 89142324693 Айаана Владимировна.

"Сайдыы ыһыаҕын" оһуокайын күрэҕин торума

Ыытыллар сирэ: С. Васильев аатынан сынньалаҥ паарката. Оһуокай кырдала.
Ыытыллар кэмэ: Бэс ыйын 11 күнэ, күүс 2 ч.
Оһуокай финала - киэһэ 9 ч. Түмүккэ кыайыылаахтары наҕараадалааһын.
Тэрийээччилэр: "Нюрба куорат" МТ, Н.И. Харитонов - Николай Чуор аатынан "Кыталык" КД "Талба талааннаахтар түһүлгэлэрэ" НФК.
Күрэх сыала-соруга:
- Үгэс быһыытынан, Нюрба күөх паркатыгар тэрилтэлэр, нэһилиэктэр оһуокайдьыттарын кытыннаран, Добун түһүлгэни тэрийии;
- Нюрба түөлбэтин оһуокайдьыттарын устан үйэтитии;
- Кэрэхсэнэр этээччилэри, утум оһуокайдьыттары киэҥ эйгэҕэ таһаарыы;
- Оһуокайдьыттар толорор маастарыстыбаларын уонна сценическай култуураны үрдэтии.
- Сүрүн ирдэбиллэр:
- Хас биирдии оһуокайдьыт кынаттарын көхтөөхтүк кытыннарыыта;
- Күрэххэ кыттааччы бэйэтин туоһулуур документа;
- Сахалыы таҥаһын ситэритэ-толорута;
- Тиэмэтэ: Саха Автономията 100 сыла, Нюрба куората 25 үбүлүөйдээх уонна Патриот сыллара.
- Оһуокай түһүмэхтэрин тутуһуута: дьиэрэтэн саҕалааһына, олохтоон хаамтаран этитиитэ, көтүтүүтэ, уоскуйан налытан түмүктээһинэ;
- Түһүлгэтин киэҥэ, түһүлгэни тутуута, куолаһын кэрэтэ, кылыһаҕа сыаналанар.
Кыайыылаахтары наҕараадалааһын.
Тэрилтэлэр, нэһилиэктэр кыттааччыларын сайаапкаларын бэс ыйын 8 күнүгэр диэри Николаева Р.Н. - 8-984-104-02-54, Анисимова А.В. - 8-984-108-57-72 тиксэрэҕит.

– Пионерия 100 сыла –

Кыһыл хаалтыстаах оҕо сааспытын мэлдьи ахта-саныы сылдьыахпыт

Хас биирдии сэбиэскэй киһиэхэ аалай кыһыл хаалтыстаах пионер оҕо сааһа туохтааҕар да күндү, умнуллубат өйдөбүлү хаалларбыта биллэр. Оскуола боруогун атыллаан киирбит оҥой-соҥой көрбүт кырачааннарга Улуу Өктөөп бырааһынныыгар октябренок аатын иҥэрэн, аа-дьуо пионерга киирэргэ бэлэмниллэрэ. Пионер буоларга булгуруйбат кытаанах ирдэбиллэр бааллара: чиэһинэй, улахан дьону убаастыыр, кыамматтарга көмөлөһөр, үөрэхэ-билиигэ кыһаллар, билиигэ тардыһар, таҥаһа-саба ыраас, дьүһүнүн-бодотун көрүнэр, чэнчис, бэрээдэги кэспэт, күннээҕи эрэсиими тутуһар, кинигэни элбэхтик аҕар, биэрбит тылыгар туругас үөрэнээччилэри пионерга ылаллара. Ол иһин пионер буолар туһугар октябренок сааспытыттан сүрдээҕин дьулуһарбыт, пионерга киирэрбитин долгуйа күүтэрбит.

Ньурба оскуолаларын пионер баһаатайдарын эндэппэккэ аатта-рынан билэр этибит. Ол курдук, араас көлүөнэ оҕо аймахха 1 оскуола баһаатайдара Смертина Константиновна Анисимова, Наталья Ксенофонтовна Иванова, 2 оскуола баһаатайа Надежда Рудольфовна Олесневич, үһүс оскуола - Наташа Данилова, Убайаан оскуолата - Розалия Софроновна Бушкова, Чаппанда - Татьяна Дмитриевна Сидорова уо.д.а. оччотооҕу элбэх көлүөнэ оҕолор дууһаларыгар күүрээннээх, уоттаах-күөстээх үлэлэринэн, аҕа табаарыс быһыытынан оҕоҕо истиҥ, чугас сыһыаннарынан, билиилэринэн, сатабыллаарынан, сайдыыга умсугутар дьоҕурдарынан өлбөөдүйбэт, сууллыбат үтүө өйдөбүлү хаалларбыттара.

Биир бастыҥ оччотооҕу көстүү интернационализм, доҕордоһуу, бэйэ-бэйэни убаастаһыы тыыныгар оҕону иитии-үөрэтии буолара. Ол иһин оскуолалар пионер дружиналара хардарыта-таары ыалдьыттаһаллара, уопсай сбордар, араас тематическай көрсүһүүлэр, күрэхтэр ыытыллаллара.

Онтон хас биирдии пионер ымыы санаата - Бүтүн Сойуустааҕы "Артек" уонна "Орленок" пионер лааҕырдарыгар путевка этэ. Ол туһугар оҕолор үөрэхтэригэр, бэрээдэги тутуһууга, уопсастыбаннай олоххо кыттарга кыһамнылаахтык сыһыаннаһаллара, сайыҥҥы каникул кэмигэр окко, тарбыйах көрүүтүгэр, пришкольнай учаастакка тиритэ-хорута үлэлииллэрэ. Путевка аҕыйах ахсааннаах буолан, дьоллоохтон-дьоллоох эрэ тиксэрэ. Онтон мин 10 сыл устата Ньурба 2 нүөмэрдээх оскуолатыгар үөрэммитим тухары биир да путевканы биһиги оскуолабытыгар биэрбэтэхтэрэ. Ол тоҕотун билбэппин.

Быйыл пионерия 100 сылыгар ыытыллыбыт тэрээһиннэр ортолоругар биир чаҕылхай көрсүһүү туһунан Бүтүн Сойуустааҕы "Артек" лааҕырга сынньанар дьолломмут Сардаана Сабардахова кэпсиир.

- Бүтүн Сойуустааҕы В.И. Ленин аатынан пионерскай тэрилтэ 100 сылынан Ньурба улууһун оскуолаларын чулуу үөрэнээччилэрэ, активистара "Артек", "Орлёнок" лааҕырдарга сынньаммыт оҕолору түмэ тардаары ватсаап ситиминэн биллэрии ыыппыппыт. Биллэриибит бүтүн республика үрдүнэн тилийэ көтөн урукку кэмнэргэ лааҕырга сылдьыбыт оҕолор бэйэ-бэйэлэрин булсан, хаартыска ыытыһан, үөрэн-көтөн тэрээһнин бөҕөтө ыытылынна.

Оҕо сааһы эргитэн Ньурба "Артек", "Орлёнок" оҕолорун түмэн киин бибилэтиэкэ көмөтүнэн бэрт сэргэх тэрээһин буолан ааста.

Пионерскай сбор буоларын курдук этэрээттэр старшай баһаатайбытыгар Бушкова Р.С. рапорт биэрэн, речёвка, девиз этэн, ырыа ыллаатыбыт. Пионерскай знамяны күөрэччи тутан "Ньурба эрэллэрэ" улуустааҕы оҕо тэрилтэтэ күүс-көмө буолла. Оҕолор бэрээдэктэрин таһыма үрдүгүн, көхтөөхтөрүн олус биһирээтибит. "Ньурба эрэллэрэ" үрдүк таһымнарын өрө тутан Ньурбабыт сайдыытыгар күүс-көмө буолуохтара диэн бигэ эрэллээхпит.

Ньурбаттан төрүттээх маҥнайгы артековец Татаринова Алевтина Константиновна туһунан бэрт кэрэхсэбиллээх иһитиннэриини түмэл үлэһитэ Борисов Б.Б. кэпсээтэ. Хаартыскалар, дьоҕус туттубут маллара, документтара көрдөрүлүннэ. Пионерия туһунан кэпсиир стендэҕэ араас пионерскай атрибуттар, кинигэлэр, открыткалар турбуттара "чахчы, маннык этэ" диэн оҕо саас кырачаан пионерскай хоспутун санатта.

Оҕо саас биир таптаан оонньуур оонньуутун - "городки" күрэҕи Бигэ Өрөкүй Баһынай көрдөһүүнү быһа гыммакка, кэлэн оонньотон аныгы оҕолорго да, пенсия саастаах дьоҥҥо өрө күүрүүнү үөскэттэ.

Тэрээһин бүтэһигэр кэтэһиилээх мааны туорпутун амсайан, итии чэй иһэн бары дуоһуйдубут. Туорпут пионер саҕанааҕы барабааны санатан, Улуу эһээбит Ленин хаартыскалаах, пионерскай хаалтыстаах оҥоһуллан бары тэрийээччилэри, кыттааччылары сөхтөрдө, астыннарда. Туорпутун эдэркээн ийэ Туйаара Николаевна Акимова оҥорон талаанын, сатабыллааҕын көрдөрөн тэрээһин кыттыылаахтарын ааттарыттан барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Оҕо саас кэрэ-бэлиэ түгэнин бэлэхтээбит дьоммутугар - Ф.Г. Сафронов аатын сүгэр Киин бибилэтиэкэ дириэктэригэр Багмет А.В., Рея Петровна Васильеваҕа, сценарийы суруйбут Маргарита Романовна Ноеваҕа, Елена Ивановна Софроноваҕа, К.Д. Уткин аатынан түмэл билимнэ үлэтин салайааччытыгар Борисов Б.Б., "Ньурба эрэллэрэ" түмсүү салайааччытыгар Иванова Г.Н., үөрүүлээх сборы ыыппыт Ньурба 1 №-дээх оскуолатын үөрэнээччитигэр Никифорова Айтаҕа, старшай пионер баһаатайдарбытыгар Анастасия Романовнаҕа, Розалия Софроновнаҕа, Валентина Никифоровнаҕа, Е. Макаровка-Бигэ Өрөкүй Баһынайга уонна бары кыттааччыларга барҕа махтал.

Үтүө тэрээһиннэр өссө да буола турдуннар. Барыгытыгар дьоллоох, эйэлээх олоҕу, доруобай буолууну, - *диэн баҕа санаатынан кэпсээнин түмүктүүр Сардаана.*

Наталья СЕМЕНОВА.

– Оҕуруотчут сүбэтэ –

Арбууһу хайдах үүннэрэбит

Сайын саҕаланан, халлаан сылыйан оҕуруот аһын олордуу үгэннээн турар кэмэ.

Дьиикимдэ олохтооҕо зоотехник идэлээх Павла Кирилловна Егорова олоҕун тыа хаһаайыстыбатыгар анаабыт киһинэн буолар:

- Мин "Ньурба" сопхуос Дьиикимдэтээҕи отделениетыгар икки сыл биригэдьиирдээбитим, 16 сыл техник-осеменаторынан, 10 сыл Дьиикимдэ ветпуунугар ветфельдшеринэн, 5 сыл тыа хаһаайыстыбатын исписэлиитинэн, ол быыһыгар 13 сыл кредитнэй кооперативы хамнаһа суох салайан кэлбитим. Кырдьаҕас ийэбин көрөр буолан, сайын сайылыкка олорбокко велосипедынан эргийэ сылдьан үлэлээбитим.

1992 сылтан оҕуруотунан кыралаан дьарыктанан барбытым. Арбууһу 1993 с. биир угу боруобаҕа оҕурсу быыһыгар үүннэрэн саҕалаабытым, онтум чааннык саҕа буолбута, онон үүнүүһүк диэн эһиилигэр 10-нуу угу олордон, билигин 40-ча, сорох дьыл 50-ча угу олордобун, - диэн Павла Егоровна кэпсээнин саҕалыыр.

- ***Арбууһу хайдах үүннэрэр туһунан аҕааччыларга кэпсиэххит дуо?***

- Арбууска теплица буора: туорпа кунус (перегной), мас күлэ барсар. Күһүн тэпилииссэм кирээккитин буорун 10 см үрдүн ылан быраҕан баран перегной, кыра туорпа, күл эбэн түөрэн буккуйабын, баар буоллаҕына кумах эбэ түһэбин. Буор кирээккэҕэ толору буолара үчүгэй дии саныыбын. Оччоҕо буор тэҥник сылыйар, арассаада кыратыгар күлүктэммэт, куоҕайан уһаабат. Арбууспут үүммэт диир дьон хаартыскаларын көрдөххө, кирээккэлэрэ аҥаарыгар диэри буордаах буолаллар.

Мин арбуус сиэмэтин күн аҥаара эбэтэр биир күн көннөрү ууга сытыаран баран, тута буорга 1 см курдук дириҥҥэ анньабын. Кыра 200 мл ыстакааннарга олордобун. Муус устар 20 күнүттэн саҕалаан ыам ыйын 10-гар диэри ыһабын, сороҕор ыам ыйын 20-гэр буорга анньааччыбын.

Арбуус күнү сөбүлүүр, онон сырдыкка туруора сатыыбын. Сорох арассааданы тэпилииссэҕэ таһааран үүннэрэбин. Арассааданы мин хаһан да аһаппаппын, уу эрэ кутабын. Ууну биирдэ түгэҕэр диэри кутан баран төһө куурарынан көрөн кутабын.

Арассааданы тэпилииссэҕэ олордорго бастаан луунҥатыгар сылаас уу кутан баран олордобун. Буорум тымныы дуу диэтэхпинэ, луунҥа түгэҕэр тутум күөх оту үргээн уган көмөн баран, уу кутан инчэтэн арассаадабын олордобун. Арбуус арассаадатын умнаһыттан силиһэ тахсар сирэ олох дириҥҥэ олоруо суохтаах. Оннук көмөн кэбистэххэ арбуус үүнэн быстыбат, умнаһа баһырыан сөп.

Ол иһин олордубут арассаада буорун үрдэ кирээккэ буорун кытта тэҥ таһымнаах буолуохтаах. Умнаһа аһара көмүллүбүт буоллаҕына сэрэнэн буору умнаһыттан тарыйар ордук. Арбуус арассаадатын олордон баран умнаһын тула кумах кутуохха сөп. Оччоҕо кэнники кирээккэ буорун көбүтэргэ умнаһа буорунан көмүллэн хаалларыллыа кумаҕа көстөн кэлэр.

Арассаадабын олордон баран кирээккэбин барытын кураанах буор хаалбат гына үрдүгэр халыччы уу кутабын. Луунҥаҕа эрэ куттахха итиигэ, күн сыралҕаныгар арассаада умайыан да сөп уонна силиһэ инчэҕэй сири көрдөөн тэнийбэккэ бытаарыан сөп.

Сороҕор сыыһа-халты тутан арассаада уга тостон кыраттан иҥнэ сылдьар буолааччы. Ону тутатына оннун булларан, хайдах сылдьыбытын курдук тутан туохха эбит өйөннөрөн кэбистэххэ, хамсаабатаҕына баһа оһон үүнэр. Улааппытын да кэннэ арбуус уга алҕас тосту бардаҕына самыы тутан иҥиннэрдэххэ, хамсаппатахха начаас оһон хаалар эбит.

Саас арассаада олорбутун кэннэ түүҥҥү өттүгэр кирээккэлэргэ дугалары, эбэтэр тоһоҕолору уурталаан укрывной матырыйаалынан сабар бэрт эбит. Кылаабынайа, үүнээйини матырыйаал таарыйбата наада. Күнүс тымныы буоллаҕына аспаппын. Күнүс ииитиигэ теплицабын тугунан да хаххалаабаппын, ол оннугар буора куураары гыннаҕына күнүс уу кутан сиигирдэбин (освежающий полив). Киэһэ куурбут буоллаҕына, итиигэ эмиэ уу кутабын.

Арбуус күн-дьыл туругуттан үүнэрэ, аһа улаатара тутулуктаах. Сорох ук 50 см буолла да аһын сибэккитэ тахсар, сороҕор миэтэрэттэн уһаан баран. Үчүгэй, улаатыах астаах тыһы сибэкки модьу уктаах, бөлтөйөн улахан буолан тахсар. Сарсыарда чааһы тутуспакка, үлэм бүттэ да атыыр сибэккилэринэн тахсыбыт тыһыны барытын буоһатабын (опыляйдыыбын). Үчүгэй пыльца кураанах бороһуок курдук тыһы сибэкки пестигэр хойуутук умньанар. Биир атыыр сибэккинэн икки тыһы сибэккини буоһатыахха сөп. Тыһы сибэккини буоһатарга ворсинкатын тутуллубат диэн сэрэммэппин, арбуус уга барыта ворсинка буолар.

Күнэ-дьыла сөп түбэстэ да куоппаһырбыт сибэкки аһа күнүнэн улаатан, биир нэдиэлэ иһигэр киһи сутуругун саҕа буолуон сөп. Онтон сорох ук аһа бытааннык улаатан оҕо баһын саҕа буолан баран тохтоон хаалар.

Арбуус угун оҕурсу курдук быаҕа эрийэн үөһээ таһааран үүннэрэбин. Сэбирдэҕин быыһыттан хоннох умнастар тахсалларын быһыта тутабын. Биир-икки күн иһигэр саһан көстүбэтэх хоннох уһаан турар буолар. Ону кыайбатыҥ да арбуус уга ойуур курдук үүнэр. Мин арбууһу биир умнаһынан ыытабын, биир ас харса суох улаатар буолбутун эрэ кэннэ биирдэ уонча сэбирдэх кэнниттэн умнаһы быһабын. Сороҕор биир умнаска икки аһы хааллардахха, биирэ кыра буолар. Аллараанҥы эргэ сэбирдэхтэрин иккини-үһү быһабын. Аһа сутурук саҕа буолла да сеткаҕа уган ыйыыбын.

Ууну оҕурсуутааҕар аҕыйаҕы кутабын. Аһа улаатарын саҕана сэрэнэн, аһара бадараанныыбат курдук күнүттэн көрөн кута сатыыбын. Аһара куттахха аһа аллараанан баастаах буоллаҕына, туран эрэ хайа баран хаалар. Сорох арбуус сибэккитин онно баһыран хаалбыт буолааччы. Ону чэгиэн сиригэр диэри ыраастаан баран чоҕу үлтүрүтэн баран хойуутук сыбаатахха оһон хаалар.

Арбуус сиппитин сиэмэттэн быыкпыт күнүттэн 70-80 хонугу аҕаан билиэххэ сөп. Сиппит арбуус ойуута, сураһыннара чуолкай буолаллар. Лопатката диэн арбуус аһын таһыгар кыра сэбирдэх оҕото баарын этэллэр. Ол хаппыт буоллаҕына сиппит диилэр да, тэпилииссэҕэ үүнэр арбуус лопатката хаппытын көрө иликпин.

Мин арбууһу сиппитин үүнэн турдаҕына кулгаахпын даҕайан икки өттүттэн ыга тутан иһиллиибин. Оччоҕо сиппит арбуус кыратык харх гынан тыаһыыр. Оннугу быһабын.

Арбууһу аһара өр угар туруорар куһаҕан. Сиппитин биллиҥ да быһан сөрүүн, кураанах сиргэ ууруохха наада. Кэлин сиэхпит диэн угар өр туруордахха арбуус иһэ эмэх курдук буолар, сиэмэлэрин көҥдөйө улахан баҕайы, сороҕор сыраан курдук буолбут буолар, амтана да соччото суох.

Үчүгэйдик буспут арбуус быһаҕыынан батары астыҥ да бэйэтэ хайдар курдук буолар, иһэ уулаах, хачыгырас (хрустящай), минньигэс буолар. Сатамматах арбуус хайын диэки өттө ньулуун, сороҕор барбах аһыы амтаннаах да буолуон сөп, сымнаҕас да курдук буолар.

Эрдэ олордубут арбуус угар ситэр кэмигэр аллараатта быыһа суох тахсар хоннохторун биир модьуларын хаалларан үүннэриэххэ сөп. Оччоҕо сүрүн умнаһы аһын быһан баран ол таһаарбыт хоннооҕун үрдүнэн туура быһабын. Иккис үүнүүнү күһүн балаҕан ыйыгар ылан кэнсиэрбэлиэххэ сөп. Аһара тымныыга өр турбут арбуус амтана сайыҥҥыга тиийбэт. Сороҕо кып-кыһыл буолбакка, оруосабай буолааччы.

Бэйэ олордубут арбуустан таныллыбыт диэбиккиттэн сиэмэтэ хараарбытын талан хатаран хаһааныахха сөп уонна иккис сылыттан үүннэрбитинэн бараҕын. Арбуус сиэмэтэ өр сытар, 5-6 сыллардааҕы үүнэр.

Арбууһу аһа саҥа улаатан истэҕинэ биирдэ-иккитэ от настойдаан аһатыахха сөп, аһа улаатарыгар күл куттахха сөп буолар курдук.

Мин арбуустары оҕурсу тэпилииссэттигэр күн көрөр өттүгэр олордобун, кирээккэм 70 см кэтиттээх буолан саахыматтыы 40-ча см бэйэ-бэйэлэриттэн тэйиччи үүннэрэбин. Помидор уонна биэрэс үүнэр тэпилииссэбэр кирээккэм кэтит буолан, помидордар, биэрэстэр икки эрээтинэн үүнэллэр. Ол эрээттэр ортолоругар арбуустарбын 50-60 см тэйиччи гына олордобун.

Саас тэпилииссэ буоругар үүнээйи олорбутун кэннэ кытыыга арбууһу сиэмэнэн да анньан эмиэ үүннэриэххэ сөп. Ол үүммүтү түөрэн ылан арбуус оннугар саҥаттан олордуохха сөп.

Сороҕор арбуус биир эмит уга уойан олох тыһы сибэккитэ тахсааччыта суох, төһө да икки миэтэрэнэн уһаабытын иһин. Оннугу хоннох ыытан ас таҕыстаҕына быһан кэбиһэҕин. Эбэтэр туура тардан бираҕан баран кирээккэ кытыытыгар саппаас үүннэрбиккин түөрэн олордоҕун.

Оҕуруокка сыһыаннааҕы аҕааччы туһаныа диэн Павла - Кирилловна сүбэлэрин таһаардым. Кэлэр нүөмэргэ Павла Кирилловна тыкваны хайдах үүннэрэрин туһунан таһаарыахпыт.

Антонина СЕМЕНОВА.

– Служба спасения РС(Я) напоминает –

Соблюдайте правила безопасности на водных объектах

Лето постепенно вступает в свои права, многие планируют провести отдых у водоемов. Но не стоит при этом забывать, что до официального открытия навигации выход маломерных судов на водные объекты категорически запрещен.

По информации Министерства транспорта и дорожного хозяйства РС(Я), навигация для маломерных судов начнется:

- с 3 июня 2022 года в Алданском, Ленском, Нерюнгринском, Олёкминском районах;

- **с 6 июня 2022 года в** Амгинском, Верхневилюйском, Вилюйском, Горном, Кобяйском, Мегино-Кангаласском, Мирнинском (за исключением Вилюйского водохранилища), Намском, **Нюрбинском**, Сунтарском, Таттинском, Томпонском, Усть-Алданском, Усть-Майском, Хангаласском, Чурапчинском районах, в городских округах Якутск, Жатай;

- с 10 июня 2022 года в Верхнеколымском, Верхоянском, Жиганском, Момском, Оймяконском, Оленёкском, Среднеколымском, Эвено-Бытантайском районах

- с 20 июня 2022 года в Абыйском, Аллаиховском, Анабарском, Мирнинском (Вилюйское водохранилище), Нижнеколымском улусах (районах), Усть-Янском, Булунском (за исключением Залива Неелова);

- с 25 июля 2022 года: в Булунском районе (Залив Неелова).

Сроки открытия навигации могут быть скорректированы в зависимости от обстановки на водных объектах.

Помните, что вода не прощает ошибок и пренебрежение правилами безопасности может привести к трагедии. Служба спасения республики также рекомендует воздержаться от выезда в пойменные места, так как подъем уровня воды может отрезать путь к спасению.

Уважаемые родители, не оставляйте детей у водоемов без присмотра, пресекайте игры у воды.

Единый телефон вызова экстренных служб "112", телефон оперативного дежурного Службы спасения РС(Я): (4112) 45-90-19.

Пресс-служба
ГБУ РС(Я) "Служба спасения РС(Я)".

– Пожароопасный сезон –

С 8 июня 2022 года увеличиваются штрафы

Уважаемые жители Нюрбинского района! С 8 июня 2022 года вступают в силу изменения в Федеральный закон от 28 мая 2022 г. N 141-ФЗ "О внесении изменений в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях". Увеличиваются штрафы для граждан, на должностных и юридических лиц.

Так, изменения затронут такие статьи КоАП РФ:

1) *Статья 8.32. Нарушение правил пожарной безопасности в лесах:*

часть 1. Нарушение правил пожарной безопасности в лесах - "влечет предупреждение или наложение административного штрафа на граждан в размере от пятнадцати тысяч до тридцати тысяч рублей; на должностных лиц - от тридцати тысяч до пятидесяти тысяч рублей; на юридических лиц - от ста тысяч до четырехсот тысяч рублей";

часть 2. Выжигание хвороста, лесной подстилки, сухой травы и других лесных горючих материалов с нарушением требований правил пожарной безопасности на земельных участках, непосредственно примыкающих к лесам, защитным и лесным насаждениям и не отделенных противопожарной минерализованной полосой шириной не менее 0,5 метра, - "влечет наложение административного штрафа на граждан в размере от тридцати тысяч до сорока тысяч рублей; на должностных лиц - от сорока тысяч до шестидесяти тысяч рублей; на юридических лиц - от трехсот тысяч до пятисот тысяч рублей";

2) Статья 20.4. Нарушение требований пожарной безопасности:

часть 1. Нарушение требований пожарной безопасности, за исключением случаев, предусмотренных статьями 8.32 и 11.16 настоящего Кодекса и частями 6, 6.1 и 7 настоящей статьи, - "влечет предупреждение или наложение административного штрафа на граждан в размере от пяти тысяч до пятнадцати тысяч рублей; на должностных лиц - от двадцати тысяч до тридцати тысяч рублей; на лиц, осуществляющих предпринимательскую деятельность без образования юридического лица, - от сорока тысяч до шестидесяти тысяч рублей; на юридических лиц - от трехсот тысяч до четырехсот тысяч рублей";

часть 2. Те же действия, совершенные в условиях особого противопожарного режима, - "влекут наложение административного штрафа на граждан в размере от десяти тысяч до двадцати тысяч рублей; на должностных лиц - от тридцати тысяч до шестидесяти тысяч рублей; на лиц, осуществляющих предпринимательскую деятельность без образования юридического лица, - от шестидесяти тысяч до восьмидесяти тысяч рублей; на юридических лиц - от четырехсот тысяч до восьмисот тысяч рублей";

часть 2.1. Повторное совершение административного правонарушения, предусмотренного частью 1 настоящей статьи, если оно совершено на объекте защиты, отнесенном к категории чрезвычайно высокого, высокого или значительного риска, и выражается в необеспечении работоспособности или исправности источников противопожарного водоснабжения, электроустановок, электрооборудования, автоматических или автономных установок пожаротушения, систем пожарной сигнализации, технических средств оповещения и управления эвакуацией людей при пожаре или систем противодымной защиты либо в несоответствии эвакуационных путей и эвакуационных выходов требованиям пожарной безопасности, - "влечет наложение административного штрафа на граждан в размере от двенадцати тысяч до двадцати тысяч рублей; на должностных лиц - от тридцати тысяч до шестидесяти тысяч рублей; на лиц, осуществляющих предпринимательскую деятельность без образования юридического лица, - от шестидесяти тысяч до восьмидесяти тысяч рублей или административное приостановление деятельности на срок до тридцати суток; на юридических лиц - от четырехсот тысяч до восьмисот тысяч рублей или административное приостановление деятельности на срок до тридцати суток";

часть 6. Нарушение требований пожарной безопасности, повлекшее возникновение пожара и уничтожение или повреждение чужого имущества либо причинение легкого или средней тяжести вреда здоровью человека, - "влечет наложение административного штрафа на граждан в размере от сорока тысяч до пятидесяти тысяч рублей; на должностных лиц - от восьмидесяти тысяч до ста тысяч рублей; на лиц, осуществляющих предпринимательскую деятельность без образования юридического лица, - от девяноста тысяч до ста десяти тысяч рублей или административное приостановление деятельности на срок до тридцати суток; на юридических лиц - от семисот тысяч до восьмисот тысяч рублей или административное приостановление деятельности на срок до тридцати суток";

часть 6.1. Нарушение требований пожарной безопасности, повлекшее возникновение пожара и причинение тяжкого вреда здоровью человека или смерть человека, - "влечет наложение административного штрафа на юридических лиц в размере от одного миллиона до двух миллионов рублей или административное приостановление деятельности на срок до девяноста суток".

Уважаемые граждане, должностные и юридические лица Нюрбинского района, соблюдайте правила пожарной безопасности!

ОНД и ПР по Нюрбинскому району
УНДП и ПР ГУ МЧС
России по РС(Я).

– Международные интеллектуальные игры –

Стали известны итоги первого этапа МИИ-2022

Определились лидеры первого этапа Международных интеллектуальных игр - марафона "Открываем мир", их пригласят на участие в исследовательских программах.

По словам организаторов, 1 июня подведены итоги испытаний, которые отразились в рейтинге участников марафона. В лидеры вышли юные исследователи, набравшие более 50 баллов (участники 6-11 классов) или более 30 баллов (участники 1-5 классов).

Напомним, основная идея первого этапа МИИ - показать, что исследовать может каждый, что это интересно, увлекательно, доступно. Всего за время марафона было создано 2410 мини-исследований по направлениям "Живая природа", "Неживая природа", "Взаимодействие живой и неживой природы", "Человек и общество", "Методы исследования и развития собственных способностей". Работы оценивались 89 независимыми экспертами из НИУ ВШЭ и МГУ имени М.В. Ломоносова.

С подробностями о правилах и ходе марафоне можно ознакомиться на платформе "Реактор".

Самыми активными оказались 324 человека из заявившихся 1942. В лидерах марафона оказались участники из Москвы, Якутска, с. Бердигестях и с. Чурапча Республики Саха (Якутия), Липецка, Екатеринбурга, Волгограда, Калуги, Арзамаса Нижегородской области, Мурома Владимирской области, Малаховки Московской области, Саратова.

Ключевой организатор МИИ - Правительство Республики Саха (Якутия). Основным партнером МИИ-2022 выступает Целевой фонд будущих поколений РС (Я). Это подразумевает, что для якутских лидеров и активных участников марафона "Открываем мир" Малая академия наук РС(Я) сделает отдельные приглашения к участию в событиях МИИ и смежных с ними на базе МАН.

"Оргкомитет МИИ лидерам марафона в ближайшее время адресно разошлет приглашения по возможности участия в различных мероприятиях второго этапа МИИ, а также дружественных мероприятиях", - рассказали организаторы. Все участники марафона получат цифровые сертификаты лидеров или участников марафона "Открываем мир" с указанием числа заданий и баллов, набранных по ходу участия в марафоне.

Победители первого этапа марафона (учащиеся 8-10 классов) смогут принять участие в Международной исследовательской школе (как очно или дистанционно с учетом владения английским языком). Ребят старше 12 лет получат приглашения представить "мозаику" своих открытий с марафона на специальной секции международной выставки MILSET-Vostok. Для интересующихся естественно-научными исследованиями и экологией - принять участие в программе "Экопатруль". А лидерам марафона из 1-5 классов - доступ к материалам обучающе-развивающим платформам "Logic Like" и "ГлобалЛаб".

Автор марафона "Открываем мир" и научный руководитель Международной исследовательской школы в рамках МИИ, ведущий эксперт Института образования НИУ ВШЭ Алексей Обухов отмечает: "Для нас марафон стал своеобразным экспериментом, который наглядно нам показал, что школьники любых классов могут вовлекаться в активное познание окружающего мира и удерживаться на длительных по времени дистанциях, реализуя исследовательские задачи в очень разных направлений. Да, от проявления интереса до его реализации в продуктивном действии доходят совсем не все, даже не большинство. Однако, именно на таких детей мы возлагаем надежды, что они будут на фронтире созидательного будущего. Поэтому основным призом для лидеров марафона - это новые горизонты, приглашение к более сложным, а значит и не менее интересным, исследовательским практикам".

Пресс-центр МИИ-2022.

– ГИМС предупреждает –

Меры безопасности на водных объектах в летний период

Каждому человеку следует помнить, что купаться в неизвестных водоемах и необследованных местах опасно!

- Место купания должно иметь пологое, песчаное, свободное от растений и ила дно, без резких обрывов вблизи берега;

- умеющие хорошо плавать и нырять должны убедиться в том, что в воде и, тем более, близко у берега нет затонувших старых свай, коряг, острых камней (как на глубине, так и у поверхности воды);

- в зоне купания не должно быть сильного течения, водоворотов, холодных подводных ключей, которые могут привести к судорогам в ногах и руках.

Внимание! На необорудованных местах отдыха на водных объектах имеются затонувшие старые сваи, коряги, острые камни, каменные гряды и отдельные валуны, часто скрытые небольшим слоем воды и находящиеся в самых неожиданных местах, в том числе и далеко от берега.

Всем гражданам, отдыхающим у водных объектов, необходимо соблюдать основные правила поведения.

Купающимся на водоемах запрещается:

- купаться в местах, где выставлены щиты (аншлаги) с предупреждающими и запрещающими знаками и надписями;

- подплывать к моторным, парусным, весельным лодкам и другим плавательным средствам;

- прыгать в воду с катеров, лодок, причалов, а также сооружений, не приспособленных для этих целей;

- загрязнять и засорять водоемы и берега;

- распивать спиртные напитки, купаться в состоянии алкогольного и наркотического опьянения;

- приводить и купать собак и других животных в места отдыха людей на водных объектах;

- оставлять на берегу мусор;

- подавать сигналы ложной тревоги;

- не допускать действия, связанные с ныряниием и захватом купающихся;

-плавать на досках, бревнах, лежаках, автомобильных камерах и других, не приспособленных для этого средствах;

Каждый гражданин обязан оказывать посильную помощь людям, терпящим бедствие на воде.

Особое внимание взрослые должны уделять детям во время отдыха на водоеме!

Взрослые обязаны не допускать купания детей в непроверенных и неустановленных местах, плавания на неприспособленных для этого средствах, игр и шалостей в воде и других нарушений правил безопасности на воде. Купание детей, особенно - малолетних, проводится под непрерывным контролем взрослых.

Инспектор по основной деятельности
Вилюйского отделения Центра
ГИМС ГУ МЧС
России по РС (Я)
ЕФРЕМОВА К.А.

Предприятие продает следующие объекты по Республике Саха (Якутия)

п.Депутатский: Здание - 626,58 кв.м., Гараж - 31,70 кв.м.;
г.Мирный: 3 этаж 3-хэтажного здания по Ленина, 5 - 497 кв.м.;
п.Чульман: Здание по Титова, 7 - 724 кв.м.;
п.Серебряный Бор: 2 этаж 2-этажного здания дома 34 - 489 кв.м.;
с.Теплый Ключ: База по ул.Дружбы, 31 - 6 объектов, 2387 кв.м.;
г.Усть-Нера: Здание Сахателеком - 2 260 кв.м.;
п.Солнечный: Помещение по Строителей, 11 - 39 кв.м.

Сдается помещение с отдельным входом в центре г.Нерюнгри: Площадь - 58 кв.м., 1 этаж.

Так же сдаются помещения в аренду: Вилюйск, Ленск, Покровск, Тикси, Депутатский, Жиганск, Зырянка, Нюрба, Олекминск, Сангар, Светлый, Сер.Бор.

Контактный телефон: (4112) 40-70-32, 8-924-870-50-39

– Акция –

"Судебные приставы – детям"

В настоящее время на территории всей страны проходит Всероссийская акция "Судебные приставы - детям", главная цель которой - защита прав и законных интересов несовершеннолетних детей. В рамках пресс-мероприятия в Управлении Федеральной службы судебных приставов по Республике Саха (Якутия) сообщили, что по итогам первых 5 месяцев года в структурных подразделениях находилось на исполнении более 8 тысяч исполнительных документов о взыскании алиментных платежей, из них в текущем году возбуждено более 2 тысяч исполнительных производств. Совокупность мер принудительного характера за этот период позволила взыскать в пользу детей около 100 миллионов рублей.

В рамках исполнительных производств о взыскании алиментов судебными приставами наложено 50 арестов на имущество, вынесено более 2 тысяч постановлений о временном ограничении на выезд должника за пределы страны, а также 50 должников по алиментным обязательствам ограничены в праве управления автомобилем.

Как отмечает врио руководителя УФССП России по РС(Я) А.А. Рогалев, "в розыске на сегодняшний день находится 891 должник по алиментам, из них 169 разыскных дел заведены с начала года. Всего прекращено в связи с розыском должников и их имущества 165 дел". В том случае, если исполнительно-розыскные мероприятия по установлению местонахождения должника не дали результатов в течение 1 года, взыскатель имеет право обратиться в суд с заявлением о признании неплательщика алиментов безвестно отсутствующим и, при удовлетворении иска, обратиться в Пенсионный фонд РФ для оформления ежемесячных выплат по потере кормильца.

Кроме того, 10 января 2022 года вступили в силу изменения в законодательстве, в соответствии с которыми к административной и уголовной ответственности привлекаются должники, частично уплатившие алименты в меньшем размере, чем установлено исполнительным документом. "С начала текущего года в Республике дела об административных правонарушениях по ст. 5.35.1 КоАП РФ возбуждены в отношении 305 должников, уголовные дела по ст. 157 Уголовного кодекса Российской Федерации возбуждены в отношении порядка 170 должников, уклоняющихся от уплаты алиментов" - заключил А.А. Рогалев.

Пресс-служба УФССП по РС (Я).

Требуются на работу

Во вневедомственную охрану Росгвардии по РС(Я) требуются молодые люди, желающие проходить службу!

ГАРАНТИРОВАННО:

- стабильная заработная плата, 100% оплачиваемый больничный даже в период пандемии и кризиса;
- ежегодный оплачиваемый отпуск 2 месяца с оплатой проезда к месту проведения отпуска сотруднику и члену семьи;
- возможность получения высшего образования (учебный отпуск оплачивается!);
- бесплатное медицинское обслуживание;

Требования к кандидатам на службу:

- возраст до 35 лет
- годность по состоянию здоровья
- не судимые
- образование не ниже среднего.

По вопросу приема на службу обращаться в в **ОВО по Нюрбинскому району филиала ФГКУ "УВО ВНГ РФ по Республике Саха (Якутия)"** по адресу: г. Нюрба ул. Хр. Максимова д. 14 (здание ОГИБДД) тел: 2-38-80.

Считать недействительным

утерянный военный билет АХ № 1217765, выданный 10.03.2015 г. на имя **ВАСИЛЬЕВА Николая Владиславовича.**

Чуолкайдааһын

Бэс ыйын 2 к. “Нюрба” хаһыат 21 №-гэр бэчээттэммит “Чуукааргa арыы сыаҕа үлэтин саҕалаата” диэн ыстатыйаҕа алҕас тахсыбыт. Сыах саҥа аппаратын боруобалыыр (испытание) үлэтэ оҥоһулла турара сырдатылынна.

Надежда КАЗАКОВА.

– Кэриэстэбил –

Сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах

Тапталлаах кэргэним, күн күбэй ийэбит, элэккэй эбээбит **ДМИТРИЕВА Светлана Дмитриевна** бэс ыйын 8 күнүгэр 2021 сыллааҕа күн сириттэн күрэммитэ номнуо биир сылын туолла.

Ийэбит муус устар 6 күнүгэр 1955 сыллааҕа Нюрба улуһун Маар сэлиэннэтигэр бэһис оҕонон күн сирин көрбүтэ. Оҕо сылдьан сытыы-хотуу буолан наар сорук-боллур оҕо буолааччы. Художественнай кинигэни сөбүлээн аҕаччы. Умсугуйан кинигэ аҕа олорон ийэтэ соруйбутун истибэккэ элбэхтик мөҕүллээччи.

Олус элбэх доҕоттордоох буолан биир да оонньуу кинитэ суох барбат буолааччы.

1962 сыллааҕа Нюрба оскуолатыгар 1 кылааска киирэр. 1973 сыллааҕа 10 кылааһы бүтэрэн үөрэххэ туттарса барар. Төннөн кэлэн почтаҕа телеграфиһынан үлэтин саҕалыыр.

Олоҕун аргыһын Дмитриев Егор Иннокентьевиһы көрсөн кулун тутар 27 күнүгэр 1975 сыллааҕа ыал буолаллар. Оттон бастакы оҕолоро Дима 1977 сылга төрүүр. Иккис оҕолоро Лейли 1981 сылга төрүүр.

Хомойуох иһин, уоллара 18 сааһын туолбакка хара санаалаах дьон илиититтэн олохтон туоруур. Ийэбит онтон санаарҕаан доруобуйата айгырыыр, санааҕа-онооҕо ылларара элбиир. Ол да буоллар биэнсийэҕэ тахсыар диэри үлэтигэр үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ, элбэх грамота, махтал суруктара туоһулуур.

Биһиги ийэбит олус элэккэй, үтүө санаалаах, асчыт, сатабыллаах дьиэ хаһаайката этэ. Бииргэ төрөөбүттэригэр куруук тутуурдаах сылдьар күүтүүлээх күндү киһиларэ этэ. "Эдьиэй Лаанабыт саамай сөбүлүүр убаастыыр киһибит, наар биһиэхэ сүбэ-ама биэрээччи, илии тутуурдаах мичээрдээбитинэн киирэн кэлээччи", - диэн ахтар-саныыр аймахтара элбэхтэр.

Кэргэним, ийэбит, эбээбит, балтыбыт, эдьиийбит биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах.

Тапталлаах киһибитин ахтабыт, саныыбыт-суохтуубут.

Төрөөбүт төрүт буоруҥ сылаас суоҕан, сымнаҕас тэллэх буоллун. Быдан дьылларга быраһаай.

Кыыһа Лейли.

Убаастыыр бырааппыт, убайбыт
АММОСОВ Андрей Анатольевич
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн убайбытыгар Анатолий Николаевичка, кийииппитигэр Дарияҕа, балтыларбытыгар, бырааттарбытыгар, бары аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Мархаттан, Дьокуускайтан Андреевтар, Мостаховтар, Григорьевтар.

Томпо улуһун Мэҥэ Алдантан төрүттээх Хаандыга олохтооҕо, ытыктыыр, күндү-мааны күтүөппүт
ПОПОВ Гаврил Гаврильевич
олохтон соһумардык туораабытынан кыыспытыгар, эдьиийбитигэр Саргылаанаҕа, сиэннэрбитигэр Леонидка, Олегка, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймах-билэ дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Ньурбаттан, Дьокуускайтан Афанасьевтар: ийэ кыннын, аҕа кыннын, бииргэ төрөөбүттэрэ дьиэ кэргэнинээн.

Убаастыыр кэллиэгэлэрбит, Антоновка оскуолатын бэтэрээннэрэ Мария Ивановна, Анатолий Трофимович Афанасьевтар тапталлаах күтүөттэрэ, Хаандыга олохтооҕо
ПОПОВ Гаврил Гаврильевич
эмискэ эдэр сааһыгар олохтон ыалдьан туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Антоновка оскуолатын 60+ түмсүүтэ.

Өр сылларга бииргэ үлэлээбит убаастыыр ытык киһибитигэр Мария Ивановна Афанасьеваҕа уонна кини дьиэ кэргэнигэр күндү күтүөттэрэ, кыыһыгар Саргыга тапталлаах кэргэнэ
ПОПОВ Гаврил Гаврильевич
соһуччу күн сириттэн күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Н.Н. Чусовской аатынан Антоновка орто оскуолатын нуучча тылын холбоһугун учууталлара.

Кэллиэгэбитигэр Үөдэй ФП үлэһитигэр Пермякова Люция Матвеевнаҕа тапталлаах оҕото
ПЕРМЯКОВ Гурий Афанасьевич
эдэр сааһыгар соһуччу олохтон туораабытынан ийэтигэр, аҕатыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр, кэргэнигэр, оҕолоругар уонна бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
ЦРБ Администрацията, профкома, Хаҥалас балыыһатын кэлэктиибэ.

Тапталлаах уолбут, убайбыт, бырааппыт
ЯКОВЛЕВ Леонид Андреевич
күн сириттэн соһуччу барбытын дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Ийэтэ, аҕата, бииргэ төрөөбүттэрэ, чугас дьонноро.

Тапталлаах кийииппит бииргэ төрөөбүт убайа, сыбааттарбытыгар уоллара, убайдара, бырааттара
Леонид
күн сириттэн соһуччу барбытынан чугас аймах-билэ дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Иннокентьевтар.

Ньурба оройуонун Малдьаҕар нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл бэтэрээнэ, ытык-мааны киһитэ
АРХИПОВА Мария Николаевна
88 сааһыгар күн сириттэн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары аймах-билэ дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
"Малдьаҕар нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата.

Күндү күтүөппүтүгэр Федоров Николай Васильевичка, кэргэнигэр Полинаҕа уонна бииргэ төрөөбүттэригэр тапталлаах ийэлэрэ
АРХИПОВА Мария Николаевна
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Бары Слепцовтар дьиэ кэргэттэрэ.

Сэрии бэтэрээнин огдообото, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, "Ньурба" сопхуос бэтэрээнэ, Октябрьскай нэһилиэк Бочуоттаах гражданина, тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэбит
ВАСИЛЬЕВА Варвара Софроновна
бу дьыл бэс ыйын 5 күнүгэр 87 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитин туһунан билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар курутуйан туран биллэрэбит.
Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Октябрьскай нэһилиэк Бочуоттаах олохтооҕо, тыыл бэтэрээнэ, сэрии огдообото, холкуос, сопхуос бэтэрээнэ, элбэх оҕо ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ
ВАСИЛЬЕВА Варвара Софроновна
бу Орто дойдуттан күрэммитинэн оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, аймахтарыгар **Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын, депутаттарын Сэбиэтин** аатыттан дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Күндү саҥаспыт, Октябрьскай нэһилиэк Бочуоттаах олохтооҕо, Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕын огдообото, тыыл бэтэрээнэ
ВАСИЛЬЕВА Варвара Софроновна
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Васильевтар, Моисеевтар, Даниловтар.

Бииргэ үөрэммит табаарыстарбытыгар Антоҥҥа, Афоняҕа, Ксюшаҕа тапталлаах эбэлэрэ
ВАСИЛЬЕВА Варвара Софроновна
күн сириттэн уһун ыарахан ыарыыттан туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Бииргэ үөрэммит табаарыстаргыт Антоновка орто оскуолатын 34-с с. выпуһа.

Убаастыыр эдьиийбит, тыыл бэтэрээнэ, сэрии огдообото, холкуос, сопхуос бэтэрээнэ, элбэх оҕо ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ
ВАСИЛЬЕВА Варвара Софроновна
бу Орто дойдуттан күрэммитинэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит. Варвара Софроновнаҕа Ийэ сирин буора сымнаҕас тэллэх, сылаас суоҕан буоллун.
Захаровтар, Константиновтар, Афанасьевтар дьиэ кэргэннэрэ.

Күндү дьүөгэбит, бииргэ үөрэммит доҕорбут Тамара Афанасьевна тапталлаах ийэтэ, сэрии огдообото, тыыл бэтэрээнэ, Октябрьскай нэһилиэк Бочуоттаах олохтооҕо
ВАСИЛЬЕВА Варвара Софроновна
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.
Бииргэ үөрэммит доҕотторуҥ.

Күндү эдьиийбит
Варвара Софроновна ВАСИЛЬЕВА
ыарахан ыарыыттан бу дойдуттан букатыннаахтык барбытынан балтыларбар, бырааппар уонна сиэннэргэ биһиги дьиэ кэргэн кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Эһиги аһыыгытын тэҥнэ үллэстэбит, кытаатан тулуйуҥ. Эдьиэй кэрэ мөссүөнэ, сайаҕас майгыта мэлдьи биһиги өйбүтүгэр хаалыа. Быдан дьылларга быраһаай, эдьиий Балбаара!
Зоя Петровна, оҕолоро.

Тапталлаах ийэбит, эбээбит, Чкалов олохтооҕо
САВВИНОВА Алиса Даниловна
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан чугас аймахтарбытыгар, билэр дьоммутугар улаханнык курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Уолаттара, кийииттэрэ, кыргыттара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Ньурба куорат олохтооҕо Саввинов Олег Владимировичка тапталлаах ийэтэ, Чкалов олохтооҕо
САВВИНОВА Алиса Даниловна
ыарахан ыарыыттан туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Дьокуускай куораттан Степанов Аскалон Васильевич дьиэ кэргэнэ.

Күндүтүк саныыр бырааппар Саввинов Владимир Еремеевичка уонна оҕолоругар, кийииттэригэр, күтүөттэригэр, сиэннэригэр, кинилэр тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, Чкалов олохтооҕо
САВВИНОВА Алиса Даниловна
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Убайаантан Саввиновтар, Дьокуускай куораттан Павловтар дьиэ кэргэттэрэ.

Эдьиийбит, балтыбыт, Чкалов олохтооҕо
САВВИНОВА Алиса Даниловна
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, чугас дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Аканаттан, куораттан Николаевтар, Тороховтар, Ивановтар.

Улуустааҕы үөрэҕирии салалтата, үөрэҕирии үлэһиттэрин идэлээх холбоһуга ЦРО үлэһиттэригэр Олег, Степан Саввиновтарга тапталлаах ийэлэрэ, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр истиҥ эбэлэрэ, Чкалов олохтооҕо
САВВИНОВА Алиса Даниловна
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Убаастыыр күндү эдьиийбит
САВВИНОВА Алиса Даниловна
бу дьыл бэс ыйын 4 күнүгэр ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит. Эдьиийбит барахсаҥҥа төрөөбүт буоруҥ сылаас, сымнаҕас буоллун. Быдан дьылларга быраһаай.
Быраатыҥ Аскалон, кэргэнэ, оҕолоро, күтүөтэ, кийииттэ, сиэннэрэ.

Хаҥалас нэһилиэгин олохтооҕо Васильева Любовь Николаевна тапталлаах улахан уола
ВАСИЛЬЕВ Сергей Васильевич
олус хомолтолоохтук эдэр сааһыгар күн сириттэн соһуччу туораабытынан ийэтигэр, кэргэнигэр Ольгаҕа, оҕолоругар, быраатыгар Николайга, балтыгар Марианнаҕа, чугас дьонугар, доҕотторугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
"Хаҥалас нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата, нэһилиэк сэбиэтин депутаттара.

Бииргэ үлэлээбит кэллиэгэбит, МВД Ис сулууспатын отставкаҕа майора, Кавказтааҕы бойобуой дьайыы бэтэрээнэ
ВАСИЛЬЕВ Сергей Васильевич
эдэр сааһыгар олус хомолтолоохтук күн сириттэн күрэммитинэн тапталлаах кэргэнигэр Ольга Степановнаҕа, оҕолоругар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.
Ньурба улуһун ИДьО пенсионердара.

Бииргэ үлэлээбит кэллиэгэбит
ВАСИЛЬЕВ Сергей Васильевич
эдэр сааһыгар күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр Ольга Степановнаҕа, оҕолоругар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Ньурбатааҕы Ис дьыала отделын кэлэктиибэ.

Күндү оҕолорбутугар Татьяна Ахметовнаҕа, Николай Васильевичка, ийэтигэр Зоя Николаевнаҕа, убайыгар Георгий Николаевичка, кэргэнигэр Ольгаҕа, оҕолорго, балтыгар, аймахтарыгар тапталлаах уоллара, кэргэнэ, аҕалара, убайдара Хаҥалас нэһилиэгиттэн төрүттээх
ВАСИЛЬЕВ Сергей Васильевич
күн сириттэн соһуччу хомолтолоохтук күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Күндээдэттэн, Ньурбаттан, Дьокуускайтан Дмитриевтар, Кузьминнар, Максимовтар, Харитоновтар, Жирковтар, Семеновтар.

Күндү убаастыыр учууталбытыгар, кылааспыт салайаччытыгар Васильева Ольга Степановнаҕа тапталлаах кэргэнэ
ВАСИЛЬЕВ Сергей Васильевич
күн сириттэн олус хомолтолоохтук соһуччу күрэммитинэн кини оҕолоругар, чугас дьонугар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын холбуубут.
Ньурба 1 №-дээх оскуолатын 11 "а" кылаас оҕолоро, төрөппүттэрэ, 2021 с. выпуск.

Урбаанныт Семенова Раиса Тимофеевна тапталлаах күтүөтэ
СЕДАЛИЩЕВ Николай Тимофеевич
хомолтолоохтук күн сириттэн барбытынан бары аймахтарыгар, билэр дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Ньурба оройуонугар Урбааны өйүүр киин.

Генеральнай директор Стручкова Н.М.
Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К.

НЬУРБА ОГНИ-НЮРБЫ

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.

ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын “Сахабэчээт” Государственнай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарааччы: СР “Сахабэчээт” ГАУ

Таһаарааччы аадырыһа:
677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31.
Тел. 8-4112-343917, e-mail: sakhapechat@mail.ru
Редакция, типография аадырыһа:
678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.

Телефона: Кылаабынай редактор, компьютернай отдел - 2-33-32.

e-mail: redakcia06@mail.ru

Хаһыат чэппиэргэ тахсар. Тыла: сахалыы, нууччалыы

Индекс: ПИ 988
Тираж 702.
Объем - 12 стр.
формата А3.
Сыаната - 30 солк.
08.06.2022 с.